

GLAS

ANTIFAŠISTA DEMOKRATSKE HRVATSKE

Prava boraca NOR-a

**SABOR
PRIPREMA
RJEŠENJE**

Brezovica

Znanstveni skup

Bratstvo i jedinstvo i suživot

Zadarski slučaj

GRADONAČELNIK NE POŠTUJE NI USTAV

Reagiranja

**ORKESTRIRANA OFENZIVA PROTIV
ANTIFAŠIZMA**

Odlikovan Juraj Hrženjak

Predsjednik Republike Stjepan Mesić uručio je 20. lipnja, na prigodnoj svečanosti u Zagrebu, odlikovanja i priznanja, u povodu Dana državnosti, mnogim uglednim društvenim, javnim, kulturnim i gospodarskim djelatnicima.

Državno odlikovanje reda Danice Hrvatske s likom Katarine Zrinske koje se dodjeljuje »za osobite zasluge za zdravstvo, socijalnu skrb i promicanje moralnih društvenih vrijednosti« primio je i istaknuti društveni radnik, antifašistički borac Juraj Hrženjak.

Autor je 19 knjiga i brošura te koautor, odgovorni urednik i organizator izdavanja brojnih stručnih djela. Bio je osnivač i prvi predsjednik Savjeta antifašista Republike

Hrvatske, a s ponosom ističemo da je bio osnivač i glavni urednik našeg lista »Glasa antifašista demokratske Hrvatske«.

Čestitajući odlikovanima, predsjednik

Mesić je rekao da su te nagrade i odlikovanja izraz priznanja za dugogodišnji rad i doprinos razvoju Republike Hrvatske.

Zahvalio je odlikovanim na prinosu općem dobru, a predstvincima odlikovanih institucija na iznimnom prinosu njihovih ustanova

ili udruga koje su svojim radom zadužile našu zemlju.

»Vaš dugogodišnji rad i rezultati nisu prošli bez odjeka, a odlikovanja koja ste dobili dio su zahvalnosti kojom društvo i RH vrednuju vaš rad i djelovanje«, rekao je predsjednik.

O PRISILNOM RADU U NDH

Udvorani Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske 27. lipnja otvorena je izložba na temu »Prisilni rad i NDH 1941 - 1945.« U suradnji s njemačkim ustanovama Culture and more iz Münchenha i Stiftung Neue Synagoge - Centrum Judaicum iz Berlina izložbu su organizirali Hrvatski državni arhiv i SABA RH.

Postavljena više od šezdeset godina nakon II. svjetskog rata, izložba brojnim fotografijama, preslicima izvornih dokumenata

i sjećanjima preživjelih logoraša upočatljivo svjedoči o stradanju i sudbini više milijuna ljudi koji su za vrijeme fašizma bili žrtve prisilnog rada, a posebno o oko 220.000 priпадnika hrvatske i drugih nacionalnosti s područja NDH. Oni su na različite načine postali i bili žrtve te vrste zločina, ali je svima zajedničko da su nepravedno, a često i

pod smrtonosnim uvjetima prisiljavani na prisilan rad.

Uz autora dr. Christiana Schözlzela izložbe govorili su Dijana Kovačec Hrvatskog državnog arhiva, Nataša Mataušić iz Hrvatskog povjesnog muzeja, član predsjedništva mr. sc. Ivan Fumić i predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čubelić-Konstantinović, poručujući da je izložba i opomena i poziv današnjim i budućim, naročito mladim generacijama, da se takvo što više nikad ne ponovi.

Potpredsjednik SABA RH Josip Skupnjak uručio je u ime SABA RH zahvalnice automima ovog vrijednog povjesnog prikaza.

Izložba je početkom srpnja premještena u prostorije Hrvatskog državnog arhiva, gdje je za posjetitelje ostala otvorena do jeseni, kada će obići još neke hrvatske, a zatim i njemačke gradove.

Otvorene izložbe u dvorani SABA RH

POVRATAK TITA

Tito se nakon 11 godina vratio u Fažanu, u tom mjestu, vratima Brijuna na kojima je za života često obitavao, ponovno je dobio svoju ulicu. Jednoglasnom odlukom fažanskih vijećnika Ulica riva preimenovana je u Titovu rivi.

Riva se inače do 1996. godine zvala Obala maršala Tita, a te je godine preimenovana u Riva, kako je to činjeno u nekim drugim istarskim obalnim gradovima, poput Pule, primjerice, u kojima su se rive nazivale Obalom maršala Tita. U drugim je mjestima tako i danas, no Fažanci se ipak vraćaju Titu.

Inicijativu za preimenovanje Ulice riva u Titovu rivi još su 2001. dali fažanski borci narodnooslobodilačkog rata, a u dva navrata i tamošnje društvo »Josip Broz Tito«. Rivu su u Titovu rivi simbolički skidanjem zastave s ploče s novim nazivom ulice inauguirali Titova unuka Saša Broz i predsjednik fažanskih boraca Antonio Devecovi.

Fažana inače posljednjih nekoliko godina čini sve kako bi Tito postao i njihov svojevrsni turistički brend i promotor. Tako već godinama organiziraju Titove dane u Fažani na Titovoј rivi organiziraju izložbe posvećene Titu na Brijunima i u Fažani, njegovim susretima s tamošnjim mještanima, a svojedobno se prigodno za Titov rodendan, 25. svibnja, trčala i štafeta.

Fotografije na 1. strani:
Središnja svečanost Dana antifašističke borbe održana je u Brezovici
(snimio: Z Herceg)

GLAS

ANTIFAŠISTA DEMOKRATSKE HRVATSKE

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društva »Josip Broz Tito«, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabrh.hr> - e-mail: sabh@sabrh.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). Matični broj: 03212220. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Lovorka Marinović, Krešimir Piškulić, Zorka Prodanović, i Vesna Terselić. Uredništvo: Eduard Vostrel (glavni i odgovorni urednik), Bojan Miroslavljev, Petar Raić, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik). Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. Ožujka 1996. godine, Glas antifašista demokratske Hrvatske smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tiskat: »Bankograf« Odranska 18, Zagreb.

POTVRDA ANTIFAŠISTIČKIH VRIJEDNOSTI

Da je antifašizam tekovina duboko ukorijenjena u srž hrvatskog društva i države, čulo se u izjavama svih političara koji su na Dan antifašističke borbe u šumi Brezovica došli uveličati 66. obljetnicu osnutka Sisačkog partizanskog odreda – prve organizirane antifašističke jedinice u Hrvatskoj

Pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske, a u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije, u šumi Brezovica kod Siska održana je središnja proslava Dana antifašističke borbe i 66. obljetnica osnutka Sisačkog partizanskog odreda – prve organizirane antifašističke jedinice u Hrvatskoj.

Povijesnoznačenje pripada antifašističkoj Hrvatskoj u tome što je baš u Hrvatskoj, u okvirima bivše Jugoslavije, osnovan prvi partizanski narodnooslobodilački odred – *Sisački partizansko odred*, 22. lipnja 1941. godine. Iz te prve, u okupiranoj Jugoslaviji, i u Hrvatskoj, nikla je i razvila se pod rukovodstvom Glavnog štaba Hrvatske i CK KPH velika Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske od 230 tisuća boraca. Prema tom događaju, 22. lipnja proglašen je državnim blagdanom – *Dan antifašističke borbe*. Početni embrion antifašističke Hrvatske bio je u stvaranju NOV i PO Hrvatske, a to je započelo osnivanjem Sisačkog partizanskog odreda. Završni čin dogodio se početkom svibnja 1945. godine, kada je rasformiran posljednji NO partizanski odred Hrvatske, a to je *Posavski NOP odred*. Ukupno je GŠ Hrvatske formirao 251 partizanski odred. NOV je imala 556 partizanskih odreda, što znači da je Hrvatska dala preko 45% partizanskih odreda Jugoslavije.

Izvrsna organizacija

Centralna svečanost Dana antifašističke borbe u šumi Brezovica bila je izvrsno organizirana, protekla je dostojanstveno – sve se odvijalo kao „po špagi“. Po sparnom i vrućem danu sudionici su prevezeni do odredišta (nisu morali pješačiti do glavne ceste), Hrvatska vojska osigurala je nekoliko velikih (otvorenih) šatora s klupama i

stolicama, na raspaganju su bila (besplatno) osvježavajuća pića, press-punkt dobro je funkcioniрао...

Proslava je započela polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod spomenika *Prvom partizanskom odredu*. Izborna je godina pa su delegacije gotovo svih parlamentarnih stranaka položile vijence. Također i delegacija Vlade, Sabora, Hrvatske vojske, visoki izaslanik predsjednika Republike, Sisačko-moslavačke županije, Židovske općine Zagreb, gradova Zagreba, Siska, Petrinje, Bjelovara i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, Josip Skupnjak,

U Brezovici su bili predstavnici Hrvatskog sabora

snimio: Z. Hrc

Krešimir Piškulić i Vinko Šunjara).

Svečanosti su prisustvovali predstavnici braniteljskih udrug, Hrvatske vojske, veleposlanstava, vjerskih zajednica, tijela vlasti, političkih stranaka, članovi Predsjedništva SABA RH, udruga antifašističkih boraca i antifašista s područja Sisačko-moslavačke županije te brojni antifašistički borci ali i mlađi – poklonici antifašizma.

Minutom šutnje odata je počast svim poginulim antifašističkim borcima i antifašistima te hrvatskim braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskog rata. Nakon izvedbe državne himne (KUD »Zeleni brijege«), Marina Lovrić, županica Sisačko-moslavačke županije pozdravila je u ime organizatora svečani skup, izražavajući zadovoljstvo što se tradicionalna i središnja

proslava Dana antifašističke borbe održava na legendarnoj Brezovici, naglašavajući da to Sisačko-moslavačka županija s ponosom organizira, među ostalim, i kao kolijevku antifašističkog otpora u Hrvatskoj.

Važnost antifašizma

Da je antifašizam tekovina duboko ukorijenjena u srž hrvatskog društva i države, čulo se u izjavama svih političara koji su na Dan antifašističke borbe u šumi Brezovica došli uveličati 66. obljetnicu osnutka Sisačkog partizanskog odreda – prve organizirane antifašističke jedinice u Hrvatskoj.

Važnost antifašizma naglasila je predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dr. Vesna Čulinović-Konstantinović koja je osudila isticanje ustaških simbola i rekla kako se posljednjih dana »*suočavamo s neistinama o antifašizmu*«. Istaknula je da većinu antifašističkih boraca nisu sačinjavali komunisti, nego ljudi koji su odlučili braniti slobodu i po cijenu života.

- Oštro osuđujemo isticanje ustaških simbola i veličanja nacionalizma, što je izravno upereno protiv interesa Hrvatske i naše vlade. To govore oni koji nisu prošli naš križni put. Žele nas prevesti na stranu poraženih, oni poraz nacizma i fašizma žele pretvoriti u pobjedu i afirmirati ideje etničkog i vjerskog čistunstva. Žalosno je da ih u tome podržavaju

i one strukture koje bi se trebale brinuti za razvijanje prijateljstva i ljubavi prema ljudima, rekla je dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, napominjući da upravo tekovine antifašizma Hrvatsku svrstavaju u demokratski svijet.

Potpredsjednik Sabora Mato Arlović, izaslanik predsjednika Sabora, podsjetio je kako su se u borbi protiv nacizma i fašizma, koji su u svojoj ideji bili zločini, također činili zločini.

- U borbi protiv tog zla, u antifašističkoj borbi, također su se događali zločini i to ne treba kriti. Ti zločini, ma kako incidentni bili, u ukupnom antifašističkom pokretu, bili su i zločini protiv ideje antifašizma. Svaki zločin je zločin. Treba ga individualizirati i kazniti, rekao je Mato Arlović.

Istinito o povijesti

Ministar obrane **Berislav Rončević**, koji je s ministrom unutarnjih poslova **Ivicom Kirinom** bio izaslanik Vlade, također je podsjetio kako je antifašizam u temeljima Hrvatske.

-I nakon 66 godina od pristupanja antifašističkoj koaliciji i 12 godina od pobjede u Domovinskom ratu moderna Hrvatske temelji se na načelima pravednosti, poštivanju ljudskih i manjinskih prava, socijalno-tržišnom gospodarstvu te na toleranciji, odbacujući svaki ekstremizam jer je i antifašizam kao civilizacijsko opredjeljenje ugrađen u temelje samostalne Republike Hrvatske, rekao je Berislav Rončević.

Izaslanik predsjednika Republike dr. **Siniša Tatalović**, pak, istaknuo je da se datum osnivanja Prvog partizanskog odreda u Brezovici mora obilježavati radi istinitog tumačenja povijesti, napominjući pritom da je antifašistička borba jedna od najsvjetlijih stranica Hrvatske povijesti.

»Zvijezda« dana u Brezovici bio je predsjednik SDP-a **Zoran Milanović**, koji je zaradio uvjerljivo najjači pljesak prisutnih antifašista. Milanović je podržao Vladinu inicijativu za poboljšanje materijalnog statusa antifašističkih boraca, naglašavajući da nema velike razlike između njih i boraca iz Domovinskog rata.

- I jedni i drugi su se borili za Hrvatsku. Moramo biti ponosni na činjenicu da je upravo u Hrvatskoj osnovan prvi partizanski odred u ovom dijelu Europe. Bio je to jedan od najsvjetlijih trenutaka našeg naroda, ne zato jer smo bili na strani pobednika, nego zato jer smo bili na pravoj strani, rekao je Zoran Milanović.

U dijelu kulturno-umjetničkog programa nastupio je KUD »Zeleni brijege« s izvedbom narodnih zavičajnih i partizanskih pjesama, među ostalim i »Po šumama i gorama« i »Padaj silo i nepravdo«. Voditelj programa i dramski umjetnik **Dubravko**

Sidor recitirao je pjesme **Grigora Viteza** »Jutarnji razgovor« i **Jure Kaštelana** »Pjesma o mojoj zemlji«.

Od 77 pripadnika Sisačkog partizanskog odreda, danas su živi **Vera Majer** i **Mihajlo Krešo Majer**. Nažalost, zbog poodmaklih godina i narušena zdravlja, oni nisu bili prisutni obilježavanju 66. obljetnice Prvog partizanskog odreda Hrvatske.

»Nedorečena« proslava

U ugodnom ambijentu šume Brezovice svi posjetioci i uzvanici proslave Dana antifašističke borbe počašćeni su vojničkim grahom i osvježavajućim pićima. Nažalost, druženje je bilo kratko. »Točno u podne«, nešto više od dvije stotine ljudi po nesnosnoj vrućini, autobusima se uputilo u Podgarić na proslavu Dana antifašističke borbe Bjelovarsko-bilogorske županije. Nemamo ništa protiv svečanosti u Podgariću, dapače. Međutim, središnja manifestacija obilježavanja Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj (u šumi Brezovica) trebala je biti daleko posjećenija i organizirana s »jačim« kulturno-umjetničkim programom i ostalim prigodnim sadržajima uz prisustvo većeg broja mladih poklonika antifašizma te cjelodnevnim druženjem svih sudionika. Poglavitno što okoliš spomenika Prvom partizanskom odredu i gusta šuma Brezovica u vruće ljetne dane to omogućuju. Ovakvo, imamo saznanje da su masovnije svečanosti u povodu Dana antifašističke borbe bile organizirane u nekim županijama (u Podgariću je bilo oko 500 ljudi, a u Tuhobiću gdje je organizirana proslava za Primorsko-goransku županiju okupilo se preko 1.500 građana).

Nismo za »kirvaje« ali jesmo za primjereni i dostojanstveno obilježavanje Dana antifašističke borbe, baš kako je bilo 22. lipnja u šumi Brezovica. Izostala je točka na »i!«. Kad je bilo najljepše – sudionici su »dobrovoljno po naredenju« napustili svečanost i ugodno druženje.

Delegacija SABA RH polaže vijenac u Brezovici

PRVI U HRVATSKOJ

U mnogim izvještajima s proslave u Brezovici naše tiskovine (a i elektronski mediji) konstatiraju, među ostalim, kako je Sisački partizanski odred bio – *prva organizirana antifašistička postrojba u okupiranoj Europi*. To nije točno!

Prve oružane partizanske jedinice u okupiranoj Europi pojavile su se još 1939. godine u okupiranoj Poljskoj, onda u Norveškoj, Francuskoj, u zemljama Beneluxa, u Grčkoj...

U okolici Siska, u šumi Žabno 22. lipnja 1941. godine pod zapovjedništvom Vlade Janića Cape osnovan je *Sisački partizanski odred*, koji je prvi partizanski odred ne samo u Hrvatskoj već i u bivšoj Jugoslaviji (pa i među prvima u ovom dijelu okupirane Europe). Zato se taj dan u našoj državi slavi kao *Dan antifašističke borbe*.

Prilikom formiranja imao je 39 boraca. Već sutradan po osnutku, odred je izvršio diverziju na pruzi između Siska i Grede, nakon tri dana porušio je prugu između Capra- ga i Siska. Zbog njegova djelovanja u neposrednoj blizini Zagreba, 22. srpnja 1941. godine prebačeno je iz Zagreba u Sisak kamionima oko 500 ustaša koji su napali dijelove Sisačkog NOP odreda. Odred je 13. rujna upao u Topolovac i Palanjek, zaplijenio 29 pušaka i pokidao TT-linije Sisak-Topolovac. Oko 650 ustaša i domobrana 20. rujna opkolilo je šume Zulukinju, Brezovicu, Bukovicu i Leklan (kod Siska) u kojoj je tada bila baza odreda. Padom mraka Sisački NOP odred se povukao u pravcu Siska, a sutradan se spojio u rajonu Šamarice s banijskim partizanima.

Borci Petrinjske partizanske grupe i Sisačkog NOP odreda formirali su nov, Kalinski NOP odred, koji je 26. rujna 1941. godine napao i likvidirao žandarmerijsku stanicu Mali Gradac (kod Gline), a dva dana kasnije ušao u sastav Banijskog partizanskog bataljona. Dio boraca Sisačkog odreda je kasnije raspoređen na organiziranje ustanka u drugim područjima Hrvatske.

Dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, predsjednica SABA RH

ČUVATI TEKOVINE ANTIFAŠIZMA

Dana 22. lipnja 1941. godine, na ovom mjestu, 77 domoljuba, formiralo je Prvi partizanski odred na čelu s Vladom Janićem-Capom. Rođena je time prva vojna formacija koja se razvila u oslobođilačku vojsku i pobijedila ustaške i fašističke okupacijske snage.

Partizanski odredi

Prilike su diktirale partizanski način ratovanja, jer nije bilo moguće frontalno ići u rat s moćnim snagama koje su okupirale više od polovicu Europe. Partizanske jedinice boravile su i napadale iz šuma i neprohodnih područja koja su bila i njihova zaštita. Iza Prvog partizanskog odreda sisačkih antifašista i prvih partizana koji su 27. srpnja dugli ustanak na Baniji, Lici i Kordunu, stvarali su se mnogi odredi. Nарод Hrvatske stvorio je veliku mrežu ilegalaca, koji su za vrijeme rata svoje borce snabdijevali hranom, odjećom, lijekovima i informacijama o neprijatelju.

Partizani velikom većinom nisu bili komunisti, ali su bili antifašisti, željeli su mir a ne ubijanja ljudi druge vjere, nacije ili ideologije. Više od 1/3 od ukupno 230.000 boraca u Hrvatskoj dalo je Narodnooslobodilačkoj borbi živote za slobodu. Danas su od boraca Prvog partizanskog odreda živi još samo Vera Majer i Mihajlo-Krešo Majer. Hrvatska je, kao ni jedna druga zemlja u okupiranoj Europi, tokom rata stvorila brojnu vojsku organiziranu u 5 korpusa i imala veliki oslobođeni teritorij.

Oružani otpor

Od proglašenja takozvane Nezavisne države Hrvatske u oslobođilačku borbu išli su Hrvati, Srbi, Židovi i mnogi drugi jer su ubijanja i progoni nevinih bili planski provođeni od ustaške vlasti. Ubijanje djece i staraca dokazuje da je to bio stvarni, neskriveni genocid. Htjelo se novu nazovi državu brzo očistiti od nepoželjnih. Nicali su logori, ali se usporedo rasplamsavao i oružani otpor. Partizanski rat je brzo prerastao u revolucioniju. Tito je kroz tu borbu i Hrvatsku uveo u red država pobjednica nad fašizmom. Dio velikog fronta koji su vodile Velika Britanija, Sovjetski Savez, Francuska, Kina i Amerika bio je i antifašistički front Hrvatske. Hrvatska je u borbi stvorena kao demokratska federalna jedinica sa samostalnošću do otcjepljenja iz zajedničke države. Nastojanjem našeg prvog parlamenta ZAVNOH-a određene su i danas priznate

granice, u koje su ušli i svi otuđeni dijelovi naše zemlje.

Sve to znamo, ali ne smijemo zaboraviti, jer se danas, toliko vremena iza tih teških godina za Hrvatski narod i sve narode u Hrvatskoj, suočavamo s neistinama o antifašističkim borcima i antifašizmu. To govore oni koji nisu prošli naš Križni put. Žele nas prevesti na stranu poraženih! Oni poraz nacizma i fašizma žele pretvoriti u pobedu i afirmirati ideje etničkog i vjerskog čistunstva. Šteta što to podgrijavaju i one strukture koje bi se trebale brinuti za razvijanje prijateljstva i ljubavi među ljudima. Vjerujemo ipak, da će kao i u Europi, pobjeđivati snage koje su za jednakost svih i za mir. Kod nas se razvija duh demokratičnosti, no još nije u svijesti mnogih ljudi. Neki još ne mogu uskladiti različita mišljenja, pa do izražaja dolaze strasti revanšizma, a svi naši narodi, bili većina ili manjina, imaju samo Hrvatsku za svoju domovinu.

Osuda ekstremizma

Važno je jednako cijeniti drugoga kao i sebe. Ako to uspijemo, uklopit ćemo se i u Europsku uniju, jer je ona mozaik raznih naroda, vjera i kultura. Oni koji nisu u stanju postići ravnotežu između sebe i drugih oko sebe, opasnost su za zajednicu. U njima se rađa kriminalna ideja uništavanja

zamišljenog krivca za njihove neuspjehi i komplekse, a to je uvijek onaj drugi koji je različit. To je podloga nacionalističkom stavu i ekstremističkom ponašanju. Spoznaja istine osnova je je ispravnog rasuđivanja, a tu na mjestima borbe za slobodu uči se istinita povijest. Moralna je obaveza čuvati antifašističke tekovine i humanističke ideje, koje nas svrstavaju u demokratski svijet. Stoga oštrot osuđujemo isticanje ustaških simbola i veličanje nacionalizma što je direktno upereno protiv interesa i politike Republike Hrvatske.

Moramo biti svjesni, da su antifašistički borci prije šezdesetak godina dali mladost za svoju domovinu Hrvatsku, a da je 50 godina kasnije to isto učinila druga mлада generacija. Danas ovdje odajemo poštovanje njihovim žrtvama.

Zajednički praznik

Sretni smo što 22. lipnja – Dan antifašističke borbe, državni praznik zajedno slave borci Narodnooslobodilačke borbe s braniteljima Hrvatske. Posebno smo zadovoljni što su ovdje i pripadnici Hrvatske vojske. Hrvatske se država može diciti svojom borbom u antifašističkoj koaliciji. Vjerujemo da će naša vlast to potvrditi svojim odnosom prema još živim antifašističkim borcima.

Vatikan osudio vrijedanje antifašizma

Vatikansko službeno glasilo Osservatore Romano je u izdanju 14. srpnja upozorilo da se fašisti i antifašisti nikako ne mogu izjednačavati. Nikad dosad Vatikan nije tako jasno osudio sve one koji žele izjednačiti fašističke s antifašističkim borcima.

Tekst protiv svakog izjednačavanja antifašizma s fašizmom i fašističkim vojskama Osservatore Romano je objavio nakon što je u Rimu oskrvnut spomen-ploča palima za oslobođenje glavnog grada od fašističko-nacističke okupacije. To oskrvnuće Vatikan ocjenjuje kao »vandalski čin i plod rastućeg vala relativiziranja vrijednosti«. Sveta Stolica također ističe da je oštećenje spomen-ploče »uvreda nanesena onima koji su dali svoj život za spas Rima, uvreda onima koji su se borili za slobodu«.

»Tupoglavi čin, do kojeg je došlo iz neznanja, ne smije i ne može biti

podcijenjen«, upozorio je Osservatore Romano. Uništavanje spomen-ploče u Rimu samo je posljednji slučaj u nizu divljanja pristaša fašizma u glavnom talijanskom gradu. Mladi su fašisti, na primjer, napali publiku za održavanja koncerta u parku Ville Ada u Rimu, središtu okupljanja mlađih ljevičara, a napali su i neke škole.

Osservatore Romano smatra da se to događa zbog političke klime izjednačavanja, u kojoj se jasno ne naglašava razlika između onih koji su se borili za demokraciju od onih koji su bili na drugoj strani. Vatikanska osuda ne odnosi se samo na Rim i Italiju nego i na slične pojave u drugim zemljama, pa prema tome i u Hrvatskoj. Antifašisti su borci za slobodu i demokraciju, a fašisti su, poručuje Vatikan, bili na drugoj strani. To je jasna crta i za one u Hrvatskoj koji žele relativizirati antifašističku borbu.

U pripremi prijedlog poboljšanja statusa boraca NOR-a

♦Najavljeni formiranje državnog Odbora za obnavljanje povijesne zgrade u Topuskom, u kojoj je održano III. zasjedanje ZAVNOH-a

Povodom 22. lipnja – Dana antifašističke borbe - u Hrvatskom saboru je priređen svečani prijem za delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske koju je vodila predsjednica Saveza dr. Vesna Čulinović Konstantinović.

Potpredsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić je, govoreći na svečanosti, posebno napomenuo da je nedavno obilježena 63. obljetnica III. zasjedanja ZAVNOH-a u Topuskom, koje je »imalo presudan i dalekosežan značaj za kontinuitet hrvatske državnosti« i za postavljanje »temelja moderne hrvatske države«.

Zahvaljujući povijesnim i znanstveno utvrđenim činjenicama i potpuno jasnom opredjeljenju izraženom u Hrvatskom Ustavu, danas više nikome ne treba dokazivati slobodarske i antifašističke vrijednosti hrvatskog naroda i građana Hrvatske, rekao je Bebić. On je dodao da je potrebno, posebno mladim generacijama, učenicima, studentima i našim građanima prezentirati istinu o svemu onom što je pozitivno i demokratsko u antifašizmu.

Hrvatska je, ističe Bebić, čvrsto opredjeljena i usmjerena prema punopravnom članstvu u euroatlantskim integracijama, Europskoj uniji i NATO-u, čiji temelji počinju na demokratskim vrijednostima i stečevinama antifašizma.

Luka Bebić je najavio i osnivanje posebnog Odbora na čelu kojeg će biti predsjednik Hrvatskog sabora, a čiji će članovi biti i potpredsjednici Sabora i ministri iz Vlade. Zadaća tog Odbora bit će obnavljanje povijesne zgrade u Topuskom, u kojoj je održano III. zasjedanje ZAVNOH-a. Tako ćemo pomoći i obnovi drugih oštećenih spomenika žrtvama fašizma, poručio je Bebić.

On je naglasio da je Hrvatski sabor

»zadužio Vladu da pripremi prijedlog poboljšanja materijalnog statusa boraca i invalida iz II. svjetskog rata.«

Podsjećajući da je 22. lipnja 1941. godine u šumi Brezovica kod Siska osnovan Prvi partizanski odred NOV, prvi takav u Europi, Bebić je rekao da će taj datum ostati upamćen i zabilježen kao dan koji svjedoči i trajno simbolizira opredjeljenost, borbu i pobjedu hrvatskog čovjeka protiv fašizma i nacizma. Stoga izražavam zahvalnost svima onima koji su sudjelovali u toj borbi i toj pobjedi protiv najmraćnjih i najstrašnijih ideologija u povijesti čovječanstva. Hrvatska vam mora biti zahvalna jer je, zahvaljujući upravo vama borcima NOR-a, antifašistima, kraj II. svjetskog rata dočekala na strani pobjednika.

Zahvaljujući na prijemu, predsjednica SABA RH Vesna Čulinović Konstantinović je napomenula da je Hrvatski sabor sljedbenik ZAVNOH-a, koji je u svom početku, još u ratu, definirao Hrvatsku kao državu. ZAVNOH je, kaže Vesna Čulinović Konstantinović, pridonio osuvremenjivanju hrvatske države uvođenjem onih postavki koje su osnova antifašističkih opredjeljenja, a to su demokracija, jednakost među ljudima, međusobno razumijevanje, borba protiv fašizma i sloboda koju smo izvojevali i koju danas imamo.

Zato smo zahvalni upravo borcima NOR-a, ali i braniteljima Hrvatske koji su tu slobodu znali očuvati, rekla je predsjednica SABA RH.

Očekujemo, nastavila je ona, da će se uskoro realizirati obećanje gospodina predsjednika Hrvatskog sabora Vladimira Šeksa, a koje je danas ponovio i potpredsjednik Luka Bebić, o izjednačavanju životnog standarda boraca NOR-a s braniteljima Domovinskog rata.

Ne bih htjela u ovoj prigodi govoriti o ekscesima koji nam se povremeno događaju u društvu, a radi se o preuvečavanju naše krivnje i umanjivanju žrtava koje smo podnijeli u II. svjetskom ratu. Željela bih, međutim, reći, da je mladima potrebno iznositi istinu, a da se krivci za zločine trebaju personalizirati, da svaki zločinac dobije ime i prezime, kao što ga

Čestitke

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić uputio je čestitku svim građanima Hrvatske u povodu Dana antifašističke borbe:

»Svečano obilježavajući Dan antifašističke borbe, prisjećamo se važnog datuma hrvatske povijesti, kada je prva skupina hrvatskih antifašista, vođena idealom slobode, organizirano krenula u borbu protiv fašističke okupacije Hrvatske. Tako su borci Sisačkog odreda započeli ustank koji je ne samo spasio čast Hrvatske, nego i omogućio da Hrvatska kraj Drugoga svjetskog rata dočeka na strani pobjednika. To je bila osnova iz koje je ustavno i stvarno stvorena, i u Domovinskom ratu obranjena, samostalna Republika Hrvatska kao slobodna i demokratska država, pa je Dan antifašističke borbe s pravom jedna od izvođačnih osnova naše sadašnjosti i budućnosti. Svim hrvatskim građanima srdačno čestitam Dan antifašističke borbe.«

U povodu praznika čestitku je uputio i predsjednik Vlade Republike Hrvatske dr. Ivo Sanader:

»Republika Hrvatska po velikom broju svojih sudionika u antifašističkoj koaliciji u Drugom svjetskom ratu ubraja se među pobjednike tog rata. Danas i Hrvatska i cijela Europa počivaju na stečevinama antifašističke borbe, kao i na otklonu od svakog totalitarizma, radikalizma i ekstremizma. Domovinski rat u kojem je Hrvatska pobjedila označio je još jednom da Hrvatska dijeli iste vrijednosti slobodarskih i demokratskih naroda Europe i svijeta.«

U ime Vlade Republike Hrvatske i svoje osobno svim građankama i građanima Republike Hrvatske čestitam Dan antifašističke borbe.«

treba imati i žrtva. Zločinci trebaju biti procesuirani.

Mi bi htjeli da u školske udžbenike uđe istina, da se djeci objasni što je fašizam, a što antifašizam i da se jasno kaže da ideja antifašizma uvodi i mlađe i nas sve u bolju budućnost, u razumijevanje među ljudima i toleranciju, rekla je na kraju Vesna Čulinović Konstantinović.

S.Tomašević

Položeni su vijenci na Grobnicu narodnih heroja

HRVATSKA U NOVOM RAZDOBLJU

•Najviši državni čelnici uputili čestitke građanima Republike Hrvatske

Nakon Dana antifašističke borbe (22.), u lipnju smo proslavili još jedan važan državni praznik - Dan državnosti, 25. lipnja. Na zagrebačkom Trgu bana Josipa Jelačića postrojbe Hrvatske vojske priredile su svečani mimohod, održana je prigodna sjednica Vlade, položeni vijenci na Mirogoju, a najviši državni čelnici - osim što su u Vukovoru zajednički bili gosti na svečanosti završetka školovanja i promocije novih česnika HV-a - uputili su tradicionalne čestitke građanima Republike Hrvatske.

Mesić: Jasne perspektive

Svečano obilježavajući Dan državnosti podsjećamo se značenja 25. lipnja 1991. g. kada je Hrvatski sabor donio Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske. To je jedan od najvažnijih datuma u hrvatskoj povijesti, kojega ove godine proslavljamo

u ozračju 15. obljetnice međunarodnog priznanja Republike Hrvatske i primjeka u Ujedinjene narode. Ovogodišnje obilježavanje Dana državnosti prigoda je da iskažem zahvalnost svima onima koji su sudjelovali u obnovi samostalne hrvatske države, u njezinoj obrani i oslobođanju; svima koju su se zauzimali za uspostavu i promicanje demokracije te na bilo koji

način pridonijeli razvoju modeme Hrvatske. Republika Hrvatska je danas stabilna i demokratski razvijena zemlja s jasnom europskom perspektivom. To je garancija sigurne i prosperitetne budućnosti naše države i svih naših građana. Svim hrvatskim građanima srdačno čestitam Dan državnosti, stoji u čestitki predsjednika Republike Stjepana Mesića.

Sanader: Trajna zahvalnost

Povijesnom Ustavnom odlukom o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske te Deklaracijom o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske ostvarili smo stoljetni san i krenuli u bolju budućnost.

Na tomu putu suočili smo se s brojnim

izazovima. U nametnutom ratu obranili smo hrvatsku samostalnost, suverenost i cjelovitost. Trajnu zahvalnost dugujemo svima koji su stali u obranu Domovine, osobito onima čiji su životi ugrađeni u temelje Lijepe naše. Od sudbonosnog 25. lipnja 1991. godine dijeli nas šesnaest godina. Od tada do danas izgradili smo društvo koje poštuje najviše vrijednosti

- ravnopravnost, dijalog, toleranciju i vladavinu prava. Izgradili smo društvo koje već ima sigurno mjesto na zajedničkoj karti ujedinjene Europe.

Svim Hrvaticama i Hrvatima, hrvatskim građankama i građanima, u ime Vlade Republike Hrvatske čestitam Dan državnost, kaže u svojoj čestitki predsjednik Vlade dr. Ivo Sanader.

Šeks: Optimizam s pokrićem

Predsjednik Hrvatskog sabora Vlado Šeks uputio je čestitku sljedećeg sadržaja: Dana 25. lipnja 1991. Hrvatski sabor je donio Ustavnu odluku o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske i Deklaraciju o proglašenju samostalne i suverene Republike Hrvatske. Ove povijesne odluke predstavljaju ustavno-pravni temelj samostalne, slobodne i suverene Republike Hrvatske i ostvarenje stoljetne težnje hrvatskoga naroda da samostalno i slobodno kroji vlastitu sudbinu i odlučuje o vlastitoj budućnosti.

Međutim, ove povijesne političke odluke ostale bi bezvrijedno slovo na papiru da nisu potvrđene životima i žrtvama hrvatskoga naroda, hrvatskih branitelja i konačnom pobjedom u pravednom i obrambenom Domovinskom ratu. Obilježavajući Dan državnosti, prigoda je da se prisjetimo i trajno zahvalimo svima onima koji su pali na putu prema slobodi, svim hrvatskim braniteljima koji su, herojski obranivši Hrv-

tsku, svima nama osigurali slobodan i miran život u vlastitoj državi. Na 16-ti rođendan Republike Hrvatske prigoda je da se trajno zahvalimo i prvom hrvatskom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu, pod čijim je vodstvom, zajedno s Hrvatskim saborom, Vladom demokratskog jedinstva, stvorena slobodna, neovisna i međunarodno priznata Hrvatska. Želim podsjetiti i na iznimno doprinos brojnih naraštaja domovinske i iseljene Hrvatske, posebno u obrani od agresije i stvaranju hrvatske države, zbog čega im i ovom prigodom odajemo zahvalnost.

Šesnaest godina poslije, Hrvatska se nalazi u novom razdoblju. U proteklim godinama Hrvatska je ostvarila visoke demokratske standarde, podigla ljestvicu vrijednosti i polučila vrijedne rezultate na mnogim područjima društvenog života. To nam govori da u budućnost možemo gledati s optimizmom koji ima pokriće, pogotovo ako znamo da postoji još neiskorištenog prostora, brojni potencijali i ljudski i materijalni, koje valja na odgovarajući način uključiti u projekt

razvitka hrvatskoga društva u cijelini.

Na međunarodnoj sceni, Republika Hrvatska je uvažena kao cijenjeni član, koji je spreman i sposoban pružiti pomoć u postizanju stabilnosti i mira u svijetu. Hrvatska se danas, zahvaljujući uloženim naporima i ostvarenim rezultatima, nalazi pred vratima NATO saveza i Europske unije. Iako smo proteklih godina ostvarili vrijedne rezultate, svjesni smo potrebe za nastavkom provođenja reformi u područjima djelovanja države i društva, gdje su uočeni problemi. Potrebno je bez odlaganja i bez kompromisa nastaviti iskorjenjivati sve negativne pojave koje priječe ostvarenje našega konačnog cilja - poboljšati životni standard i učiniti kvalitetniji život hrvatskim građanima. Čvrsto sam uvjeren da je odlučno pokrenute reforme potrebno nastaviti i dovršiti zbog sigurnije i bolje budućnosti svih naših građana, ali i zbog trajne obveze prema svima onima koji su svoj život i žrtvu dali za neovisnu i samostalnu Hrvatsku - za Hrvatsku zadovoljnih i sretnih građana.

Svečani mimohod pripadnika Hrvatske vojske

BEZ ANTIFAŠIZMA NE BI BILO HRVATSKE

♦ Tradicionalna proslava na legendarnom partizanskom svetom mjestu Tuhobiću okupila 1.500 Primoraca

Savez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Rijeke i Grada Bakra organizirali su središnju proslavu Dana antifašističke borbe na legendarnom Tuhobiću. U proslavi su uz 1.500 posjetitelja uživali i gosti iz talijanskog grada Verbana, sa čijom je antifašističkom organizacijom nedavno potpisana povelja o bratimljenju.

Primorsko-goranski župan **Zlatko Komadina** podsjetio je na duboku povezanost Hrvatske s antifašističkim pokretom Europe.

- Hrvatska je dala pet od devet korpusa tadašnje narodnooslobodilačke vojske. Upravo mi u ovom kraju najbolje znamo kakav je fašizam bio. Rijeka je bila podijeljeni grad, a slično je bilo i na širem području. Zahvaljujući borbama partizana, predvođenih Josipom Brozom Titom, živimo u slobodnoj Hrvatskoj. Domovinu smo ponovo morali braniti 1991. godine i to domovinu čiji su temelji udareni odlukama ZAVNOH-a. Svima treba biti jasno da Hrvatske i Europe ne bi bilo bez antifašizma.

Predsjednik primorsko-goranske organizacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista **Marko Pavković** je kratko kazao da ne bi bilo ni Hrvatske ni slavljenja Dana antifašističke borbe da nije bilo antifašista, dok je potpredsjednik UABA-e Grada Bakra i jedan od najmlađih partizana u Primorju **Rade Šubat** izrazio nezadovoljstvo zbog umanjivanja izdajničke uloge ustaša i četnika u Drugom svjetskom ratu:

- Svjedoci smo da se, najčešće preko televizije, minimalizira antifašistička borba i uloga Josipa Broza Tita. Pozivamo hrvatske branitelje da nam se pridruže u očuvanju antifašističke tradicije jer su oni fašizam također osjetili u najgorem mogućem obliku.

Gradonačelnik Grada Bakra **Tomislav Klarić** je izjavio da se u antifašističkoj borbi stvarala Hrvatska.

- Došlo je vrijeme da se prestanemo međusobno dijeliti, međusobno se mrziti i tući na koncertima i proslavama. Tudini su nam htjeli rod zatrati jer su znali koliko vrijeđe ovaj naš kamen, šume i more. Možemo biti različiti u idejama, ali moramo biti jedinstveni u ljubavi prema domovini i svom narodu. To dugujemo životima antifašističkih boraca, poručio je Klarić, zaključivši da su antifašistička borba i Domovinski rat jedno te isto.

U ime riječke UABA-e Dan antifašizma

S proslave na Tuhobiću

je čestitao **Dinko Tamarut**, pročitavši pismo gradonačelnika Rijeke **Vojka Obersnela** koji je sprječen obvezama u Alžiru u vezi s kandidaturom za Mediteranske igre.

- I danas u Hrvatskoj možemo čuti i vidjeti one koji uzdižu ideje fašizma i ustaštva poražene u Drugom svjetskom ratu. To nije Hrvatska za koju su se borili borci antifašističke koalicije, to nije Hr-

vatska, koja može ući u Europu. Cijeneći vrijednosti koje danas imamo zahvaljujući opredjeljenju za antifašizam i žrtvama u narodnooslobodilačkoj borbi, naša je obveza da učinimo sve što možemo da jedan od simbola te velike pobjede i slobode koju ste izborili, a to je Titov brod »Galeb«, ostane u Rijeci, naveo je Obersnel u svom pismu.

N.L.

Čestitka generala Šundova

Ponosni smo na hrvatski antifašizam

Zapovjednik Zapovjedništva za združenu izobrazbu i obuku Oružanih snaga Republike Hrvatske »Petar Zrinski« **general-bojnik Mirko Šundov** čestitao je Savezu antifašističkih boraca i antifašista RH Dan antifašističke borbe.

U čestitici, upućenoj članu Predsjedništva SABA RH **mr. Ivanu Fumiću**, general Šundov kaže: »U prigodi velikog praznika, Dana antifašističke borbe, želim Vama i Vašoj poštovanjoj organizaciji uputiti najiskrenije čestitke. Mi, pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske, te osobito Zapovjedništvo za združenu izobrazbu i obuku »Petar Zrinski«, u svojem radu i školskim programima njegujemo tradiciju hrvatskog antifašizma, na kojeg smo i te kako ponosni. Poštujemo povjesnu činjenicu kako su se hrvatski antifašisti među prvima u porobljenoj Europi suprostavili

osvajačima. Antifašizam kao opredjeljenje, kao svjetonazor u temeljima je i današnje Republike Hrvatske. Koristim prigodu, gospodine Fumiću, još jednom zaželjeti svako dobro Vama i Vašim suradnicima, koji ste uložili goleme osobne napore u promicanju svijetlih tradicija antifašizma.«

Zahvaljujući na čestitci **generalu Šundovu** povodom zajedničkog praznika, predsjednica SABA RH **dr. Vesna Čulinović-Konstantinović** i član Predsjedništva **mr. Ivan Fumić** su istaknuli: »Vi branitelji Hrvatske u Domovinskom ratu izborili ste konačno osamostaljenje Hrvatske, koju smo mi antifašisti u II. svjetskom ratu započeli. Ponosni smo na Hrvatsku vojsku i našu demokratsku antifašističku tradiciju koju i Vi njegujete u skladu sa slobodarskom tradicijom hrvatskog naroda.«

VIJENCI ZA BORCE I BRANITELJE

♦U NOB-i je aktivno sudjelovalo dvije tisuće Međimuraca, od kojih je 329 poginulo

Izaslanstva Međimurske županije, Čakovca, Udruge antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije, županijski SDP i Društvo Josip Broz Tito položili su vijence ispod spomen-ploče borcima u Starom gradu. Vijenci su položeni i pokraj spomenika borcima Domovinskog rata na čakovečkom groblju u Mihovljancu, Prelogu, Nedelišću i drugim naseljima.

Središnja svečanost u povodu 22. lipnja održana je u Svetom Jurju u Trnju, gdje je održan mimohod do spomen-obilježja poginulim partizanima.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca **Zvonko Golub** podsjetio je kako je njemačka vojska u Međimurje ušla 7. travnja 1941. godine, a 17. travnja prepustila ga je mađarskoj fašističkoj vojsci. U NOB-u sudjelovalo je više od 2000 aktiv-

nih međimurskih boraca, a u postrojbama NOV-a poginulo ih je 329. Zatočeno je bilo 1839 ljudi, a 848 ih je u logorima i zatvorima izgubilo život. U mađarsku vojsku mobilizirano je 4000 Međimuraca, od kojih je 315 poginulo.

U znak sjećanja na žrtve i najznačajnije događaje postavljeno je nakon rata 38 spomenika, 34 spomen-ploče i jedan spomen-park. Nakon 1990. srušeno je, oštećeno ili skinuto 18 spomenika i šest spomen-ploča, podsjetio je Z. Golub.

Gоворили су и наčelnik općine Donji Kraljevec **Zlatko Horvat** i zamjenik župana **Mladen Križaić**, koji su podržali prijedlog da spomen-park Međimurski partizani i spomen-soba u Svetom Jurju postanu središnja mjesta svjedočenja o antifašističkoj borbi Međimuraca. G.Z.

Polaganje vijenaca u Čakovcu

Hvar

PIJETET NA CIJЕLOM OTOKU

♦Hvarani su se s ponosom podsjetili na 418 poginulih boraca otočana

Dan antifašističke borbe dostojanstveno je obilježen na čitavom otoku Hvaru, a proslava je započela već u oči praznika kada je Hrvatska gradska glazba iz Staroga Grada priredila slavljenički koncert vozeći se brodom po uvali. Delegacija GO SDP-a, predvođena predsjednicom **Đurđicom Planjar**, a potom i izaslanstvo Grada, na čelu s gradonačelnikom

Viskom Haladićem i njegovim zamjenikom **Denisom Golubićem**, položili su vijence ispred spomenika na Priku, dok su se građani također s pijetetom prisjetili poginulih u NOB-u u Vrbanju, Dolu i Rudini.

Predstavnici Jelse, načelnik **Ivo Milatić** i predsjednik Općinskog vijeća **Nikica Šišeković**, vijence su položili ispred spomen-ploče na Osnovnoj školi Jelsa, na kojoj je upisano 107 poginulih, ali potom i ispred spomenika u Pitvama, Vrisniku, Svirču, Vrboskoj, Poljicima, Zastražiću i Gdinju. Tako su se Hvarani s ponosom prisjetili 2124 borca koji su s njihova škoja sudjelovali u antifašističkoj borbi, ali i 418 otočana koji su slobodi u temelj uzidali svoje živote.

Proslavu su započeli glazbari iz Starog Grada

Rogoznica

OBNOVA SVIH SPOMENIKA

Općina Rogoznica se prvi put u 17 godina uključila u obilježavanje Dana antifašističke borbe. Tako su rogoznički antifašisti uz financijsku pomoć Općine položili cvijeće i vijence na osam spomenika iz Drugog svjetskog rata.

Središnja ceremonija održana je u Sapinim Docima, gdje je kazano kako će svi devastirani spomenici iz Drugog svjetskog rata biti obnovljeni. Pa tako i onaj u Rogoznici s kojeg su početkom devedesetih dignute mramorne ploče s imenima pedeset poginulih boraca.

Na obnovljenom spomen-obilježju na rogozničkoj rivi, posred imena antifašističkih boraca, bit će dodana još i imena petorice poginulih hrvatskih branitelja s tog područja.

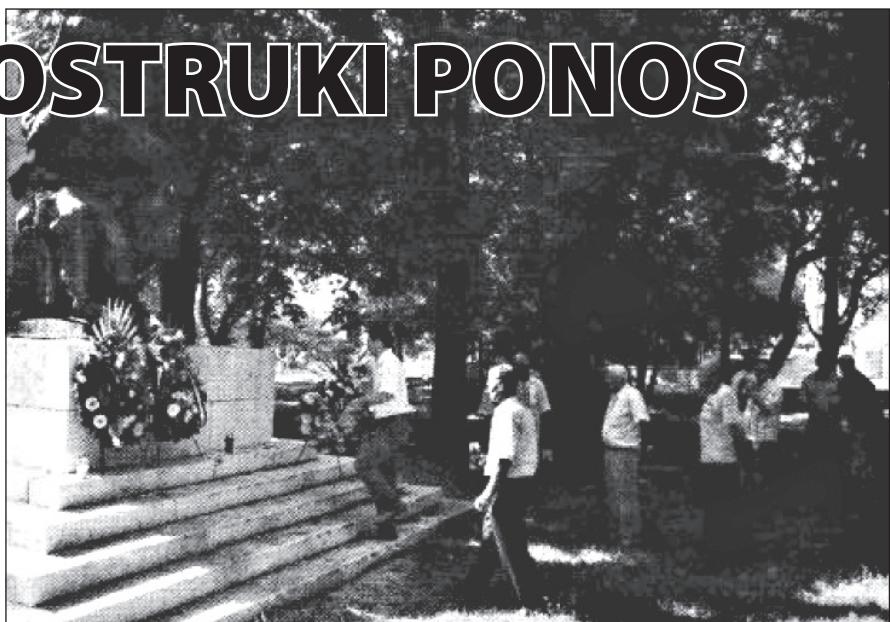
Na rogozničkom području u Drugom svjetskom ratu poginula su 174 partizana i 121 civil. Usposlene na ta vremena evocirali su **Ivo Ercegović Bura, Jere Miliša i Marin Ercegović**. D.S.

DVOSTRUKI PONOS

♦Cetinski i sinjski antifašisti obilježili Dan antifašističke borbe

Polaganjem vijenaca kod partizanskog spomenika i spomen-kosturnice u malom parku na istočnom ulazu u Sinj, cetinski i sinjski antifašisti obilježili su Dan antifašističke borbe. O njezinu značenju govorili su **Janko Kelava**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Cetinske krajine te sinjski gradonačelnik **Nikola Tomašević**.

- Ovo je spomenik ponosnoj i prkosnoj mladosti, jednako kao i onaj poginulim braniteljima iz Domovinskog rata s područja cetinskog kraja. Oni su se odupirali jednom zlu, 41. - fašizmu, a 90., 91. i nadalje - nadirućem velikosrpskom hegemonizmu. Vjerujem da dolazi vrijeme kada ćemo zajedno obilježavati događanja i

Polaganje vijenaca na spomen-kosturnicu

na onom i na ovom spomeniku, kazao je gradonačelnik Tomašević.

Osim predstavnika Udruge antifašista i Grada Sinja, vijence su položila

i vodstva političkih stranaka. Cetinski antifašisti su svoj dan obilježili i polaganjem vijenaca kod partizanskog spomenika u Hrvacama. S.B.

Bedekovčina

ZAGORCI SU PREPOZNALI PRAVU STRANU

♦Uz Dan antifašističke borbe obilježena i 65. godišnjica Prvog zagorskog partizanskog odreda

Kod spomenika Prvom zagorskому partizanskom odredu na Špiranec Brijegu u Bedekovčini održana je središnja proslava antifašističke borbe na razini Krapinsko-zagorske županije.

Tom je prigodom, u organizaciju

Županije, općine Bedekovčine i županijske Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske, obilježena i 65. godišnjica od osnivanja Prvoga zagorskog partizanskog odreda Hrvatske.

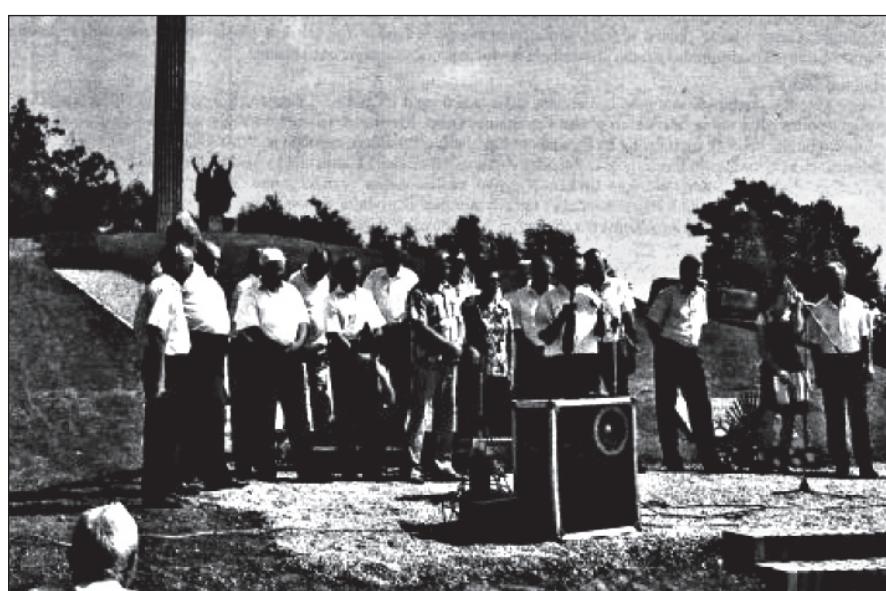
Današnja hrvatska država počiva

na temeljima antifašizma. Iako se antifašizam kao temelj suvremene Hrvatske spominje i u Ustavu i mada je Hrvatski sabor preklani donio Deklaraciju o antifašizmu, u Hrvatskoj još ima onih koji blate Josipa Broza Tita, koji je kao čelnik Komunističke partije narod poveo u borbu protiv svjetskog zla - fašizma, istaknuo je **Mijo Balija**, prvi čovjek zagorskih antifašističkih boraca i antifašista.

Da su Zagorci znali prepoznati pravu stranu i priključili se antifašističkom pokretu, napomenula je predsjednica Županijske skupštine **Sonja Borovčak**.

Antifašistički borac **Dragutin Mrkoci** naglasio je da su u Prvom zagorskому partizanskom odredu svi od reda bili Hrvati, što opovrgava navade nekih ustaških organizacija da se partizani nisu borili za hrvatski narod.

Antifašistička proslava je održana u lijepo uređenom okolišu oko spomenika na Špiranec Brijegu, koji su nedavno uredili bedekovčanski učenici, a načelnik Općine **Rajko Vidiček** izrazio je nadu da će se takvi susreti redovito održavati svake godine. V.J.

S antifašističkog skupa u Bedekovčini

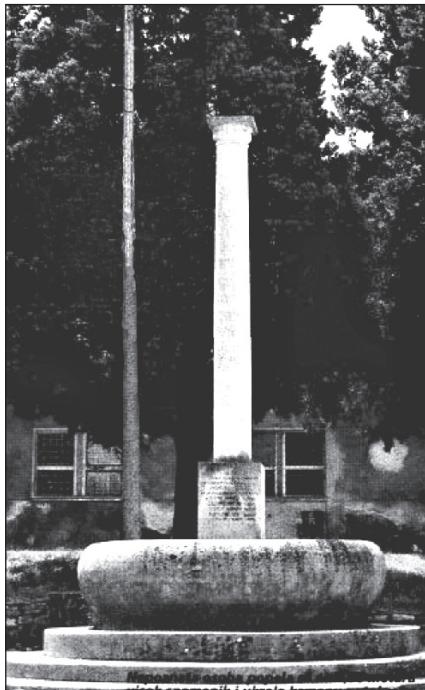
VANDALIZAM UOČI PRAZNIKA

♦Sa spomenika piginulim liječnicima i bolničarima ukradena petokraka

Uoči Dana antifašističke borbe, 21. lipnja sa spomenika u krugu pulske Opće bolnice u Santoriovoj ulici, podignutog u čast liječnika i bolničara poginulih u Drugom svjetskom ratu, nepoznata je osoba ukrala kamenu petokraku. Iz pulske policije je priopćeno da se nepoznata osoba popela na 4,30 metara visok spomenik u blizini bolničke pravonice rublja i s postolja demontirala kamenu petokraku većih dimenzija.

Ovaj vandalski čin komentirali su priopćenjem i iz ureda Istarske županije, ističući da je to još jedan u nizu vandalskih »pohoda« izgrednika na spomen obilježja antifašizmu. Na taj način omalovažavaju vrijednosti iz antifašističke prošlosti Istre te vrijedaju osjećaje Istrana koji su dali veliki doprinos borbi protiv fašizma. U Istarskoj županiji taj čin najoštrije osuđujemo.

Uništavajući spomenike na ovakav vandalski način, često i u okrilju noći, županijski čelnici ističu da izgrednici samo potvrđuju svoje najniže strasti i nemoć pred civilizacijskim dosezima, »do kojih

Spomenik u krugu pulske bolnice

u Istri držimo, jer smo se među prvima svrstali u redove antifašističke borbe u Evropi«.

To je sramota, čovjek ne može shvatiti da u današnje, civilizirano vrijeme ljudi rade takve stvari, štetu radi štete same. Žalosno je što netko ruši mrtve, one iste koji su svoje živote položili za slobodu, izjavio je **Miho Valić**, predsjednik Saveza antifašističkih boraca Istre.

Spomenici antifašističkim borcima u više navrata su se našli na meti vandala - tako je primjerice krajem travnja nestalo spomen-poprsje **Tanke Lorencin**, smješteno ispred ulaza glavne pošte, prošlog su ljeta, također uoči dana pobjede nad fašizmom, na spomenicima NOB-u Divišićima, Križu Lindarskom, Prodolu, Sv. Katarini, Hrbokima i Barbanu te na crkvama u Filipani i Zabrežanima osvanuli graffiti nacističkih simbola, a 25. svibnja 2003., na nekadašnji Dan mladosti, pronađena su devastirana i izmetom zamazana dva spomenika antifašističkim borcima u Šainima.

G.I.

IZNIMAN DOPRINOS ANTIFAŠIZMU

♦Prema tradiciji okupilo se oko dvije tisuće antifašista i simpatizera

Okupilo se na Lukovu, prema tradiciji, oko dvije tisuće ljudi, zajedno antifašisti i branitelji iz Domovinskog rata. Skupa Krćani i Fužinari, a domaćini im Vinodoci, antifašisti iz gradova Crikvenice i Novog Vinodolskog, te općine Vinodolske u čije su ime naznačne pozdravili **Stjepan Starčević**, predsjednik krčkih antifašista i zamjenik predsjednika županijske udruge, **Mate Koščić** u ime domaćina, Vinodolaca antifašista. Nazočni su srdačno pozdravili i goste, predstavnike triju udruga antifašista iz talijanske pokrajine Verbania.

Trenutak pozdrava himni Lijepa naša

Nakon šio su položili vijence i zapalili svjeće na spomen-obilježja antifašističkim borcima, koji su prije 66 godina osnovali na Lukovu prve antifašističke partizanske postrojbe, na skupu je govorio župan primorsko-goranski **Zlatko Komadina**.

-Antifašizam je duboko ugrađen u temelje hrvatske države i naše državnosti.

Drugi svjetski rat i odluke ZAVNOH-a stvorili su temelje hrvatske državnosti, a 1991. godine ona je i obranjena, nakon agresije na Republiku Hrvatsku. Fašizam je bio veliko, najveće zlo suvremene povijesti čovječanstva, a u toj borbi s njime Hrvatska je dala svoj iznimno doprinos. Čak pet od ukupno devet korpusa u bivšoj državi

dokaz su hrvatskog antifašističkog opredjeljenja - rekao je župan.

Skupu su naznačili, uz krčke i vinodolske, i antifašistički borci općine Fužine, te je tako ta svečanost okupila ponajveći dio antifašističkih boraca i antifašista kvarner-sko-primorsko-goranskog kraja.

Nastupili su glazbenici Gradske glazbe iz Delnica, a minutom šutnje odana je počast i zahvalnost svim poginulim borcima i žrtvama koje su dane za hrvatsku slobodu.

D.F.

Predstavnici talijanskih antifašista

PONOSNI SMO NA ANTIFAŠIČKU PROŠLOST

•Neprihvatljivo je bilo kakvo iskrivljavanje povijesne istine o fašizmu i antifašizmu

Svečanom akademijom održanom u Pomorskom povijesnom muzeju Hrvatskog primorja, Grad Rijeka i Primorsko-goranska županija obilježili su Dan antifašističke borbe naroda Hrvatske i Dan državnosti Republike Hrvatske, a svečanosti su nazočili predstavnici Grada i Županije, Riječke nadbiskupije, Sveučilišta u Rijeci, saborski zastupnici, članovi udruge antifašističkih boraca i antifašista, članovi političkih stranaka, gradonačelnici i načelnici gradova i općine iz PGŽ-a te brojni drugi uzvaničnici.

Prigodnim riječima nazočnima se obratio riječki gradonačelnik **Vojko Obersnel**, koji je podsjetio kako je prije šesnaest godina 25. lipnja 1991. godine, naša domovina konačno ostvarila svoju samostalnost i neovisnost, međutim, dođao je, put koji je od odluke Hrvatskog sabora vodio ka ostvarenju te velike

želje hrvatskog naroda obilježen je neprocjenjivim žrtvama kojima dugujemo trajnu zahvalnost.

Primorsko-goranski župan **Zlatko Komadina** podsjetio je na važne datume, 22. lipnja, kada se navršava 66 godina od početka organizirane antifašističke borbe u Hrvatskoj, i 25. lipnja - 16 godina od proglašenja suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske.

-Hrvatska danas s ponosom ističe i slavi svoju antifašističku prošlost i odaje počast palim antifašistima koji su žrtvovali svoje životе za dobrobit vlastitog naroda i slobodu Europe. Hrvatski antifašistički pokret ne smije se relativizirati, umanjivati ili obezvrednavati. Neprihvatljivo je bilo kakvo iskrivljavanje povijesne istine o fašizmu i antifašizmu na tlu Hrvatske. Antifašizam je kao vrijednost ugrađen u temelje suvremene Hrvatske, kazao je župan.

N.L.

Izaslanstva Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije su na Dan antifašističke borbe već tradicionalno položila vijence i zapalila svijeće na spomeniku oslobođenja na Delti, u čemu su im se pridružili predstavnici udruge antifašističkih boraca i antifašista, Ureda državne uprave u PGŽ-u, Policijske uprave PGŽ-a i političkih stranaka u Gradskom vijeću. Također blagdan su polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća obilježili i predstavnici gradova i općina riječkog prstena. Obilježavanju Dana antifašističke borbe priključili su se i članovi Društva Josip Broz Tito, koji su položili cvijeće ispred Titove ploče na sušačkom mostu.

Opatija

Cvijeće za poginule

U povodu Dana antifašističke borbe, u znak sjećanja na pale borce NOR-a, delegacija Grada Opatije položila je cvijeće na grobljima Opatija, Volovsko, Lovran, Poljanane, Klana te kod spomenika u Ičićima, u Iki, u Dobreću, u Poljanama, u Veprincu i na Učki. U delegaciji su bili i predstavnici udruge antifašista i branitelja.

Delegacija je i u povodu Dana državnosti ponovo obišla groblja u Opatiji, Volovskom, Lovranu, Poljanama, Klani i Matuljima i na spomenike i grobove poginulih branitelja u Domovinskom ratu položili vijence.

U povodu tih blagdana opatijski čelnici **Lucijan Kos** i **Adriano Požarić** primili su predstavnike HIDRE Liburnija, Udruge dragovoljaca Domovinskog rata i UABA-a Opatije, koje su predvodili **Ivan Cvek**, **Mirko Novozetović** i **Milan Kralj**.

R.I.

Akademiji su nazočili predstavnici političkog, javnog i crkvenog života

Senj

U povodu Dana antifašističke borbe, predstavnici senjske Udruge antifašističkih boraca i Grada Senja zajednički su položili vijence na spomen-kosturnicu na Nehaju u Senju što svjedoči o palim borcima protiv fašizma na ovom području.

Devetnaestorica boraca pala su u akciji prilikom oslobađanja Senja. Oni su imali hrabrosti boriti se protiv fašizma, najmonstruoznije ideologije u povijesti čovječanstva koja je vodila politiku potrobljavanja Europe genocidom, rasizmom i diktaturom. U toj borbi udarili su i temelje današnje Hrvatske, oni koji su u

Sjećanje na oslobođitelje

Domovinskom ratu obranili novi hrvatski naraštaji, rekao je predsjednik županijskog SDP-a **Tomislav Zrinski**, dok je predsjednik Udruge antifašista **Antun Jancić** poručio kako se ne smije omalovažavati uloga boraca protiv fašizma jer su upravo na borbi tih ljudi stvoreni temelji današnje Hrvatske.

Delegacije SDP-a i Udruge antifašističkih boraca u čast Dana antifašističke borbe položile su vijenac i podno centralnog križa na senjskom groblju Svetog Vida.

V.I.

•Prigodnom komemoracijom i polaganjem vjenaca ispred srušenog spomenika obilježena 66. obljetnica oružanog ustanka u Lici. Govornici su ukazali na potrebu suživota Hrvata i Srba te upozorili na sporu obnovu i povratak ljudi na svoja ognjišta

U organizaciji Sekcije za njegovanje tradicija 6. ličke proleterske divizije »Nikola Tesla« pri Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Gračac i Srb, oko 700 antifašističkih boraca i antifašista iz čitave Hrvatske (ali i Srbije i Bosne i Hercegovine), prigodnom su komemoracijom i polaganjem vjenaca ispred srušenog spomenika „Ustanak“ Vanje Radauša tokom akcije »Oluja«, obilježili početak oružanog ustanka u Lici, koji se do 1991. godine proslavljao kao Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj.

Nebriga za ljude i kraj

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001. godine u Srbu živi 334 stanovnika (Srba 206 i Hrvata 128). Srb je nakon akcije »Oluja« ostao bez glavnine svojeg stanovništva (ono se iselilo), a praktički su sve kuće spaljene. Osim nekolicine političara koji u Srb dolaze svakog 27. srpnja da se prisjetе prvih ustanika, ovo mjesto jedva da tko od javnih osoba i političara obilazi. Ne samo da se geografski nalazi na rubu Zadarske županije, nego je i ono na repu događaja po prioritetima u razvojnem i gospodarskom smislu. Rijetka iznimka u službenim posjetima bila je vizitacija predsjednika Republike Stjepana Mesića koji je u sklopu svoje predsjedničke kampanje prije dvije godine ugodno iznenadio Srbljane. Gradić u dolini izvora rijeke Une ljeti živne, ne samo zbog ove proslave, nego i zbog djevojaka i momaka iz mjesta diljem bivše Jugoslavije pristiglih da dio svojih ferija provedu s bakama i djedovima, da uživaju u prirodi koja svoju nedirnutost, među ostalim, ima zahvaliti i vihoru rata i poslijeratnoj nebrizi za ljude i kraj.

Na proslavi ustanka naroda Like govornici su ukazali na potrebu suživota Hrvata i Srba te upozorili na sporu obnovu i povratak ljudi na svoja ognjišta. **Nikola Bolta**, načelnik općine Gračac kazao je da određenih pomaka ipak ima što svjedoči ubrzana obnova kuća, te pri-mjetljiv povratak stanovništva u mjesto

LIČKO JUTRO SLOBODE

koje je samo do prije nekoliko godina zjapilo prektički prazno. »Ovdje više ne mogu i ne smiju postojati niti dvije Like – jedna sa zapadne, a druga s istočne strane autoceste. Dok se zapadna diže i oporavlja, istočna je porušena i jadna«, rekao je dr. **Milorad Pupovac**, predsjednik Srpskog narodnog vijeća i saborski zastupnik. Predsjednik Zajednice Srba u Hrvatskoj dr. **Svetozar Livada**, srušeni spomenik nazvao je bešašćem i najvećom hrvatskom sramotom, naglasivši da je negacija antifašizma »naš najveći poraz«. Ostaci

miniranog spomenika i danas leže razbacani oko postolja, a na istom mjestu Srpsko narodno vijeće je razapelo platno sa slikom spomenika u prirodnoj veličini. **Josip Boljkovac**, član Savjeta SABA RH, znani antifašist i prvi ministar policije samostalne Hrvatske, koji se zalagao za mirno rješavanje sporova u čemu, nažalost, nije uspio, je pak pripadnike srpske manjine pozvao da pokrenu inicijativu kojom će Ustav Hrvatsku ponovno odrediti kao državu hrvatskog i srpskog naroda. **Adam Dupalo**, član Komisije za očuvanje tradicija NOB SABA RH, podsjetio je da se u ovoj godini navršava 65. obljetnica formiranja brigada, divizija i 1. korpusa, prvih proleterskih jedinica, Prvog proleterskog bataljuna Hrvatske, Prve ženske čete, prvih udarnih brigada, Prve operativne zone, pod čiju komandu su stavljeni sve partizanske jedinice na području Like, Banije i Kordunja. Dr. **Vesna Čulinović-Konstantinović**, predsjednica SABA RH je upozorila vladajuće na obećanje o povratu stečenih prava sudionicima antifašističke borbe te naglasila da je Hrvatska njezinim građanima svih nacionalnosti jedina domovina.

Organiziran oružani ustank

Nikola Uzelac, član Predsjedništva SABA RH je govorio o početku oružanog ustanka u Lici, među ostalim istaknuo:

- *Pripreme za oružanu borbu u Lici vršene su pod teškim uvjetima, uz ostalo i zbog žestokog terora nad srpskim stanovništvom. Komunistička partija Hrvatske uspjela je organizirati otpor ustaškom teroru. Tako je u općinama Srb i Zrmanja neposredno prije ustanka formirano deset gerilskih odreda. Time je počeo masovni ustank u Lici čiji se plamen prenio na ostale dijelove Hrvatske. Zahvaljujući Partiji koja je na vrijeme otkrila namjere talijanskog okupatora i razobličila njegovu tobožnju ulogu zaštitnika srpskog naroda, neprijatelj nije uspio ostvariti svoje planove. Teze da su ustank podigli »genocidom ugroženi Srbi« i da je ustank bio spontan, ne stoje. Ustanak je organiziran i rukovođen s jasnim ciljevima, uz presudnu ulogu Tita i CK KPJ i KP Hrvatske.*

Svečanosti u Srbu, među ostalim, prisustvovali su i članovi Predsjedništva SABA RH dr. **Marko Pavković** i Nikola Vukobratović te čelnik Sekcije za njegovanje ratnih tradicija 6. ličke proleterske divizije Šime Mudrovčić.

B. M.

•Pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije podno Spomenika revolucije naroda Moslavine svečano obilježen Dan antifašističke borbe

U organizaciji Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Garešnice, a pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije, podno Spomenika revolucije naroda Moslavine u Podgariću upriličena je svečanost u povodu Dana antifašističke borbe.

Skupu su se obratili dr. Vesna Pusić, potpredsjednica Sabora, Damir Bajs, župan Bjelovarsko-bilogorske županije, prof. Nikola Puran, potpredsjednik UABA Garešnica i Branko Čanković, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije. Svečanosti su prisustvovali dr. Vesna

Čulinović-Konstantinović, predsjednica i Josip Skupnjak, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, članovi Predsjedništva SABA RH mr. Ivan Fumić, Krešimir Piškulić, Vinko Šunjara, Vladimir Jurak, Antun Magić, Milan Ivančević i Nikola Vukobratović te Petar Raić, tajnik SABA RH. Među 500 posjetitelja obilježavanju državnog blagdana – Dana antifašističke borbe zamijetili smo brojne predstavnike i čelnike tijela vlasti Bjelovarsko-bilogorske županije, susjednih županija, gradova i općina, političkih stranaka, članova udruga antifašističkih boraca i antifašista te po-dosta mladih poklonika antifašizma.

snimio: Z. Herceg

Skup u Podgariću bio je dobro organiziran

Kerestinec

Kod spomenika palim logorašima ispred zamka u Kerestincu upriličen je komemorativni skup u povodu 66. obljetnice probroja logoraša – antifašista i komunista iz ustaškog logora. Okupljene je pozdravio Alojz Cvetković, predsjednik UABA Samobor, a komemorativni skup vodio je Petar Raić, tajnik SABA RH. Prisutnima su se obratili Vladimir Jurak, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ i Mario Šimunković, predsjednik Udruge mladih antifašista Zagreba.

Vijence i cvijeće su položili i počast odali delegacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (Josip Skupnjak, potpredsjednik SABA RH, Vladimir Jurak, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ

TRAGIČAN PROBOJ

•Polaganjem vijenca na spomenik poginulima i komemoracijom obilježena 66. obljetnica probroja logoraša iz ustaškog logora

i Marija Banak), poglavarstva Samobora, Svete Nedelje, Zagreba, općine Stupnik, Zveze borcev Slovenske vasi, Društva »Josip Broz Tito« te Socijaldemokratske partije i Socijalističke radničke partije.

Noću između 13. i 14. srpnja 1941. godine grupa od 111 komunista i antifašista napala je ustašku stražu logora i oslobodila se. Međutim, zbog slabo organiziranog prihvata, oni su opkoljeni i nakon sukoba sa žandarmerijom i ustaškim snagama većina je uhvaćena i pobijena. Probojem iz logora rukovodili su Divko Budak i Andrija Žaja. Zbog slabosti u vanjskoj organizaciji bijega od 94 sudionika spasilo se samo njih 14, dok su ostali pobijeni u borbi, neki izvršili

Govoreći na svečanosti potpredsjednik UABA Garešnice prof. Nikola Puran, među ostalim je istaknuo da su narod i partizanski borci ovog kraja dali velik doprinos antifašističkoj borbi Hrvatske, a Spomenik revolucije naroda Moslavine i mnogobrojne žrtve vječno svjedoče o hrabrosti i predanosti ljudi tog područja slobodarskim tradicijama i istinskim ljudskim i moralnim vrijednostima.

Branko Čanković, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije, podsjetio je na razvoj ustanka u Moslavini. Formirane su prve partizanske grupe u Gornjoj Šušnjari, Andigolama i Carevom jarku, zatim veće partizanske jedinice (moslavačke brigade), rasplamsavaju se borbe u Moslavini i sjeverozapadnoj Hrvatskoj – sve do konačnog oslobođenja.

U posljednje se vrijeme sustavno napada i blati antifašistička narodnooslobodilačka borba i njen vođa Josip Broz Tito. Nedopustivo je toj borbi i njezinim borcima i civilnim žrtvama prisipivati da je bila zločinačka, jednakako tako kao što se ne može hrvatskim braniteljima u obrambenom ratu prisipivati da su bili zločinci, jer svaki zločin ima svoje ime i prezime, napomenuo je Branko Čanković.

Nakon službenog dijela svečanosti upriličen je bogat i sadržajan kulturno-umjetnički program (voditeljica Morna Ivančević, najmlađa članica UABA Garešnica). Nastupile su amaterske skupine nacionalnih manjina (ovo je i Godina europske različitosti) Češka beseda, Romška zajednica i Srpski KUD »Prosvjeta«.

B. M.

samoubojstvo, a neki uhvaćeni i streljani na gubilištu Dotrščina – njih 44.

U zamku Kerestinec je od 18. svibnja 1941. godine bio koncentracijski logor. U njemu su ustaše držali zatvorene istaknute antifašiste. Među njima bila je brojna grupa komunista uhićenih od vlade Cvetković-Maček koja je predata travnja 1941. godine njemačkim okupatorima i ustašama. Iz logora dovedeni su u Zagreb i strijeljani 9. srpnja 1941. godine Božidar Adžija, Ognjen Prica, Ivo Kuhn, Zvonimir Richtman, Ivan Korski, Viktor Rosenzweig, Alfred Bergman, Sigismund Kraus, Otokar Keršovani i Simo Crnogorac.

B.M.

Tražimo obnovu spomenika u Sloboštini

•Prvi put antifašisti i političari Požeštine zajedno položili vijence

Pologanjem vijenaca u Sloboštini i prigodnim skupom u Doljancima Udruga antifašističkih boraca i antifašista Požege obilježila je Dan antifašističke borbe. Tom su prigodom prvi puta nakon osamostaljenja Hrvatske vijence položili i požeško-slavonski dožupan **Ivan Peić**, gradonačelnik **mr. sc. Marijan Cesarik** te delegacije političkih stranaka SDP, HNS i SRP-a. Okupljenima se obratio **Borivoj Zarić**, predsjednik požeške Udrge rekavši kako su se ovdje okupili da odaju počast 1386 nevinih žrtava fašističkog terora. Istovremeno je iskazao protest onima koji su ovdašnji spomenik do temelja srušili te uputio pitanje nadležnim vlastima tko će ga i kada obnoviti. Naime, Sabor RH ovaj je spomenik proglašio zakonom zaštićenom baštinom, ali se njegovi žalosni ostaci nalaze pred vama - kazao je okupljenima.

Pozdravljajući prisutne na svečanosti u Doljancima predsjednik Zarić se s ponosom prisjetio činjenice kako su narodi i na prostorima sadašnje Hrvatske za vrijeme posljednjeg svjetskog rata, ugroženi sa svih strana, smogli snage prepoznati i prihvati poziv na borbu do slobode svog prvog

Vijenci na ostacima spomenika u Sloboštini

prkosnika i antifašiste Josipa Broza. Nije to za ovaj narod bila samo oslobođilačka borba već ulazak kroz trijumfalna vrata u veliku zajednicu slobodarskih naroda Evrope, koja još i danas funkcioniра i planira svoju budućnost na principima pobjede antifašizma. Upravo zato antifašisti energično podižu svoj glas protiv svih pokušaja da se hrvatskom narodu usadi neoustaški mentalitet. Ovakvim pojавama treba stati na kraj, jer to je isključivo u interesu hrvatskog naroda.

Predstavnici lokalnih vlasti i političkih stranaka, čestitajući prisutnima praznik, jedinstveno su istakli neprocjenjiv značaj antifašističke borbe i njen golem značaj za suvremenu Republiku Hrvatsku, uz tvrdnju kako se na tom tragu treba nastaviti. Nakon toga su gosti i domaćini nastavili višesatno druženje, a otvorena su i pitanja buduće uspješnije suradnje. Svi su se na kraju složili kako je manifestacija vrlo uspjela i dosta dosta značajnog praznika.

B.Z.

Prilozi čitatelja

Udruga antifašističkih boraca i antifašista zagrebačka Trešnjevke nastavila je praksi obnove spomenika. Tako je, uz već obnovljeni spomenik u Jarunu - naselje Gaj, što je učinjeno prošle, u ovoj godini u cijelosti obnovljen i spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora na lokaciji malog parka ispred bivše zgrade Samoborčeka, u ulici Božidara Adžije.

Taj je spomenik bio pošteđen većih oštećenja, da bi u lipnju 2007. jedne noći osvanuo s već poznatim grafitima i neukusnim šarama, što je znatno narušilo njegov izgled u dosta prometnom dijelu grada.

Ne čekajući nikakakovu pomoć izvana, predsjedništvo udruge je odlučilo da sami obnovimo taj spomenik. Najprije smo morali skinuti neželjene grafe i druge neukusne napise, a zatim smo uz potrebnii kupljeni materijal prišli i obnovi cijele vanjske površine spomenika. Pothvat je u cijelosti uspio i uz dobru volju Zrinjevca ošišana je živica oko spomenika, tako da sada to izgleda vrlo ukusno, upravo onako

SAMI SMO OBNOVILI SPOMENIK

kako su to žrtve koje tu leže i zaslужile.

Sve smo to učinili sami, ali ponajviše angažiranjem našeg člana Predsjedništva

Mirka Martin, koji je uložio veliki trud i znanje, tako da je sada spomenik uredan.

Dušan Labus, Zagreb

Obnovljeni spomenik na zagrebačkoj Trešnjevcu

POVIJESNE ČINJENICE OSTAJU

♦Komemorativni skupovi na vrhu Petrovac i u šumi Abez i pored nesnosne vrućine izuzetno posjećeni

Uorganizaciji Sekcije 8. kordunaške divizije (vođa puta iz Zagreba – **Ljuban Miljković**), poveća skupina boraca i članova njihovih obitelji, predstavnici antifašističkih udruga ali i mladi poklonici antifašizma pohodili su legendarnu Petrovu goru i šumu Abez.

Delegacija Saveza antifašističkih borača i antifašista Republike Hrvatske (**Dragan Pajić, Boja Majkić i Branko Božić**) položila je vijenac na spomen-kosturnicu (zapushtenu i oštećenu), na vrhu Petrovac ispred devastiranog spomeničkog kompleksa, gdje su pokopani posmrtni ostaci 72 partizana i civila-roguljaša, koji su ovdje poginuli u proljeće 1942. godine u jurišu na utvrđenog neprijatelja. O toj akciji, sudionicima je skupa govorio **Dragan Pajić**, ratni komandant 1. brigade 8. kordunaške divizije.

U šumi Abez, kod spomenika u obliku okruglog stola posvećenog sastanku predstavnika CK KPH i kotarskih komiteta KPH Gline, Vojnića i Vrginmosta, na

kojem je, 19. srpnja 1941. godine, dogovoren početak oružanog ustanka, položeni su vijenci i cvijeće. Na komemorativnom skupu, sudionici iz Zagreba, Karlovca, Vojnića, Gvozda (Vrginmosta) te brojni gosti s Korduna i Banije odali su počast poginulima u NOB-u. Među uzvanicima primjetili smo **Josipa Boljkovca**, člana Savjeta SABA RH, **Ante Morića**, člana Izvršnog odbora SABA RH, **Gabrijela Malovića**, člana Predsjedništva SABA RH...

- *Oni koji su tada donijeli odluku o podizanju ustanka na Baniji i Kordunu stali su uz Evropu. Nedavno je jedna mlađa osoba, zamjenica sadašnje ministrike vanjskih poslova i europskih integracija, koja ima ambiciju postati nova ministrica, rekla da se ona užasava onih koji govore »drugarice i drugovi«. Međutim, mi joj s ovog mesta poručujemo da se u Evropu ne može ući uz pozdrav »Za dom – spremni«, ali uz oslovljavanje s »drugarice i drugovi« svakako može – kazao je među ostalim saborski zastupnik dr. Milorad Pupovac.*

Još prije oružanog otpora, neposredno poslije travanjskog sloma na Kordunu je počeo stravičan ustaški teror. Politički sekretar CK KPH **Josip Kraš** na sastanku u šumi Abez, 19. srpnja 1941. godine prenosi direktivu Partije o podizanju ustanka. Sastanku su prisustvovali predstavnici kotarskih komiteta KPH Glina **Milutin Baltić** i **Ranko Mitić**, KK KPH Vojnić **Žarko Čuić** i **Ćanica Opačić**, KK KPH Vrginmost **Rade Bulat**, **Mile Manojlović-Gedžo**, **Stanko Mašlek** i **Branko Nikolić**. Zaključeno je da se započe s oružanim akcijama na Kordunu i Baniji.

- *Prihvatali smo neravnopravnu borbu za goli život, borbu da spasimo starce, žene i djecu. Međutim, iza nas su stajali ljudi s rogljama i kosama, odlučni da štite svoje domove i familiju – istaknuo je **Rade Bulat**, narodni heroj i član Savjeta SABA RH.*
– Mora se znati da je ustanak počeo ovde na Kordunu i Baniji, i ne smijemo dozvoliti da se prekraja historija općenito, pa tako i historija NOB-a.

B.M.

Banski Grabovac

PRVA PARTIZANSKA AKCIJA

♦Pod pokroviteljstvom Grada Petrinje evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji

Udruga antifašističkih boraca i antifašista »Petrinja« je jedna od najmlađih u sustavu SABA RH. Zahvaljujući prije svega njezinim čelnicima **Josi Fakčeviću** (predsjedniku) i **Đuri Kalanji** (tajniku), udruga bilježi vrijedne rezultate, razvijajući, među ostalim i plodonosnu suradnju s tijelima vlasti. Tako su i 28. srpnja pod pokroviteljstvom Grada Petrinje upriličili komemorativnu svečanost u Banskom Grabovcu.

Kod spomenika žrtvama fašističkog terora položeni su vijenci i cvijeće brojnih delegacija (u delegaciji SABA RH bili su **Adam Dupalo, Danica Miščević i Dragan Rudić**), evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji te odata počast stradalima – partizanima i narodu tog kraja.

U noći 23/24. srpnja 1941. godine potpuni uspjeh postigla je grupa od 42 ustanika pod komandom **Vasilja Gaćeše** i **Adama Mrakovića Dmitrovića** koja je napala općinu, željezničku stanicu i ciglanu u Banskom Grabovcu. Ustaše su nakon uspjele partizanske akcije, za odmazdu 24.

i 25. srpnja spalili selo Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga naselja uz masovna ubijanja i odvodile stanovništvo u logore. Manji dio Banjaca zajedno s grupom partizanskih boraca izvukao se na Šamaricu u zbjeg.

Okupljenim sudionicima (njih oko 400) na komemorativnoj svečanosti govorili su **Joso Fakčević**, predsjednik UABA Petrinja, dogradonačelnik Petrinje **Darinko Dumbović**, predsjednik Skupštine Sisačko-moslavačke županije **ing. Zvonko Belošević**, predstavnik Srpskog narodnog vijeća **Šaša Milošević** i predsjednica SABA RH **dr. Vesna Čulinović-Konstantinović**, koja je među ostalim, istaknula:

- *Prvi sam put na proslavi početka ustanka na Baniji i na komemoraciji za prvi 1.285 žrtava koje su pale ovde i otpriklje toliko ubijenih u glinskoj crkvi i odmazdi za partizanske akcije. Mi danas s pijetetom iskazujuemo poštovanje njima i svima drugima koji su svoj život ugradili u borbu za slobodu. Ovdje je počeo otpor protiv krvnika ustaškog režima, a taj je otpor bio jedini mogući način spašavanja*

života naroda koji je bio stavljen izvan zakona. Ustaška je vlast počela ubijanjem Srba, da bi se uskoro usmjerila i na Rome, Židove i antifašiste Hrvate... Mladi moraju shvatiti istinu, jer ih škola nije naučila što je antifašizam a što fašizam. Mnogi su podlegli lažima koje im usađuju stariji nacionalisti i oni proustaške orientacije, liječeći svoje političke komplekse. Oni su doveli do razdora i ponovnih zločina u vrijeme i nakon Domovinskog rata...

Među prisutnima zamijetili smo i **Josipa Skupnjaka**, potpredsjednika, **Mirka Mečavu**, **Gabrijela Malovića**, **Milana Ivančevića**, **Nikolu Uzelca**, članove Predsjedništva SABA RH, narodne heroje **Milutina Baltića** i **Rade Bulata**, **mr. Gordana Lacković**, predsjednicu UABA Popovače, **Uroša Slijepčevića**, ratnog političkog komesara 2. bataljuna 8. banijske udarne brigade, predstavnike Udruga ABA Garešnice, Dvora, Kutine, Gline, Kostajnice i Kukuruzara te članove delegacija tijela vlasti Sisačko-moslavačke županije i političkih stranaka.

B.M.

Bez predstavnika lokalnih vlasti

•Antifašistički borci obilježili 63. godišnjicu oslobođanja, ali ogorčeni zbog ponovnog ignoriranja općinskih i županijskih vlasti

Antifašistički borci, pripadnici partizanskih postrojbi koje su prije točno 63 godine oslobodile Bosiljevo su postavljanjem vijenaca na spomenik u centru mjesta obilježili ovu obljetnicu. Međutim, i ovogodišnja proslava protekla je bez predstavnika općinskih i županijskih vlasti, koje unatoč redovitim pozivima ignoriraju članove Saveza antifašističkih boraca.

Bivši partizani posebno su ogorčeni vlastima Bosiljeva, čiji se predstavnici, iako se spomenik nalazi odmah pored zgrade Općine još niti jednom nisu odazvali kako bi barem protokolarno pozdravili članove Zveze borcev Slovenije i Saveza boraca Hrvatske, koji iz godine u godinu u sve manjem broju dolaze i odaju počast poginulim suborcima. Umjesto toga, napominje predsjednik Udruge antifašista Duge Rese **Zvonko Matičić**, vlast Bosiljeva smatra daje 30. lipnja 1944. godine Bosiljevo okupirano, što se vidi i po tome da je kod mjesne crkve uz poginule hrvatske vojниke u oba rata prije tri godine postavljena i spomen-ploča za 212 poginulih njemačkih vojnika i ustaša, koji su tada stradali u partizanskom napadu na Bosiljevo.

Postavljanje vijenaca na spomenik u Bosiljevu

- Za Dan općine na taj spomenik se postavljaju vijenci, a ovaj nitko niti ne pogleda. To je žalosno i sramota, kazao je Matičić dodavši kako će pojedinci možda drugačije početi razmišljati kad Hrvatska uđe u Europsku uniju.

U Bosiljevo je došlo i dvadesetak gostiju iz susjedne Slovenije koji su upravo

sudjelovali u njegovom oslobođanju. Nai-me, u borbama su najveći angažman dali pripadnici Cankarjeve brigade i 12. slovenske brigade koji su pretrpjeli i najveće gubitke. Potporu su im tada pružale 1. karlovačka brigada i borci iz 13. primorsko-goranske divizije.

K.I.

Petrova gora

Uz odaziv više od 200 osoba iz Zagreba, Karlovca, Vojnića, Gvozda, Gline, Dvora, Krnjaka i drugih mesta Banije i Korduna, Srpske narodno vijeće pokrenulo je i u lipnju organiziralo akciju čišćenja zapuštenog područja oko devastiranog spomenika Vojina Bakića poginulim partizanima i žrtvama okupatorskog i ustaškog režima na Petrovoj gori, najavivši da će se tu okupljati sve dok ne počne obnova tog spomenika.

U akciji su im se pridružili i članovi Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i drugih nevladinih organizacija, kao i radnici Hrvatskih šuma. Sudionicima su se obratili predsjednik Srpskog narodnog vijeća **dr. Milorad Pupovac**, član Predsjedništva SABA RH **mr. Ivan Fumić** i načelnik općine Gvozd **Branko Jovičić**. Uz zahvalu na masovnom odazivu, upozorili su da se »ne može s jedne strane govoriti kako je antifašistički pokret bio najjači u Hrvatskoj, a s druge strane rušiti i devastirati ili držati zapuštenim brojne spomenike i spomen-obilježja«.

PRVI KORAK

•Pokrenuta akcija za obnovu deva-stiranog i zapuštenog Bakićevog spomenika

Sudionici radne akcije na Petrovoj gori

Prema njihovim riječima, ovo je tek početak posla koji zahtjeva pomoći države i ozbiljnu akciju kako bi se Bakićev djelo pretvorilo u ono što bi trebalo biti, a nakon toga krenulo u obnovu i drugih

spomenika koji su važni za Srbe i Hrvate i njihovu zajedničku borbu protiv fašizma. Zato su ovu radnu akciju nazvali prvim korakom na putu do tog cilja.

Z. A.

Izložba posvećena dobrovoljcima

Svečani skup u Domu kulture

Lokve

PONOSNI NA SVOJE INTERNACIONALCE

•Obilježena 70. godišnjica odlaska 120 dobrovoljaca u borbu za slobodu španjolskog naroda

Ponosni na svoje internacionalce i vjerno čuvajući naslijeđe antifašizma, Gorani i Primorci su 15. srpnja u Lokvama obilježili 70. godišnjicu odlaska 120 dobrovoljaca s tog područja u rat protiv nastupajućeg fašizma koji je između 1936. i 1939. tresao Španjolsku. Uz ogrank iz Lokava kao domaćina, organizatori svečanosti bili su Primorsko-goranska županija, Općina Lokve i Županijski savez antifašističkih udruga.

Program je počeo polaganjem vijenaca i svijeća na spomenik osloboditeljima mesta i na spomenik borcima NOB-e i španjolskim dobrovoljcima, a zatim je predsjednik ogranka **Rudolf Komadina** predstavio brošuru o španjolskim dobrovoljcima i otvorio izložbu na kojoj su posjetiteljima predstavljeni brojni vrijedni dokumenti, fotografije, članci i

drugi povijesni materijali koji svjedoče o tim događanjima i njihovih hrabrim sudionicima iz ovog kraja.

Centralni događaj bio je narodni zbor u parku šume Golubinjak, koji je, uz ambleme Hrvatske i Španjolske, simbolički počeo reprodukcijom himne Kraljevine Španjolske. Tu se prisutnima u ime SABA PGŽ-e obratio predsjednik **dr. sc. Marko Pavković**, izrazivši vječnu zahvalnost našim dobrovoljcima za njihov doprinos u borbi španjolskog naroda protiv fašističkog zla. **Luka Denona**, dožupan, upozorio je da današnji mladi naraštaji, nažalost, ne znaju dovoljno o II. svjetskom ratu, nacifašizmu, europskom pokretu otpora i hrvatskom antifašizmu.

U ime SABA RH prigodnu poruku uputila je predsjednica **dr. sc. Vesna**

Sve o dobrovoljcima

Uz otvorenje prigodne izložbe, na svečanosti je predstavljena brošura posvećena dobrovoljcima koji su se prije sedam desetljeća zajedno s drugim internacionalcima borili za slobodu španjolskog naroda.

U brošuri, za koju je tekstove napisao **Rudolf Komadina**, nalaze se opširne biografije svih 120 dobrovoljaca iz ovog dijela Hrvatske, povijesni dokumenti iz tog vremena i intimna pisma najbližima u domovini. Među 120 hrabrih s ovog područja u Španjolskoj se borilo 11 mještana Lokava, što je prosječno bilo više od svih drugih mjesta u tadašnjoj Jugoslaviji.

Bili su to **Bertagnin Alojz - Vjekoslav, Bolf Albert, Bolf Roko, Cenčić Ferdinand - Ferdo, Cenčić Slavko, Grgurić Andrija - Dimnjačar, Jakovac Martin - Puškarićev, Mance Branimir, Branko Šivčakov, Radošević Andelko, Vukonić Lovro i Žagar Engelbert - Andelko**. Nažalost, šestorica su ostavila svoje živote na bojištima te zemlje, a petorica se po povratku u domovinu uključila u redove Narodnooslobodilačke vojske.

Čulinović-Konstantinović, kao i veleposlanik Kraljevine Španjolske **Manuel Salazar** i načelnik Lokava **Anton Mihelčić**.

A. Z.

Komelj

GRANICE NAS NE RAZDVAJAJU

•Predstavnici SABA RH i ove su godine sa slovenskim suborcima sudjelovali u pohodu na Komelj

Već tradicionalno, predstavnici Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i ove su godine (15. srpnja) sudjelovali na pohodu na planinski vrh Komelj (Austrija) u povodu 63. godišnjice herojske smrti 90 boraca koruske Domnove partizanske čete. Članovi naše delegacije (predsjednica **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović** i član Izvršnog odbora **Etoare Poropat**) pridružili su se brojnim antifašističkim borcima i simpatizerima iz Slovenije i austrijske pokrajine Koruske.

Uz domaćine iz Saveza koruskih partizana i Slovenskog prosvjetnog društva

»Enota« te predstavnike Zvezne borcev Slovenije i Saveza koruskih partizana sudionicima pohoda obratila se i dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović. Istakla je zadovoljstvo što se priateljstvo boraca Slovenije i Hrvatske nastavilo i toliko desetljeća iza II. svjetskog rata, u kojem su se slovenski i hrvatski partizani zajedno borili u hrvatskim i slovenskim krajevima, kao što su Bosiljevo, Kučibreg, područje oko Zeline, u karlovačkom i žumberačkom kraju, zajednički oslobađajući sela i gradove i boreći se rame uz rame za isti cilj - slobodu, a protiv terora fašista.

Hrvatska i Slovenije ostvarile su želju

za vlastitom državom, ali nas ni danas granice nisu razdvojile, rekla je predsjednica SABA RH, dodajući da ćemo i dalje biti nosioci antifašističke misli i poruka, jer želimo jednakost svih ljudi i slobodu. Nažalost, još uvijek ima onih koji nas žele vratiti u tragično povijesno vrijeme. Na nas se nabacuju lažima i svoju krivnju pokušavaju staviti nama na dušu, ali im to ipak neće uspjeti, jer istina uvijek dođe na vidjelo.

U ime priateljstva i dobre suradnje pozvala je slovenske antifašiste da sudjeluju na proslavi 60. godišnjice Pariške mirovne konfrecije u Puli 19. i Pazinu 25. rujna.

A.Z.

U ISTRU VIŠE OD DVije Tisuće Članova

Osnivačka skupština u pazinskom Spomen domu

♦Na osnivačkoj skupštini pazinskog društva predloženo da jedna ulica ili trg dobije Titovo ime

Da nije bilo Tita, njegove beskom-promisne borbe i mudre strategije, unatoč velikoj borbi i 17 tisuća palih istarskih boraca, ne bi se Istra priključila matici, rekao je na osnivačkoj sjednici Društva »Josip Broz Tito« Pazin novozabrani predsjednik **Miljenko Benčić**.

Osnivačka sjednica, koju je vodio **Josip Slokoić**, održana je u Spomen domu

slobode i sjedinjenja, za koji je Benčić istakao da je sagrađen kao funkcionalni spomenik NOB-u i Titu, pa bi se ta ustanova više trebala posvetiti toj svrsi.

Sudionici su zatražili da se jedna ulica ili trg u Pazinu imenuje po Titu, za što je predloženo da se iskoristi neimenovani prolaz između Spomen doma i gradskog stadiona ili plato ispred Spomen doma.

Osnivanju je prisustvovao predsjednik županijske koordinacije društava »J. B. Tito« **Martin Matošević**, koji je obavijestio da trenutno u Istri imaju više od dvije tisuće članova, a samo porečka podružnica, čiji je predsjednik, ima ih 462. Istaknuo je da je osnovna funkcija Društva »očuvanje uspomene na lik i djelo Josipa Broza Tita« te da je »Titovo djelo ogromno i ne mogu ga obezvrijediti nikakve izmišljotine i laži«.

Osnivanje Društva je u ime Grada Pazina pozdravio pročelnik za društvene djelatnosti **Boris Demark**.

Na pitanje o razlici između SAB-a i Društva »Tito« Benčić je odgovorio da će se zbog starosti članova SAB ugasići za deset godina ako se ne orijentira na antifašizam kao pokret, dok će Društvo nastaviti promicanje tekovina Josipa Broza Tita.

Jednoglasno je odabранo deveteročlano predsjedništvo koje je zatim za predsjednika izabralo **Miljenka Benčića**, za potpredsjednika **Gracijana Modrušana**, za tajnicu **Ljubicu Trošt**.

Osnivačkoj sjednici prethodilo je polaganje cvijeća delegacije pazinskih i porečkih članova društva na spomenik Vladimiru Gortanu u Podbermu, koji je točno prije 54 godine, 14. lipnja 1953., otvorio Tito i održao govor o razgraničenju s Italijom te potom posjetio Pazin.

D.A.

MLADIMA MORAMO REĆI ISTINU

♦Novooosnovano trogirsko društvo ima 70 članova

Nakon Splita i Šibenika još je jedan dalmatinski grad - Trogir - dobio svoje Društvo »Josip Broz Tito«, nedavno osnovano na skupštini održanoj pod parolom: »Što je više kleveta i laži, Tito nam je miliji i draži.«

U novo društvo upisalo se 70-tak članova prosječne životne dobi od 50 godina, među kojima i više mlađih od 18 do 35 štovatelja lika i djela Tita - jedan je od najvažnijih zadataka društva. S tim u vezi na skupštini je upozorenje da se već godinama u školi kroz nastavu i udžbenike daje iskrivljena slika o razdoblju od 1941. do 1990. godi-

ne, pa mladima i kroz aktivnosti društva treba reći istinu o tom vremenu, kao i ljudima zaslužnim kako za pobjedu u II. svjetskom ratu tako i za obranu Hrvatske u Domovinskom ratu.

Mladi trogirskog kraja trebaju znati koliku je žrtvu u NOB-i podnio narod s ovog prostora da bi oni danas živjeli slobodno u hrvatskoj državi - poručeno je sa skupštine, uz osudu falsificiranja povijesti i pojava negiranja antifašizma.

Za predsjednika društva izabran je **Drago Mindoljević**, a za potpredsjednika **Ivan Bakica**.

M.D.

SJEĆANJE NA STRADALNIKE

Upovodu Dana antifašističke borbe, 22. lipnja, antifašističke udruge boraca, invalida i Društva »Josip Broz Tito« Varaždinske županije, u suradnji s tijelima vlasti gradova, općina i mještanskih odbora, organizirale su svečanosti polaganja vijenaca na brojna spomen-obilježja NOB-a u Varaždinskoj županiji.

Nakon polaganja vijenaca kod kosturnice u spomen-parku NOB-a na varaždinskom groblju i cvijeća kod bisti narodnih heroja, članovi varaždinskih udruga uputili su se u Donji Kučan, gdje je kod spomenika žrtvama fašizma i biste narodnog heroja Florijana Bobića, koji je rođen u Kučanu, održana svečanost posvećena i 65. obljetnici formiranja Kajničkog partizanskog odreda i pogibije jalkovečkih žrtava, među kojima je bio i Rorijan Bobić.

Svečanosti je prisustvovalo pedesetak članova udruga te saborski zastupnik SDP-a **Miroslav Korenka**, ali nažalost ne i mještani Donjeg, Gornjeg i Kučan Marofa, iako su njihova mjesta dala velik doprinos u antifašističkoj borbi.

Na svečanosti je o antifašističkoj borbi govorio predsjednik ZUABA-e Varaždinske županije **Tito Grah**, a o Rorijanu Bobiću i ulozi Kučana u NOB-u predsjednica Društva »Josip Broz Tito« **Štefica Novak**. U društvenom domu održan je domjenak uz druženje, na

kojemu su izvedene prigodne recitacije, a o svom udjelu kao borac Kalničkog partizanskog odreda govorio je **Josip Skupnjak**.

Na kraju su sudionici posjetili partizanske baze u Zbelavi i Gornjem Kučanu te bivše mlinove obitelji Vidović kod kojih još žive **Ana Vidović** s obitelji sina **Mladen** te **Magda Vidović** s kćerima **Milkom** i **Nadom**, kojima udruge ovom prigodom zahvaljuju na gostoljubivosti i doprinisu na očuvanju spomen-baza. Želja je udruga da se u bazi i u Gornjem Kučanu, koje je sada vlasnik Gradski muzej, uz etnoobjekt uredi i muzej narodne revolucije.

Milan Turkalj

Polaganje vijenaca kod spomenika i biste F. Bobića u Donjem Kučanu

Sudionici svečanosti u Varaždinskoj županiji

Razglednica

♦Utisci s putovanja i obilaska spomenika NOB-i i Domovinskog rata u Podravini, Baranji i Slavoniji

Šezdesetak članova UABA grada Čazme i nekolicina iz Bjelovara i Ivanić Grada krenulo je sredinom srpnja na putovanje, da upoznaju prirodne ljepote Lijepa naše, posjete i obidu povijesna mjesta iz Narodnooslobodilačkog i Domovinskog rata. A imalo se što i za vidjeti.

Grubišnopoljskim krajem pustoš do Virovitice, poneka kuća, ruševine i šume, ljudi malo. Ravna Podravina bogata, s uzornim kućama i njivama, sreće se više ljudi.

Baranja tamo uz Mađarsku granicu izgleda još bogatija. Prolazimo pored poznatih mjesta i gradova, sliče jedni na druge, pa zatim, Baranjska Kosa sami vinogradi, vikendice i podrumi ukopani u brdo. Batina nema skele, veliki most

premošćuje širok Dunav i spaja Bezdan i Bačku.

Na vrhu Baranjske kose impozantan tridesetpetmetarski spomemik, remek djelo Antuna Augustinčića, podsjeća na slavnu bitku 1944. godine i forisiranje Dunava, u kojoj je poginulo 8.000 boraca Crvene Armije i Armije NOV.I spomenik i most podignuti su u slavu poginulih a kažu da ih je od uništenja čuval UNPROFOR za vrijeme Domovinskog rata.

Kraćim zadržavanjem i panoramskom vožnjom obišli smo Osijek, a potom smo nastavili brdovitom i šumovitom Slavonijom put Požege i Pakracu kroz Kamenisko, Bučje, Španovicu, Kusonje gdje se još vide posljedice Domovinskog rata

u Zapadnoj Slavoniji. Na to podsjećaju novopostavljeni spomenici i ponešto obnovljenih kuća, na kojima su zatvorene šaluzine. Ostale kuće su porušene, strše sablasne zidine okružene obrasle šibljem i drvećem, a ljudi nema ili ima jako malo. Ne stignu obraditi njive, ne vidi se stoka.

Izgleda kao da to nije bogata Slavonija, već neki drugi krajevi i ljudi.

Spomenika iz NOB jednostavno nema, možeš ih nabrojiti na prste jedne ruke. Ono što nije porušeno, uništeno i otuđeno teško je oštećeno i zapušteno. Kao da nisu naši, a govorili su o nekom vremenu i nekim domaćim ljudima u borbi za slobodu jednog naroda.

Branko Čanković

NAJKRVAVIJI DAN

♦Obilježena 65. obljetnica tragedije sela Podhum

D elegacije općina Čavle i Jelenje, te predstavnici Primorsko-goranske županije, Grada Bakra i županijskih udruga SAB-a i UABA, položili su vijence i zapalili svjeće kod spomen-obilježja u Sobolima, u znak prisjećanja na 65. obljetnicu tragedije sela Podhum od strane fašističkog okupatora.

Oko visokog obeliska, simbola borbe ljudi ovog kraja protiv tirana koji svojom visinom ukazuje na želju za životom i pobedom, okupili su se i brojni Grobničani kako bi svečanom komemoracijom odali počast stradalnicima najkrvavijeg dana u povijesti Podhuma i cijele Grobničine, 12. srpnja 1942. godine, među kojima je bilo i mnogo njihovih najmilijih.

Na zgarištu kuća nekad najbrojnijeg i najbogatijeg sela u Hrvatskom Primorju, koje je osim strijeljanih, izgubilo mnogo svojih mještana u hrvatskim i talijanskim logorima, niknuo je novi Podhum, s mladim generacija-

ma koje su preuzele na sebe obvezu da se uvijek prisijete tko su i odakle su, te nikad ne zaborave žrtvu svojih predaka, što su svojom nazočnošću i pokazali.

Podhum je dožvio odmazdu zbog strateški važne pozicije, materijalnog bogatstva i otpora koje je lokalno stanovništvo pružalo neprijatelju. Osim Podhuma gorgjela su i sela Kukuljani, Mijaši, Zoretići i Brnelići. Žrtve strijeljanih Podhumljana nisu bile uzaludne jer su dostigle cilj - slobodu. Koliko je zločin nad cijelim stanovništvom bio strašan, govori činjenica da i nakon 65 godina ovo selo nije dostiglo broj ljudi koji su tada živjeli u Podhumu, poručio je načelnik općine Jelenje **Branko Juretić** prisjećajući se tragedije Podhuma čijih je 108 muškaraca od 15 do 60 godina strijeljano, dok su žene, djeca, stariji i nemoćni pješice upućeni u Rijeku odakle su deportirani u logore smrti.

N.L.

Sjećanje na logoraše

Član Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca Republike Hrvatske i potpredsjednik Internacionallnog komiteta koncentracijskog logora Buchenwald - Dora, bivši logoraš, Milivoj Lalin, prisustvovao je od 12. do 17. srpnja svečanostima u povodu 70. obljetnici osnivanja zloglasnog logora smrti (1937. godine). Profesor Lalin održao je predavanje i razgovor s učenicima jedne tamošnje škole o životu u logorima i zatvorima, o stradanjima i divljanju nacifašizma tijekom Drugog svjetskog rata.

Ovom proslavom Internacionallni komitet stalno ispunjava zadatku buchenwaldskih logoraša da se doživotno održi sjećanje na žrtve u koncentracijskim logorima i time se bori protiv novih logora, za mir, protiv rasizma, neofašizma i neonacizma, nacionalne i svake druge diskriminacije, za pravu i istinsku demokraciju.

N.L.

Pismo čitatelja

♦»GLAS« je u broju 49. pod naslovom »Spomenička baština« donio vijest o brizi za spomeničku baštinu

Kako te obnove teku u mome kraju pokušat ću vam demonstrirati i opisati slikom. Noću s 19. na 20. rujna 1944. odvedena su 182 mještana sela Lipovljani u logor Jasenovac. Preživjelo je dvoje. Mještani su

PONIŽENE ŽRTVE

podigli spomenik na lipovljanskom groblju s popisom onih žrtava čija je rodbina imala novca da plati upis na spomen-ploču. Upisano je 122 poginula. Ostalima nema ni groba ni spomena.

Tadašnja organizacija Saveza boraca godine 1950. podiže u lipovljanskom parku spomenik s popisom: poginuli u NOB 17, streljano i vješano 16, u logorima 176.

Spomenik je tiho, ne izazivajući nikoga, skromno stajao na tome mjestu sve do Do-

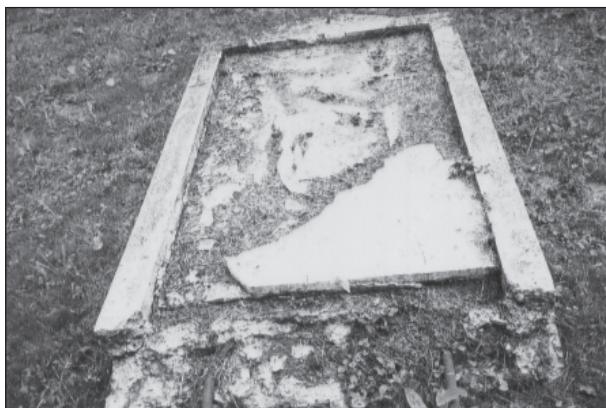
movinskog rata. Tada je hrabri »branitelj« s udaljenosti od desetak metara izreštao uspomenu na svoje pretke. Tako oskrnavljen spomenik je čekao pomoć sve do 6. srpnja 2001. godine, kad je na inicijativu grupe građana sazvan sastanak za iniciranje obnove spomenika. Inicijativa je proslijedena Općinskom vijeću Općine Lipovljani koja donosi 27. rujna 2001. godine odluku o izmjehanju spomenika na groblje ispred mrtvačnice.

Neko vrijeme je nakon ovoga rješenja ranjenik imao mira, da bi konačno došli grobari i maknuli »ruglo« daleko od očiju potomaka i rodbine. Neki od brojeva na tom bivšem spomeniku sadili su taj park 1900. godine sa svojim učiteljem **Ivanom Verešom**, ostavili ga nama ali... da li za njih nema mjesta u tom parku, pitam se na kraju?

Nikola Zeman,
Lipovljani

Spomenik lipovljanskim žrtvama - nekad i sada

Otvorena pisma SABA RH

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske uputio je 26. lipnja otvorena pisma hrvatskoj Vladi, zagrebačkom nadbiskupu, kardinalu Josipu Bozaniću i zadarskom gradonačelniku Živku Kolegi. Pisma, koja je potpisala predsjednica SABA RH dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, upućena su povodom koncerta Marka Perkovića Thompsona u Zagrebu, govora patera Vjekoslava Lasića na Jazovki i odbijanja Živka Kolege da položi vijenac na spomenik antifašističkim borcima u povodu Dana antifašističke borbe.

Vladi Republike Hrvatske

Hrvatska javnost je još jednom suočena s veličanjem ustaškog znakovlja i simbolike kojima se sustavno širi mržnja. Zabrinuti smo izostajanjem reakcije državnih organa i njihovim toleriranjem takvoga ponašanja.

Žalosno je da je tek nakon reakcije inozemnih organizacija uslijedila blaga ograda od ustašoidnih istupa i simbolike koju ne možemo svesti samo na ustaški pozdrav »Za dom spremni«, koji prakticira pjevač **Thompson** na svojim koncertima.

Očekujemo da će ubuduće organi vlasti prema ovakvim pojавama postupati u skladu sa zakonom.«

Hrvatskoj biskupskej konferenciji – kardinalu Bozaniću

»Uzoriti,

Politika sustavnog omalovažavanja i pokušaja opozivanja državnog praznika Dana antifašističke borbe u režiji NDH-nostalgičara nije izostala niti ove godine kod Jazovke, pod pokroviteljstvom patera Lasića. Višegodišnje sudjelovanje izvjesnog broja katoličkih svećenika na raznim manifestacijama gdje se veliča ustaški režim, hrvatska inačica nacističke ideologije, postaje problem katoličke crkve u Hrvata. Stoga, još jednom molimo Vas uzoriti i Hrvatsku biskupsku konferenciju da poduzme mjere da svećenici provode svoju pastoralnu misiju u duhu Evandžela, a ne da svojim istupima šire mržnju.

Nedefinirani zakoni

Za razliku od naših, njemački zakoni vrlo eksplicitno navode koji su ekstremno desni simboli zabranjeni. Tako se zatvorskom kaznom do tri godine ili novčano kažnjava osoba koja upotrebljava kukasti križ, pozdrav »Sieg Heil!« ili pak Hitlerovu sliku.

Demokratskoj Hrvatskoj, na putu prema Europi, ne koristi necivilizacijsko ponašanje, pogotovo onih koji bi svojim poslanjem trebali pronositi politiku mira, tolerancije i suživota.

Unaprijed zahvaljujemo na razumijevanju.«

Gradonačelniku Zadra Živku Kolegi

»Gospodine gradonačelnice, Povodom Dana antifašističke borbe 22. lipnja, koji je i državni praznik, odbili ste položiti vijenac na spomenik poginulim antifašističkim borcima zato što se na njemu nalazi petokraka zvijezda!

Čudi nas da vi, kao intelektualac, čovjek koji se bavi i politikom, ne zna da bez ljudi koji su se borili pod tom zvijezdom od 1941. do 1945. g. Vi ne bi bili gradonačelnik Zadra, grada u sastavu Republike Hrvatske, jer bi taj lijepi grad i okolina pripadali Italiji.

Vi osuđujete zvijezdu, kao da je taj simbol kriv što je zloupotrijebljen 1991. u napadu na Zadar. U povijesti su mnogi simboli zloupotrebjavani, a među njima često i kršćanski križ, pa ipak nikome ne pada na pamet da ga zabrani!

Vi ste se gospodine gradonačelnice, svojim odbijanjem da položite vijenac u spomen poginulih antifašista, direktno suprotstavili proeuropskoj politici Vlade Republike Hrvatske, koja ustavno određuje antifašizam kao ishodišnu točku Hrvatske državnosti.

Priopćenje Vlade

Vlada Republike Hrvatske odbacuje pokušaje uporabe i isticanja znakovlja i pozdrava iz vremena ustaškoga režima iz Drugoga svjetskog rata, stoji u priopćenju Ureda za odnose s javnošću hrvatske Vlade od 19. lipnja.

U priopćenju Vlade ističe se da suvremena hrvatska država počiva na vrijednostima Domovinskoga rata i na temeljima antifašizma kao i otpora prema svakom totalitarizmu. Hrvatska Vlada poziva sve sastavnice hrvatskoga društva, a posebno one koji imaju utjecaj na mlade, na njegovanje i promicanje vrijednosti na kojima počiva suvremena Europa.

U skladu s gore navedenim očekivali bi da podnesete ostavku na mjesto gradonačelnika grada i države koju ne priznajete!«

Centar Simon Wiesental

Centar Simon Wiesenthal iz Jeruzalema izrazio je 18. lipnja, u pismu predsjedniku **Stipi Mesiću**, »zgražanje i gnušanje masovnim pokazivanjem fašističkih pozdrava, simbola i uniformi na rock koncertu popularnog ultranacionalističkog hrvatskog pjevača **Thompsona**«, na kojem je u Zagrebu bilo oko četrdeset tisuća ljudi.

Direktor Centra Efraim Zuroff zatražio je od Mesića zabranu koncerata pjevača poput **Thompsona** na kojima se slavi fašizam i rasizam. »Prema hrvatskim medijima, koncert se pretvorio u masovnu fašističku demonstraciju u kojoj su deseci tisuća ljudi uzvikivali ustaški pozdrav »Za dom spremni«. Osim toga, veliki broj sudionika nosio je ustaške uniforme i simbole«, stoji u Zuroffovu pismu.

Zuroff također izražava zabrinutost zbog toga što su na koncertu bili i visoki hrvatski

dužnosnici, saborski zastupnici kao i ministar znanosti, obrazovanja i sporta. »Pod tim okolnostima, smatram da je došlo vrijeme da se zabrane javni koncerti onih koji pjevaju nostalgične pjesme o Jasenovcu i potiču isticanje ustaških simbola«, dodaje Zuroff, napominjući da se time huška protiv svih nacionalnih manjina u Hrvatskoj.

»Vjerujem da samo

kada bi netko s Vašim ugledom i izraženom antifašističkom reputacijom poveo borbu protiv tog ružnog vala obnovljenog fašizma, moglo bi biti spriječeno da taj izvanredno opasni novi trend zahvati cijelu Hrvatsku», stoji na kraju Zuroffova pisma predsjedniku Republike.

Židovska općina

Židovska općina Zagreb u priopćenju 19. lipnja izrazila negodovanje zbog izostanka službene reakcije hrvatskih vlasti na javno isticanje ustaške ikonografije prilikom zagrebačkog koncerta **Marka Perkovića Thompsona** u Zagrebu.

Ravnodušnost takve vrste, od koje se nije distanciralo čak ni nekoliko najviših državnih dužnosnika koji su nazočili koncertu, ne samo da izravno šteti ugledu Hrvatske, podsjećajući na njezinu najmračniju i najsramotniju vremena, nego ugrožava i njezinu budućnost, ističe se u priopćenju koje je potpisao predsjednik ŽOZ-a **Ognjen Kraus**.

Margelov institut

Margelov institut u Zagrebu u otvorenom pismu premjeru **Ivi Sanaderu** 18. lipnja tražio je opoziv ministra unutarnjih poslova **Ivice Kirina** jer je, ocjenjuju, »zakazala pravna država prije, u tijeku i nakon nedjeljnog koncerta hrvatskog pjevača **Marka Perkovića Thompsona**. Ostavku traže, kako se navodi, »s obzirom na to da službe za čiji je rad i odgovoran nisu spriječile nezapamćen ustaški skup na maksimirskom stadionu u nedjelju, 17. lipnja, te je time prouzročena nepopravljiva šteta ugledu i interesima Republike Hrvatske pri procesu prijama u Europsku uniju, zajednicu država i naroda utemeljenu na zasadama antifašizma«. Premjeru predlažu da osobno inicira u Hrvatskom saboru žurno donošenje zakona o deustašizaciji.

Saborska zastupnica traži ispriku HRT-a

Saborska zastupnica iz redova IDS-a **Dorotea Pešić-Bukovac** poslala je 14. srpnja Programskom vijeću HRT-a protestno pismo zbog emitiranja **Thompsonova** koncerta.

U pismu je naglasila da je zabranjeno poticati i pogodovati poticanju i širenju nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i netrpeljivosti, ideje totalitarnih režima i poticanje na diskriminaciju ili netrpeljivost te stoga protestira zbog postupka javne televizije.

Smatra da bi se HRT trebala ispričati građanima Hrvatske i traži odgovor zašto se ne poštuje zakon s obzirom na to da se na **Thompsonovom** koncertu provociralo ustaškim znakovljem.

Kako je HTV prikazao Thompsonov koncert

Čudna je bila odluka Hrvatske državne televizije da izravno prenosi Thompsonov koncert s Makismirskog stadiona, obzirom na sve kontroverze koje njegovi nastupi nose sa sobom. Činjenica da se Thompson i prije toga obraćao publici ustaško-fašističkim pozdravom »Za dom spremni« već bi bila dovoljan razlog da državna televizija ili javna, kako joj teptaju, ne promiče takav skup.

Međutim HTV, ne samo da je izravno prenosi, nego je ubrzo objavila i snimku cijelog koncerta! Privremeni direktor programa, izvjesni Željko Vela, impresionirano tvrdi da HTV ne može zaobići činjenicu da je taj koncert bio »događaj godine«.

(HT) Vela je, međutim, zaboravio da bi, ako već to pušta u program, barem elementarna, profesionalna, moralna i svaka druga obveza bila da prikaže istinu. Ali, se to nije dogodilo. Gledateljima je servirana retuširana snimka maksimirskog koncerta. Sve što je bilo crno HTV je prikazao u boji. Nije bilo nijedne slike, pa time ni osude, onih posjetilaca koji su nosili ustaško znakovlje, a bilo ih je u obilju. To potvrđuju i brojne snimke objavljene u drugim medijima. HTV kao da je imao cilj prikazati koncert onakvim kakav on nije bio. Radi li se o manipulaciji i potcenjivanju javnosti iz koje je bilo dovoljno upozoravajućih reakcija na taj »događaj«? Može biti, jer po HTV-u je Thompsonov koncert obična, bezazlena, ponešto domoljubna zabava na kojoj nije bilo nikakavih provokacija niti fašistoidnih pojava. No, ipak HTV nije jedina, pa se iz drugih medija moglo saznati što se događalo i prvog dana, kada je zbog gromova i munja koncert otkazan, ali i drugog kada je održan. Je li HTV htio stvoriti novu sliku »Za dom spremnog« pjevača, prikazati ga kao žrtvu svih onih koji argumentirano reagiraju na sadržaje njegovih koncerata. Ispada da oni ne govore istinu, već HTV koji je emitirao, ne samo lažnu snimku, nego je i u izravnom prijenosu namjerno izbjegavao pravu sliku, usmjeravajući kamere mimo ustaškog znakovlja. Bilo bi lažno i jednostrano da je prikazivana i samo ta crna slika. Nitko to niti ne traži, već očekuje od javne HTV objektivnu istinu kao cjelinu.

I pored svih napora HTV-a, crnilo se nije moglo izbjegći jer je glavna zvijezda bila obučena, kao i uvijek, u crno, usmjeravajući na to i publiku. Nije slučajno bilo crnih majica na kojima je pisalo i »Crna legija« u sjećanje na zloglasnu ustašku postrojbu iz Drugog svjetskog rata. Kada je u izravnom prijenosu nehotično i pokazano nešto ustaškog znakovlja, u snimci ga više nije bilo. Prebrisalo ga HTV uredništvo!!! ?

Koga to i zašto na taj način štiti HTV? Usput budi rečeno čak i u HTV Dnevniku je najavlјivan taj koncert za razliku od svih drugih. Zamislite da je Thompson plaćao promidžbu u HTV Dnevniku, koliko bi ga koštala svaka sekunda. Ovako je urednik Goran Milić, načinio »besplatne« priloge o Thompsonu, ne samo u nedjeljnog Dnevniku, nego i u »Brisanom prostoru«, iako nije riječ o privatnoj, komercijalnoj, već javnopreplatničkoj TV.

Ta ista TV svake godine uredno, odmahiza izvještaja o proslavi Dana anitfašističke borbe, besramno daje prostor, gotovo jednak, skupu u Jazovki, iako dobro zna da mu je isključivi cilj umanjiti značaj državnog praznika. Uz pomoć HTV-a, i nekih drugih medija, neke udruge idu u Jazovku samo da bi, baš na praznik omalovažili hrvatski antifašizam. Tako je bilo i ove godine kada je skup organizirala tek formirana, potpuno nova udruga koja je izdala i prigodan »Proglas« protiv antifašista i antifašizma, a time i protiv Hrvatske i Europe koje su, na njihovu žalost, ipak utemeljene baš na antifašizmu.

S.T.

Priopćenje Udruge mladih antifašista

Udruga mladih antifašista grada Zagreba izrazila je svoju ogorčenost i nezadovoljstvo odnosom, prije svega medija prema koncertu **Marka Perkovića Thompsona**.

»Smatramo da izvjesni Marko Perković riječima svojih pjesama i istupima te neograđivanjem od ustaške ikonografije vlastitim nastupima prilično jasno iskazuje sklonost prema zločinima ustaškog pokreta. Dovoljno je prisjetiti se pjesama kao što su

»Jasenovac i Gradiška Stara« i započinjanje pjesme ustaškim pozdravom da bi se neupitno potvrdila gore iznesena teza. »Tu se više ne radi o određenom političkom uvjerenju, tu se već de facto radi o nakaradnom slavljenju zločina, ubojstva, razbojništva te smrti«. »Ovakvim istupima se otvoreno krši ustav RH, konkretno članka 39., te je potrebno da se poduzmu neke zakonske mjere kojima bi se onemogućilo daljne veličanje zločina«.

POHOD PREMA SREDIŠNJOJ HRVATSKOJ

♦Sagledavajući svoj položaj u istočnoj Bosni, gdje nema neke perspektive opstanka, Tito je 19. lipnja 1942. godine izdao zapovijed za kretanje, i 24. lipnja krenuo sa Zelengore k središnjoj i južnoj Bosni, sjevernoj Hercegovini, Dalmaciji, Bosanskoj krajini, prema središnjoj Hrvatskoj

Od sredine 1942. godine, glavna središnjica NOR-a u Jugoslaviji nalazila se u Hrvatskoj, a obuhvaćala je Sloveniju i Bosansku krajinu. Na tom teritoriju razvio se NOP, izgrađeni su jaki vojni sustavi, brojčano perspektivni, kvalitetno zapovijedanje i novi organi narodne vlasti. Postojala je velika, istina još nedovoljno povezana, slobodna teritorija. Ona je u Hrvatskoj obuhvaćala skoro cijeli središnji dio državne teritorije, od Zagreba pa do Sušaka, od Žumberka do obale Jadrana, u Makarskom primorju, na srednjodalmatinskim otocima, u Slavoniji i djelomično u Hrvatskom zagorju.

Preko hrvatske slobodne teritorije išlo se u Sloveniju, u Belu krajinu, Notranjsku do Ljubljane, a na istoku preko Bosanske krajine sve do Banja Luke. Glavni štab Hrvatske imao je na svojoj vojnišnoj teritoriji preko 12.000 partizana (GŠ Slovenije 3-4.000, a Operativni štab za Bosansku krajinu oko 5-6.000 partizana). Ukupno je bilo 20-26.000 boraca, relativno visoko kvalitetne, iskusne vojske koja jeiza sebe imala već godinu dana ratovanja.

Brojne neprijateljske ofenzive

Neprijatelj je poduzeo više snažnih ofenziva u Slavoniji, na Kordunu i Baniji, u Lici i Hrvatskom primorju. U Dalmaciji je bila najžešća talijanska ofenziva na Biokovu i u Makarskom primorju, poznata kao »Albio«, s 30 tisuća vojnika, ratnim brodovima i zrakoplovima. Sve je to završilo bez nekih očekivanih rezultata. U Bosanskoj krajini bila je u proljeće 1942. godine krvava Kozaračka ofenziva koja je završila zločinima nad civilnim stanovništvom. Sve je to, kroz razne informacije, znao i Vrhovni štab i glavni komandant NOP i DVJ Josip Broz Tito, dok su se nalazili u istočnoj Bosni, jedva izdržavajući tzv. 2. i 3. neprijateljsku ofenzivu.

Stanje u istočnoj Bosni bilo je takvo da se teško održavao Vrhovni štab i sustavi oko njega. Kriza je ugrozila bit ustanka u Crnoj Gori i Hercegovini. Tražio se novi izlaz. Tvrđnje da je Tito, zbog problema

u istočnoj Bosni, tražio izlaz u povratku u Srbiju da bi sačekao Crvenu armiju, ne samo da ne stoje, nego su čisti falsifikat (nosioči takvog falsifikata su Vladimir Dedijer i dr. Branko Petranović). Na sjednici CK KPJ 19. lipnja 1942. godine, odbilo se mišljenje nekih članova CK KPJ o povratku u Srbiju. Tito je kategorički to odbio, rekavši:

- Ne, ne valja, drugovi, ići u Srbiju. Mi ćemo tamo uletjeti opet u nepovoljni položaj.

Teška kriza ustanka u Srbiji sve se više produbljivala. Osim južne Srbije i nešto u srcu Šumadije, nigdje nema zapaženih partizanskih snaga. Ustanak se jedva održao na najnižoj crti kriznog položaja. Iz Crne Gore su partizani izbačeni i neće se vratiti za godinu i više.

Jedini strateški put

Poznavajući situaciju u zapadnim dijelovima Jugoslavije i sagledavajući svoj položaj u istočnoj Bosni, gdje nema neke perspektive opstanka, na proljeće 1942. godine Tito se bez nekog kolebanja odlučio napustiti istočnu Bosnu i prebaciti u Bosansku krajinu i Hrvatsku, uvjeren da je to jedini strateški put za daljnje uspješnije nastavljanje rata. U tom smjeru je i planirano organiziranje, osim 1. i 2. proleterske, 2. srpske, 3. sandžačke, 3. i 5.

crnogorske brigade. Bio je uvjeren, kaže, da »kada krene s jedno četiri-pet brigada u jednom pravcu, da neće biti te sile koja bi ga zaustavila« (Titovo pismo Alekandru Rankoviću od 31. svibnja 1942. godine).

Konstatacija je vrijedna pažnje, ali pod uvjetom da kada dode na novi teritorij i kada se spusti vojni zastoriza njega, da se nađe na onom teritoriju gdje će ga već postojće snage prihvati, gdje postoji slobodna teritorija na koju će se osloniti i ljudstvo kojim će popuniti svoje prorijeđene redove. Tada je Tito 19. lipnja 1942. godine izdao zapovijed za kretanje, zvani »pohod«, i 24. lipnja krenuo sa Zelengore k središnjoj i južnoj Bosni, sjevernoj Hercegovini, Dalmaciji i Bosanskoj krajini, prema središnjoj Hrvatskoj. Dobro je odabran smjer nastupanja, preko Ivan-planine, između Sarajeva i Konjica, dalje k Prozoru, Livnu i Duvnu, i dalje se šireći preko doline Vrbasa k Jajcu, pa koncentrirano prema Bihaću.

Prozor »mora pasti«!

U toku 11/12. srpnja 1942. godine pali su Prozor i Gornji Vakuf, 28. srpnja oslobođeno je Duvno, 7. kolovoza Livno. Stigavši na teritorij 4. operativne zone, tj. na vojnišni dio Glavnog štaba Hrvatske, oslonio se sada na već postojeci slobodni

Čelnici 4. OZ Vicko Krstulović i Ivica Kukoč kod Tita i članova VŠ, na Cincaru, srpnja 1942. godine

Joko Knežević: »Krvava košulja«, Mosor 1942. godine, olovka

teritorij, dobio je nove ljudske i materijalne resurse. Bit je svega toga da je Tito sa svojom grupom od 4.500 vojnika izišao iz kriznog područja i našao se u poziciji koju je mogao samo „sanjati“.

Slučaj dolaska VŠ NOP i DVOJ s relativno malim snagama u zapadnu Bosnu i Hercegovinu, »nije bilo premještanje strategijskog težišta« (kako se u današnjoj vojnoj historiografiji naziva), nego razuman akt da se izide iz nepovoljne situacije u istočnoj Bosni, iz jedne krize i da se spoji s već postojećim respektivnim partizanskim snagama u zapadnoj Bosni i Hrvatskoj i nastavi vođenje rata u povoljnijim uvjetima, kakvih nije bilo na drugim dijelovima jugoslavenskog ratišta.

Predugo je egzistiralo shvaćanje da je »prenošenje strateškog težišta iz istočne Bosne« bilo u funkciji da »narodnooslobodilački pokret obuhvati Hrvatsku«. Ovo je asociralo da pokreta otpora skoro nije ni bilo u Hrvatskoj, što je povjesno neodrživo. NOP u Hrvatskoj bio je tada najrazvijeniji u odnosu na sve okupirane krajeve Jugoslavije. Već smo kazali da se tu nalazila najveća vojna snaga NOP-a, oko 12.000 partizana, najbolje organizirana vojska, sastavljena od dva dijela: teritorijalnog (partizanskog) i pokretnog udarnog (proleteriske, udarne, omladinske čete, bataljuni i prve brigade).

Takvog partizanskog sustava nema nigdje u to doba u okupiranoj Jugoslaviji, već samo u Hrvatskoj i djelomično u Bosanskoj krajini. Tu je i najrazvijeniji sustav vojnog zapovijedanja – od GŠ Hrvatske, štabova operativnih zona, štabova grupe partizanskih odreda na niže. Djeli su već i sustavi vojne pozadine, na Jadranu partizanska mornarica, krupni

diverzantski sustavi koji koče promet okupatoru. Istina, nije sve bilo idealno, postojali su problemi i teškoće, posebno u Hrvatskom zagorju i oko Knina. Kad je Tito s VŠ i CK KPJ došao do granica Hrvatske, u središnju Bosnu, NOP u Hrvatskoj bio je, osim nekih izuzetaka, zapažen i respektiran, što potvrđuje i broj okupatorskih, ustaško-domobranskih napada i četničkih akcija, ali nijedna od njih nije uspjela.

Promatrano sa stajališta vođenja oružane borbe, VŠ je u nađenom stanju u Hrvatskoj dobio najsnažniju okosnicu da osvježi svoje snage i u svim domenama i da ih uredi za daljnje uspješno vođenje rata, i to kroz veće borbe i operacije (npr. Bihaćka operacija i druge), da može prijeći na viši stupanj vojne organiziranosti – divizije i korpuze. Da sve to nije našao u Hrvatskoj, kao i u Bosanskoj krajini, nikada događanja ne bi tekla onim slijedom, kako se događalo u drugoj polovici 1942. godine, uključujući osnivanje najvećeg političkog tijela AVNOJ-a. Takvo stanje, kakvo je našao Tito, bilo je djelo rukovodstva NOR-a Hrvatske, njegovog CK KPH i GŠH. To se rukovodstvo imalo čime predstaviti Titu kad su se susreli u srpnju i kolovozu 1942. godine (vidi okvir).

Tito je u Glamoču, 21. kolovoza 1942. godine, održao sjednicu CK KPJ. U ime Hrvatske su prisustvovali Vladimir Popović i Vicko Krstulović. Govorilo se o formiranju novih narodnooslobodilačkih brigada. Tu se prvi put čulo i o osnivanju partizanske divizije, o organizaciji vojno-pozadinske vlasti.

Savjetovanje u Glamoču

Od posebnog je povijesnog značenja savjetovanje koje je u Glamoču održano u VŠ NOP i DVJ, 26. kolovoza 1942. godine. Prisustvovali su komandant i komesar GŠ Hrvatske – Ivan Rukavina i Vladimir Bakarić i Štab 4. operativne zone. Rješeno je da se osnuje više partizanskih brigada, da se učvrste i prošire slobodne teritorije, kao i ona koja treba spajati Hrvatsku s Bosanskom krajinom.

Evidentno je da su Tito s VŠ i CK KPJ bili zadovoljni onim što su zatekli u Hrvatskoj. U članku »Godišnjica NOB-a u Jugoslaviji«, napisanom baš u to vrijeme (srpanj-kolovoz 1942. godine), za Hrvatsku, Tito kaže:

»Danas se u Hrvatskoj opaža snažna prekretnica, jer se gotovo po čitavoj Hrvatskoj stvaraju odredi od hrvatskog stanovništva. Narodnooslobodilačka borba u Hrvatskoj uzima sve više razmjere i po-

SUSRETI TITA S HRVATSKIM ČELNICIMA

Prvi je susret bio 14. srpnja 1942. godine, između Tita i operativnog oficira 4. operativne zone Maksu Baće u Prozoru, koji je podnio podrobnvo izvješće o stanju u Dalmaciji, o čemu je Tito odmah informirao Moskvu. Zatim je Tito imao susret s komandantom GŠH, Ivanom Rukavinom i Vladimirom Popovićem, sekretarom Operativnog rukovodstva CK KPH u Glamoču, 20. kolovoza 1942. godine. Prije toga Tito se na Cinaru, 26. srpnja 1942. godine sastao sa Štabom 4. operativne zone Dalmacije, komandantom Vickom Krstulovićem, komesarom Ivicom Kukočem i operativnim oficirom Maksom Baćom. Oni su se sve do 2. kolovoza 1942. godine zadržali u Vrhovnom štabu.

Ivica Kukoč kaže da je »Tito bio presretan kada je čuo što se događa u Dalmaciji, da nije vjerovao u tako nešto što je našao i da je davao samo epitete pohvale i GŠH i CK KPH i PK KPH Dalmacije i Štabu 4. operativne zone. Zato nas je i zadržao dugo u Vrhovnom štabu«. Govorilo se i o osnivanju prvih dalmatinskih partizanskih brigada, o borbi na moru, o stanju u Splitu itd. Informacije koje je Tito dobio od GŠH i Štaba 3. operativne zone sve je odmah slao u Moskvu. Iz tih se izvješća vidi optimizam Tita i vjera u pobjedu NOR-a; nema više onih »tužnih« i »tmurnih« izvještaja koje je ranije slao iz istočne Bosne, o stanju u istočnim dijelovima Jugoslavije.

stepeno se pretvara u opći narodni ustank s velikim izgledima na uspjeh«.

Događanja u ljeto 1942. godine potvrđuju da je ostao »iza leđa« jedan od najtežih perioda rata, iznjedrilo se novo razdoblje. Oružane snage NOP-a od sada se brže razvijaju, dobija se nova kvaliteta u brigadama a onda i u divizijama i korpusima, iz kojih će stasati velika oslobodilačka vojska i Jugoslavije, a i Hrvatske koja će i dalje prednjačiti u ukupnosti NOR-a u Jugoslaviji.

N.A. – B.M.

•U vrijeme kada se Vrhovni štab NOP i DVJ približavao Dalmaciji i središnjoj Hrvatskoj, Glavni je štab Hrvatske sredinom lipnja 1942. godine donio odluku da se počne s neposrednim pripremama za osnivanje prvih narodnooslobodilačkih brigada

Uljeto 1942. godine stvoren su uvjeti za formiranje krupnih vojnih jedinica, partizanskih brigada, sposobnih da prenose borbene aktivnosti u udaljene krajeve, gdje je to potrebno, i da svojom pokretljivošću izbjegavaju koncentrične udare nadmoćnog neprijatelja.

Sredinom lipnja 1942. godine Glavni je štab Hrvatske donio odluku da se počne s neposrednim pripremama za osnivanje prvih narodnooslobodilačkih brigada. Postupak je ubrzala situacija u Lici, na Kordunu i Baniji, gdje su partizanski odredi, i pored svoje pokretno taktički dobre unutarnje strukture, sve teže odolijevali agresivnosti talijanskih i njemačkih trupa, vojske NDH i četnika i morali voditi frontalne borbe, izlažući se nepotrebним gubicima.

Prva – 1. lička

Glavni štab Hrvatske je 18. lipnja 1942. godine zapovijedio Štabu 1. operativne zone da pristupi formiranju 1. NOU brigade Hrvatske (1. lička), pod imenom 1. udarna brigada 1. operativne zone Hrvatske, a od 19. ožujka 1944. godine proleterska. Formiranje je završeno 8. srpnja 1942. godine u selu Toboliću na Kordunu. U sastav brigade su ušli – bataljun »Marko Orešković« i »Pekiša Vuksan« iz Grupe NOPO Like i 2. bataljun 1. kordunaškog i Udarni bataljun Banijskog NOP odreda. Imala je 4. bataljuna sa 1.028 boraca. Brigada je u početku pod Štabom 1. OZ, a od 22. studenog 1942. godine ulazi u sastav 6. ličke divizije. Ovim je započeo proces osnivanja narodnooslobodilačkih brigada Hrvatske koji traje skoro sve do kraja rata 1945. godine.

Mjesec dana kasnije, sredinom kolovoza 1942. godine, u Laudanovom gaju (kod sela Bunića) formirana je 2. brigada Hrvatske, poznata kao 2. lička NOU brigada, a od 19. ožujka 1944. godine – kao proleterska. Činili su je udarni bataljun Ličke grupe partizanskih odreda, lapački bataljun »Stojan Matić«, korenički bataljun »Ognjen Prica« i udbinski »Mića Radaković«. Imala je oko 1.200 boraca i bila je pod GŠH, onda pod Štabom 1. OZ, a od

OSNIVANJE PRVIH BRIGADA HRVATSKE

22. studenoga 1942. godine u sastavu 6. ličke divizije.

Od 3., 5. i Udarnog bataljuna Banijskog NOP odreda osniva se 2. rujna 1942. godine Sedma NOU brigada, poznata kao 7. banijska NOU brigada »Vasilj Gaćesa«, potom kao 1. brigada 7. banijske divizije. Prvo je u nadležnosti Štaba 1. OZ, od studenog 1942. godine, u 7. banijskoj diviziji. Imala je oko 1.000 boraca. Ubrzo iza toga, 7. rujna 1942. godine, u Oblaju kod Gline, osnovana je 8. NOU brigada Hrvatske, poznata kao 8. banijska brigada, onda kao 2. brigada 7. banijske divizije. Nastala je od 1., 2. i 4. bataljuna Banijskog NOP odreda. Imala je oko 1.000 boraca. Prvo je pod Štabom 1. OZ, a onda u sastavu 7. banijske divizije.

Udarne jedinice

Sestog rujna 1942. godine, nedaleko Gospića, u selu Mogoriću, osnovana je 9. NOU brigada Hrvatske, poznata kao 3. lička brigada, od 19. ožujka 1944. godine – proleterska. Formirana je od partizanskog bataljuna »Velebit«, »Biće Kesić«, »Mirko Štulić« i »Krbava«. U prosincu 1942. godine dobila je Mitralski bataljun. Imala je u početku 900, a u prosincu 1.364 boraca. Nalazila se pod zapovjedništvom Štaba 1. OZ, a od 22. studenog 1942. godine je u sastavu 6. ličke divizije. Ona je 16. rujna 1942. godine kod Dunjaka, u selu Petrova Poljana, formirana 5. NOU brigada Hrvatske, poznata kao 2. kordunaška, odnosno 5. kordunaška brigada. U njen sastav su ušli dijelovi 1. i 2. kordunaškog odreda, tri bataljuna, 699 boraca. Bila je pod Štabom 1. OZ, a od 22. studenog 1942. godine, u sastavu 8. kordunaške divizije.

Sestog rujna 1942. godine formirana je 1. dalmatinska NOU brigada, od 19. rujna 1944. godine – proleterska. Brigada je osnovana u selu Dobro kod Livna i činili su je četiri bataljuna – »Ante Jonić«, »Bude Borjan«, »Josip Jurčević« (prvi) i »Tadija Anušić«. Imala je oko 1.150 boraca. Bila je pod Štabom 4. OZ, a od 9. studenog je u sastavu 3. crnogorske divizije. Poslije toga je komesar 4. OZ Ivica Kukoč otišao u sjevernu Dalmaciju da organizira formiranje 2. dalmatinske NOU brigade (proleterska od 12. srpnja 1944. godine). Osnovana je 3. listopada 1942. godine u selu Unište kod Bosanskog Grahova. Imala je 4 bataljuna – »Branko Vladušić«, Primorski, Duvanjski i Vaganjski, s 1.000 boraca. U selu Vrba kod Muća, 12. studenog 1942. godine, formirana je 3. dalmatinska NOU brigada, od Mosorskog i Mosečkog ba-

taljuna i Rogozničke partizanske čete, oko 560 boraca. Bila je pod Štabom 4. OZ, a od 13. veljače 1943. godine u sastavu je 9. dalmatinske divizije.

U Slavoniji, na teritoriju 3. OZ djelovali su 1. i 2. slavonski NOP odred od kojih se 11. listopada 1942. godine u selu Budići kod Pakracu, osnovala 1. slavonska brigada Hrvatske, poznata kao 12. brigada Hrvatske, na čemu su se angažirali Andrija Hebrang i Rade Bulat koji su tada bili u Slavoniji. Brigada je imala četiri bataljuna i 1.958 boraca, a 1. prosinca 1942. godine imala je 1.810 boraca. Bila je do 30. prosinca 1944. godine pod GŠH, a onda u sastavu 12. slavonske divizije.

Samostalne u djelovanju

Reorganizacijom 1. primorsko-goranskog odreda Štab 5. OZ je 12. listopada 1942. godine u Drežnici formirao 1. primorsko-goransku brigadu (6. brigadu Hrvatske). Nastala je od 1. i 2. udarnog bataljuna, onda od bataljuna »Ljubica Gerovac« i »Mirko Trbović« iz 1. primorsko-goranskog odreda. Imala je 1.147 boraca i bila je pod zapovjedništvom 5. OZ, onda na kraće u sastavu 8. kordunaške divizije, pa od 11. prosinca 1942. godine, opet u sastavu 5. OZ. U studenom – (26.) 1942. godine, isto u Drežnici formira se 2. brigada 5. OZ ili 14. primorsko-goranska brigada Hrvatske. Osnovana je od 1. i 2. bataljuna 2. primorsko-goranskog odreda i bataljuna »Matija Gubec« iz 1. primorsko-goranskog odreda. Imala je 599 boraca i bila pod Štabom 5. OZ, a u proljeće 1943. godine u sastavu 13. primorsko-goranske divizije.

U selu Sjeničak, 7. studenog osniva se 13. NOU brigada Hrvatske »Josip Kraš«, od 11. prosinca 1942. godine poznata kao 13. proleterska NOU brigada »Rade Končar«. Brigadu su činili 1. proleterski bataljun Hrvatske i Žumberačko-pokupski odred. Imala je 600 boraca i bila je pod zapovjedništvom 2. OZ, od 22. studenog do 16. prosinca 1942. godine u sastavu 7. banijske divizije, a potom pod Štabom 2. OZ.

Brigade su bile najpogodniji organizacijski vojni sustav za vođenje manevarskog partizanskog rata. One su bile taktičke jedinice, manjeg združenog sastava, ali samostalne u djelovanju, što je bilo presudno u razvoju NÖR-a. U klasičnom ratovanju, kakvog će biti na kraju rata, brigade će ostati u okviru divizija, ali duplo većeg brojnog stanja i sa sredstvima podrške.

B.M.

•U redovima Prvog (sisačkog) partizanskog odreda u Hrvatskoj (i prvog u okupiranoj Jugoslaviji) nalazilo se i petnaestak vrsnih sportaša iz Siska i okolnih sela. Dvojica među njima – Vlado Janić-Capo i Franjo Knebl, za svoj udio u NOB proglašeni su narodnim herojima

Legendarni prvi komandant Sisačkog partizanskog odreda **Vlado Janić-Capo**, u mladosti izuzetno snažan, visok, skladno razvijen, bio je pravi tip sportaša. Odličan plivač, atletičar (bacao disk), boksač, hrvač...

Kako je zabilježio Miroslav Matovina, novinar i publicist i autor knjige »Prvi partizanski odred«, Vlado Janić je najvrednije rezultate postigao hrvajući u zagrebačkoj Croatiji. U ovaj klub došao je iz HTŠK Sisak, po nagovoru **Josipa Kraša**.

Hrvač Croatia

- *Kraš mi je jednoga dana, mislim da je to bilo 1932. godine, rekao: »Znaš Vlado, mi nikoga nemamo u zagrebačkoj Croatiji, ti si jak, snažan, otidi tamo među hrvače i djeluj, stvaraj Partiju podlogu« – kazivao je **Vlado Janić**. – U to vrijeme bila je direktiva da se komunisti uključuju u rad sportskih organizacija. I tasko sam ja postao hrvač Croatia. Za kratko vrijeme, za oko dva mjeseca treninga, već sam postizao dobre rezultate, a to je bilo važno, jer ako imаш bolje rezultate onda i bolje možeš utjecati na druge. Ubrzo sam postao i prvak Savske banovine.*

Vlado Janić-Capo

U klubu je Vlado Janić stvorio partizansku celiju. Naravno, volio je i hrvanje i dogurao do kandidata za Balkanijadu 1934. godine. Međutim, u zimi te godine agenti policije došli su u radionicu

OD SPORTAŠA DO HEROJA

Državnih željeznica u Zagrebu, gdje je radio, i uhapsili ga. Ubrzo je s grupom komunista prebačen u Beograd, u zatvor na Adu Ciganliju gdje je 1. svibnja 1934. godine optužen za »potpmaganje udruženja koje ima za svrhu propagandu komunizma, terorizma i ilegalno prigrabljivanje vlasti«. Na tom procesu Janića je branio advokat **Bora Prodanović**, također komunist. Za obranu je upotrijebio i njegove rezultate u hrvanju.

- *Moj advokat po prilici je rekao i ovo: »Ja apeliram na vas da se zakon mijenja. Evo vam primjera s ovim Janićem, čovjekom kojem sudite, koji je osvijetlio našu trobojnici na natjecanju hrvača Male Antante i Poljske i koji je trebao zastupati nas na Balkanijadi. U svakoj drugoj državi dali bi mu svu mogućnost da i dalje reprezentira zemlju, a mi ga zatvaramo... Kad je bila pauza dođe advokat Bora k meni i reče mi: »Izgleda da sam im ganuo srce, sigurno ćeš izići van«. I boga mi, bio sam oslobođen.*

Hokejaš i atletičar

Franjo Knebl stupio je u Prvi partizanski odred krajem srpnja 1941. godine, poslije izlaska iz sisačkog zatvora. Do rata je bio istaknuti i svestrani sportaš u Sisku i Zagrebu. Igrao je hokej na ledu u Slaviji (Sisak) i HAŠK-u (Zagreb), bio je nogometničar u sisačkim klubovima *Viktoriji* i *Segesti*, jedan od najboljih prijateljih sisačkih atletičara, sudjelovao je u biciklističkim utrkama, kao član 1. hrvatskog koturaškog športskog kluba *Gradački* (Sisak), skijao je i planinario u društvu *Gvozd* (Sisak), igrao šah u *Dačkom šahovskom klubu* i *Sisačkom šahovskom društvu*.

Najzapaženiji je bio u hokeju na ledu. Miroslav Matovina zabilježio je sjećanja Franje Knebla na prve nastupe na hokeju na ledu. Bile su to utakmice sisačkih gimnazijalaca ili kasnije gimnazijalaca sa studentima.

- *Sve tri smo izgubili i svaki puta primili po pet zgoditaka. S ovih utakmica ostao mi je u sjećanju još jedan detalj, vjerojatno jedinstven u hokeju na ledu u nas. Na golu naših protivnika bila je djevojka – Višnja Godler. Ni to nam nije pomoglo...*

Franjo Knebl u jesen 1934. godine igrao je za hokejaški klub Slavija iz Siska. Bio je sudionik prvenstva Jugoslavije u hokeju na ledu 1937., 1939. i 1940. godine.

Postizao je i vrlo dobre rezultate u atletici. Tako je 27. srpnja 1935. godine na atletskom mitingu u Sisku pobijedio

Franjo Knebl

u utrci na stotinu metara u vremenu 11,8 sekundi i u skoku s motkom (običnom, drvenom) s visinom 3,10 metara. Dobro je skakao udalj (preko šest metara), uvis a nastupao je i u bacačkim disciplinama.

Najviše nogometara

Uz spomenute narodne heroje Vladu Janića-Capu i Franju Knebla, među 77 članova Prvog (sisačkog) partizanskog odreda nalazilo se i više drugih aktivnih sportaša iz Siska i okolnih naselja.

Ivan Altic Ifan bio je među osnivačima Športskog kluba *Bošnjak* (Novo Selo) 1929. godine i jedan od najpouzdanijih nogometara u klubu do 1941. godine. **Tomo Benak** igrao je nogomet u TŠK-u iz Topolovca kraj Siska između 1935. i 1941. godine. **Dragan Bobetko Maga** bio je vrstan nogometničar TŠK-a u Topolovcu. Povremeno je igrao nogomet i u partizanima. **Mijo Bobetko** igrao je do rata nogomet. Bio je član prve momčadi ŠK *Zmaj* (Caprag) i TŠK Topolovac. Iz redova *Topolovackog športskog kluba* među borce Prvog partizanskog odreda otišli su i **Mile Đukić** i **Đuro Ogulinac**. **Alojz Lojzek Dujmić** bio je u godinama neposredno pred Drugi svjetski rat jedan od najboljih nogometnih vratara u Sisku. **Slavko Janić** najviše je pružio na nogometnim terenima (nakon Siska) u Zagrebu, u dresu *Željezničara*. **Pero Steinburg** bio je vratar juniorske nogometne momčadi, kasnije organizator sportske djelatnosti među sisačkim radnicima. **Franjo Žuk** bio je jedan od najboljih nogometara sisačke *Segeste*. Bavio se i aeromodelarstvom. Jedan od najboljih predratnih šahista u Sisku. **Josip Selanec** bio je član nogometne momčadi *Zrinjski* (Budašev). **Ivan Pavleković Sajko** u godinama pred Drugi svjetski rat kuglao je u Prvom seljačkom klubu *Ševa* iz Sela (kraj Siska)... **B. M.**

•Sudionik NOR-a Josip Blažić iz Rijeke prisjeća se događaja iz siječnja 1945. godine, kada su žitelji crnogorskog planinskog sela Velje Duboko spasili skupinu promrzlih i u snijegu izgubljenih mladih boraca iz hrvatskih jedinica na putu za vojnu akademiju u Beogradu, do koje dio njih nikad nije stigao. Među njima bio je i autor ovog priloga

Bilo je to krajem prosinca 1944. godine. Rat se bližio kraju. Sloboda je bila sve bliže i bliže. Štab 1. brigade 13. primorsko-goranske dvizije nalazio se u selu Krbavica. Jednog dana stiglo je naređenje da se na školovanje uputi određen broj starješina. Štab brigade uputio je komandama bataljona i samostalnih jedinica naređenje s konkretnim imenima i prezimenima onih koje treba uputiti na školovanje, odnosno u vojnu akademiju, u Beograd. Među njima bio sam i ja.

Tih se dana u Korenici našla poveća grupa boraca iz jedinica XI. korpusa i ličkih jedinica, te omladinskih aktivista iz Primorja, Gorskog Kotara, Istre, Like i Sjeverno-jadranskih otoka. Bili smo svi mladići od 17 do 20 godina starosti, spremni izvršiti sve što se pred nas postavi.

Po ledu i buri

Nakon upoznavanja sa zadatkom i onoga što se od nas očekuje, te nekoliko korisnih savjeta, krenuli smo na marš po cići zimi i velikom snijegu. Išli smo pravcem Korenica - Sv. Rok - Alan - Obrovac - Žagar - Knin - Drniš - Split. Bilo je užasno hladno. Alan smo prešli četveronoške, preko leda, uz jaku buru, uz nadljudske napore.

Nikad neću zaboraviti sirotinjskih kuća u Žegaru, kao i groznih slika ubijenih konja, prevrnutih kola i gomile leševa oko Knina, koji je netom bio oslobođen. Za dva dana prevalili smo put od Korenice do Drniša, gdje smo konačno sjeli u vlak, koji nas je odvezao u Split.

U Splitu smo ostali do sredine siječnja, čekajući da nam se priključe borci

SPAS U PLANINI

Nikada neću zaboraviti Velje Duboko

i omladinski aktivisti sa područja Dalmacije. Dobili smo nove engleske uniforme, cipele i čarape i nas oko 180 krenulo je brodom za Dubrovnik. Od Dubrovnika do Nikšića, preko Trebinja i Bileća, prevezli su nas Englezzi, koji su svojom artiljerijom pomogli Crnogorcima da oslobode Podgoricu. Iz Nikšića smo trebali dalje za Podgoricu, Kosovo - Beograd, ali su svi mostovi na rijeci Zeti, prema Podgorici, bili porušeni. Vodstvo puta, u dogovoru sa mjesnim vlastima, odlučilo je da se preko planina probijemo do Manastira Morače, a zatim do Kolašina i dalje, odnosno pruge koja kroz Ibarsku dolinu vodi za Beograd.

21. siječnja bio je lijep sunčan dan, kada je naša kolona krenula put planine. Snijeg je bio do koljena i što smo dalje išli bio je sve deblji i deblji, da bi ga na visoravni Trebjesa bilo više od dva metra. Došla je noć, a mi smo se se teže i teže kretali. Najjači među nama stalno su se smjenjivali na čelu kolone, praveći prtinu. Najednom smo saznali da nas je ostavio kurir. Bili smo totalno iscrpljeni, a vijest o nestanku kurira postavila je pitanje kuda i kako dalje.

Na minus 20

Na visoravni Trebjesa naišli smo na čobanske kolibe i jedan broj drugova ostao je u kolibama, jer dalje nisu mogli. Temperatura je bila sigurno niža od minus 20 stupnjeva, tako da se sve ledilo na nama. Većina boraca odlučila je nastaviti put, orijentirajući se po obrisima planine Maganik (2.139 m), kako bi se probili do prvog sela, tj. do sela Velje Duboko, kako bi pronašli spas za sebe i

svoje drugove, koji su ostali u planini.

Čim smo došli u selo i obavijestili seljake što se dogodilo, selo se organiziralo i krenulo put planine. Nas, koji smo stigli do sela, spasili su svojim savjetima, nahraniili i napojili mlijekom i kačamakom (palentom). Više od hrane vrijedili su majčinski savjeti kako postupati sa smrzotinama, kako se postepeno ugrijavati, pa su tako mnogi od nas spašeni od amputacijama donjih ekstremiteta.

U selu se nije moglo dugo ostati. Rane su se počele gnojiti. Našla se neka hrabra omladinka, koja je, svjesna svih opasnosti, krenula preko planine i obavijestila odgovorne u Kolašinu o tome što se dogodilo.

Zahvaljujući njoj, omladini Kolašina i borbici NOV Crne Gore koji su evakuirali nepokretne, spašeno je mnogo drugova, koji nisu bili sposobni sami krenuti dalje. Svi koji smo bili koliko toliko sposobni krenuli smo na marš pravcem: Velje Duboko - Manastir Morača - Podgorica, odakle smo nakon oporavka trebali krenuti put Beograda.

Spas u Dubrovniku

Ja sam dobio visoku temperaturu, otvorile su mi se rane nastale u borbam tijekom 1944. godine nisam mogao dalje. Završio sam u bolnici, u Podgorici, do ožujka 1945. a zatim upućen na oporavak u Dubrovnik, gdje sam ostao do kraja rata.

Iz Dubrovnika sam ponio lijepu uspomenu na svoje drugove, koji su tamo liječeni, na omladinu Korčule, Dubrovnika i okolice, koja nam je često dolazila u posjete, časteći nas smokvama, rogačima i drugim delicijama tog područja.

Nikada neću zaboraviti Velje Duboko, njegove stanovnike i one koji su nas spašavali. Ovo ne bi trebala zaboraviti ni antifašistička Hrvatska. Seljacima Velje Dubokog, crnogorskog omladini i borbici, koji su nas spašavali, trebalo bi odati javno priznanje. Bio bi to još jedan doprinos normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i Republike Crne Gore.

Grupa stradalnika s amputiranim donjim ekstremitetima, snimljena za vrijeme liječenja u Dubrovniku (travnja 1945.).

OSNOVA ZAJEDNIČKOG ŽIVLJENJA

♦Bratstvo-jedinstvo i suživot bile su teme Znanstvenog skupa što su upriličili Savez društava »Josip Broz Tito« i Savjet antifašista Hrvatske

Znanstveno vijeće Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske i Savjet antifašista Republike Hrvatske organizirali su znanstveni skup u nakani da odgovore na pitanje što su izvorne vrijednosti sintagme bratstvo-jedinstvo, odnosno pojmovi bratstvo, jedinstvo i suživot. Pri tome je potrebno imati na umu značaj i plemenitost civilizacijske tekovine bratstva i jedinstva, koje potiču ravnopravnost i jednakost među ljudima i na taj način uvjetuju međusobno bratsko ponašanje i čine potrebno jedinstvo u ostvarivanju zajedničkih interesa i ciljeva.

- Civilizacijski i moralni kodeks kršćanstva temelji se na postulatima bratstva, koje se upotrebljava u kršćanskoj filozofiji, po osnovi Boga-sina, Isusa Krista-čovjeka, da su ljudi međusobno braća i sestre, ne samo na temeljima kršćanskog nauka, već i po prirodi i po kulturi međusobnog ponašanja i odgovornosti čovjeka prema čovjeku - istaknuo je u uvodnom izlaganju dr. sc. Tomislav Badovinac, predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske. Postulat bra-

Poruke autora skupa naišle su na velik interes

tstva poznat je i u civilnim događanjima, primjerice u Pariškoj komuni. Obilato su ga zagovarali i pjesnici - Jovan Jovanović Zmaj, Vladimir Nazor, Tin Ujević i drugi, te političari u svojim istupima i djelovanju, primjerice Stjepan Radić i Josip Broz Tito u vrijeme i poslije Drugog svjetskog rata.

Na skupu su govorili: prof. dr. sc. Vесelin Golubović (»Bratstvo i jedinstvo i suživot, kao temeljne odrednice univerzalnog humanizma«), prof. dr. sc. Vjeran Katunarić (»Prepostavke i mogućnosti

svremene ljudske zajednice«), prof. dr. sc. Drago Roksandić (»Povijesno iskustvo bratstva i jedinstva i suživota u nas«), dr. sc. Tomislav Badovinac (»Temeljne odrednice bratstva i jedinstva u Titovo doba«) i publicist Davor Gjenero (»Mogućnosti i perspektive suživota danas i ovdje«). Priložena su izlaganja doc. dr. sc. Ivana Grubišića (»Kršćanske zasade suživota«) i prof. dr. sc. Branka Dubravice (»Bratstvo i jedinstvo i suživot u Kraljevini Jugoslaviji i Narodnooslobodilačkoj borbi«).

B. M.

Osvrt

Ni »razvodnjavanje« ni »predizborje«

U cijenjenom Jutarnjem listu od 14.06.2007. godine, na strani 22, pod naslovom »Kako Crkvu ušutkati« piše gospodin Živko Kusić između ostalog i ovo:

»Antifašisti« su brzo uzvratili knjigom koja očito nastoji partizanske zločine razvodniti .... sve je to ozbiljnije nego što na prvi pogled izgleda, jer nalazimo se u predizborju ...«.

Ne ulazeći u druge tvrdnje u ovom tekstu, želimo se osvrnuti samo na netočnosti koje gospodin Kusić piše o knjizi »antifašista« da su oni »brzo uzvratili« i kojom oni nastoje »razvodniti partizanske zločine«.

Prvo, knjigu nisu izdali nikakvi anonimni »antifašisti« nego legalna društvena organizacija Savjet antifašista Hrvatske i Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i suizdavač »Multigraf-Marketing« d.o.o., pa bismo

molili gospodina Kusića da se u buduće služi zakonitim imenom organizacije o kojoj piše, i bez omalovažavanja.

Drugo, knjiga koju gospodin Kusić spominje ima naslov »Bleiburg i Križni put 1945.« i nije izdana »brzo« da se nešto »razvodni« i nema veze sa »predizborjem« koje joj on insinuirala. Gospodin Kusić je mogao pročitati da je knjiga rezultat rasprava na Okruglom stolu o temi: »Bleiburg i Križni put 1945.«, održanog 12. travnja 2006. godine. Dakle, prije više od godine dana i nema, niti može biti kakve veze s istupom uzoritog kardinala Bozanića na Bleiburgu održanog u travnju 2007. godine. Dakle, bez veze sa »predizborjem«. Svaki redak u knjizi odiše željom da se znanstveno osvjetle okolnosti, uzroci i posljedice događanja na Bleiburgu i Križnom putu i počinjeni zločini. U knjizi »Bleiburg i Križni put 1945.« jasno

se i nedvosmisleno utvrđuje odgovornost Jugoslavenske narodne armije i rukovodilaca za počinjene zločine. Da je gospodin Kusić bio dobromamjeran i objektivan to je, bez teškoća, mogao isčitati u knjizi.

Treće, ovaj Savjet antifašista Hrvatske i Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske je, u skladu sa nastojanjima da se nastave i intenziviraju istraživanja i utvrdi znanstvena istina o Bleiburgu i Križnom putu, pozdravio govor uzoritog kardinala Bozanića i njegovo zalaganje da državne vlasti poduzmu sve što je u njihovoj nadležnosti da se istraži istina i da se oda pijet svakoj nevinoj žrtvi, bez manipuliranja bilo s koje strane.

(Ovo reagiranje SABA RH potpisali su glavni urednik zbornika Juraj Hrženjak i predsjednica dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović, a Jutarnji list objavio).

Zbornik radova »Bleiburg i Križni put 1945.« u izdanju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, u kojemu su objavljeni radovi sa znanstvenog skupa održanog o toj temi u travnju prošle godine, predstavljen je na Tribini grada Zagreba. Uz priopćenja daju se sažeci na engleskom, francuskom, njemačkom i talijanskom jeziku, te izbor bibliografije. O knjizi su govorili prof. dr. sc. Ivo Goldstein, akademik Petar Strčić, prof. dr. sc. Branko Dubravica i glavni urednik knjige Juraj Hrženjak. Promotor je bio Krešimir Piškulić, član Predsjedništva SABA RH.

Autori, znanstvenici i stručnjaci u Republici Hrvatskoj (akademik Petar Strčić, prof. dr. sc. Ivo Goldstein, prof. dr. sc. Ivo Josipović, Danijel Ivin, profesor, prof. dr. sc. Branko Dubravica, doc. dr. sc. Tvrto Jakovina, dr. sc. Igor Graovac, dr. sc. Tomislav Badovinac, mr. sc. Ivan Fumić, Andrea Roknić, profesor i Juraj Hrženjak), prišli su ovoj temi s punom odgovornošću i rekli svoje mišljenje o događajima u tom nesumnjivo bolnom vremenu. Svoja su saznanja dali na temelju rezultata istraživanja i proučavanja svojih i drugih naših i stra-

Bleiburg i Križni put 1945.

•Zbornikom radova želi se srušiti mit o Bleiburgu i Križnom putu, a ujedno je i odgovor na kritike kako antifašisti navodno ne priznaju da je ondje počinjen zločin

nih povjesničara i istraživača kao i na temelju objavljene i neobjavljene povjesne i memoarske građe. Dakako, konzultirali su i radove iz opće publicistike. Autori ne pretendiraju na to da je istina o kojoj govore cijelovita, konačna i apsolutna, jer apsolutnu istinu povjesna znanost ne priznaje.

Kako je kazao Juraj Hrženjak, glavni urednik zbornika, ovim se dokumentom želi srušiti mit o Bleiburgu i Križnom putu, a ujedno je i odgovor na kritike kako antifašisti navodno ne priznaju da je ondje počinjen zločin.

- Zločin se ne može opravdati, ali svako ubojstvo nakon rata ne može se smatrati zločinom jer je za neke sudski dokazana krivnja. Isto tako, ne može se prihvati teza da su svi ubijeni bili zločinci – istaknuo je prof. dr. sc. Branko Dubravica s Fakulteta političkih znanosti i predsjednik Savjeta antifašista Republike Hrvatske.

U knjizi su tiskani izvodi iz rasprave na Okruglom stolu dr. sc. Slavka Komara, Fabijana Trga, vojnog historičara, dr. sc. Dušana Dragosavca, Rade Bulata, Čede Borčića, dr. sc. Đure Zatezala i svjedočanstva Marije Kudeljnjača-Jasić, Neđata Sulejmanpašića i Damira Kundića.

Tragedija za građane Hrvatske i za hrvatski narod ne počinje 1945. godine, kako to sugerira proustaška promičba poslije rata i danas. Tragedija je počela 1941. godine, kad je Hrvatska okupirana od nacifašističkih država: Italije, Njemačke i Mađarske, kad su upravo okupatori uspostavili ustašku NDH i kad je ustaška vlast, da bi se održala, predala okupatorima hrvatske teritorije sa 800 tisuća

stanovnika koji na njima žive (Dalmaciju, Kvarnersko primorje i Gorski kotar, a Istra, Rijeka, Zadar i Međimurje uopće nisu ni dolazili u pitanje). Ta je vlast u službi okupatora i zbog pljačke, dakako,

skladu s nacifašističkim genocidnim propisima koje je donijela u razdoblju od 1941. do 1945. godine, poubjala desetine tisuća građana Hrvatske: Židove, Rome, Srbe, Hrvate i druge. Okupacija i kvislinska ustaška vlast su u crno zavili znatan dio hrvatskog naroda, vodili ga u fašistički ponor i doveli ga na »Križni put«. To je bio samo neminovni slijed ukupnog zla započetog 1941. godine.

Zbornik je predstavljen i u Rijeci, Splitu, Puli i Osijeku.

B. M.

BOZANIĆ IDE U JASENOVAC?

Kardinal Josip Bozanić planira posjetiti Jasenovac! – vijest je koju je na predstavljanju zbornika »Bleiburg i Križni put 1945.« objavio akademik Petar Strčić. Akademik, ujedno jedan od autora zbornika, na predstavljanje je kasnio jer je, kako se opravdao, prethodno imao dogovoren susret s kardinalom Bozanićem. Među temama o kojima su dvojica Krčana razgovarali bila je i ona o kardinalovoj ovogodišnjoj propovijedi na Bleiburskom polju.

Kako je nakon toga na predstavljanju prepričao akademik Strčić, on je kardinalu izrazio potporu na tom govoru, ali se zanimalo hoće li isto učiniti i u Jasenovcu. »Kardinal je rekao kako ćeći u Jasenovac«, potvrdio je akademik, naglasivši još jednom kako msgr. Bozanić ustrajava u tome da svaki zločin, kako onaj na Bleiburgu, tako i onaj u Jasenovcu, mora biti kažnjen.

Priprema li se ili ne kardinalov odlazak u Jasenovac, o tome zasad nije moguće dobiti službenu potvrdu. No, da to od prvog čovjeka Katoličke crkve u Hrvatskoj očekuje i šira javnost, više je nego očito, osobito nakon što je u svibnju msgr. Bozanić prvi put posjetio Bleiburg i održao sugestivan govor u kojem je pozvao na otkrivanje istine kako o Bleiburgu, tako i Jasenovcu.

snimci: Z. Herceg

Promotori knjige »Bleiburg i Križni put 1945.«

Orkestrirana ofenziva protiv antifašizma

♦Antifašisti Hrvatske bez ustručavanja objavljaju saznanja znanstvenika o zločinima i krivcima za zločine i ne žele manipulirati žrtvama i stradalnicima

Zbornik »Bleiburg i Križni put 1945.« skroman je prilog težnji antifašista Hrvatske da se povjesno, objektivno i istinito prikaže uzroci i posljedice, uvjeti i okolnosti koje su dovele do zarobljavanja dijela tzv. hrvatske vojske i civila kod Bleiburga i tragičnih događanja nad dijelom nevinih vojnika i civila kod Maribora i na Križnom putu.

Nema nikakve sumnje niti itko od antifašista poriče da su nakon završetka rata ubijanja zarobljenika, bez obzira bili oni zločinci ili nevini, bez pravednog sudsije, zločin. Naročito je veliki zločin bio ubijanje nevinih ljudi, a i takvih je bilo.

Ovaj zbornik je dokaz da antifašisti Hrvatske ne žele politički manipulirati žrtvama i stradalnicima u Drugom svjetskom ratu niti ih žele zataškavati. Naprotiv, oni poduzimaju sve što je u njihovoj moći da se stručno i znanstveno utvrdi istina, ma kakva ona bila.

Zbornik je također dokaz da antifašisti Hrvatske bez ustručavanja objavljaju saznanja znanstvenika o zločinima i krivcima za zločine na »Križnom putu« kao crnoj mrlji na veličanstvenoj oslobođilačkoj borbi hrvatskog naroda protiv fašizma.

Notorne laži

Šteta je što ovo djelo nije objavljeno puno ranije. Ali i sada je dobro došlo kao hladan, dostojanstven prilog znanstvenoj istini, nasuprot ovoj najnovijoj orkestriranoj ofenzivi protiv antifašizma i njihovih stupova: Tita, komunista i stotine tisuća hrvatskih građana, među njima najveći broj katolika, katoličkih svećenika pa i biskupa.

Nije im bilo dosta da su 1991. god. upregnuli državu koja je izgrađena na antifašističkim vrijednostima utvrđenih Ustavom Hrvatske; nije im bilo dosta da ruše i brišu od 1991. do 2000. sve što je odisalo antifašizmom; da sruše blizu 3.000 antifašističkih spomenika; da falsificiraju povijest u školskim udžbenicima i neistinama truju mlade naraštaje; da upregnu televiziju, radio, tisk i da sve do danas, nažalost, ubijaju svijest i sjećanja ljudi prikazujući antifašističke vrijedno-

sti kao napad na hrvatstvo, a velikane prošlosti, mnoge heroje antifašističke borbe, uključujući i Tita, ponos hrvatskih antifašista, najistaknutijeg svjetskog državnika 20. stoljeća, kao zločince.

U najnovijoj ofenzivi »iz pozadine« u prve je borbene redove vrh Katoličke crkve, u strahu da sve do sada nije bilo dovoljno uspješno da ubije svijest građana o življenju u ona druga - socijalistička vremena.

Opet je zagrmjelo iz Bleiburga 13. 05. 2007.: »Bleiburška tragedija i sve ono što je slijedilo nakon nje uvod je u zločin puno širih razmjera jer je ostavio pustoš u duhovnom i kulturnom tkivu hrvatskog naroda«. (Jutarnji list, 14. 05. 2007.).

To je notorna laž, bez obzira na osobu koja je tu laž izgovorila. Nažalost, mnogi naivni ljudi će i toj laži povjerovati kao što su povjerivali i Paveliću, Mili Budaku, Maksu Luburiću i sličnim koji su ih odveli do Bleiburga i uputili na »Križni put«.

Proziran »Apel«

Što su u duhovnom i kulturnom tkivu Hrvatske ostavili četiri godišnja okupacija i ustašto uništavajući židovske bogomolje, pravoslavne crkve, biblioteke i sve što je odisalo demokratskim duhom i slobodom; što su dali hrvatskom duhovnom i kulturnom životu deset godina vladavine HDZ-a u koordinaciji s onima koji grme iz Bleiburga već deset godina?

Na taj poklič iz Bleiburga već 18. svibnja u Dubrovniku neki hipi don Babaić grmi od oltara protiv antifašizma i antifašista, organizira i fizički napada predstavnike koji na znanstvenoj tribini žele govoriti istinu o žalosnim zbivanjima oko Bleiburga itd. Unatoč intervencije policije taj isti don i njegov nadležni biskup tvrde da se ništa nije dogodilo.

P r o č i t a j t e »Apel« čelnika Hrvatske konferencije Viših redovničkih poglavara i Vijeća

Viših redovničkih poglavara koji traže očitovanje političkog vrha o žrtvama komunističkog režima, uključujući i lustraciju (objavljeno 3. lipnja - Jutarnji list). Nikad nisu ti čelnici i ta Vijeća zatražili račun o ustaškim zločinima i o zločinima pojedinaca koji su uništavali sve što je drugo i drugačije od njihovog rasnog i nacionalističkog nazora. Nikad nisu zapitali kako to da su stotine tisuća katolika Hrvatske, među njima i velik broj župnika, frataria i časnih sestara učestvovali i podupirali antifašistički pokret.

Ni vlasti ne zaostaju

I državna vlast ne zaostaje. Ide se tako daleko da se iskorištava otpor dvoje/troje roditelja u jednoj osnovnoj školi izletu koje škola već 5 godina provodi u sklopu praktične nastave. Samo zato što je u taj izlet, poređ Krapine (istorijsko nalazište), Zelenjaka (Spomenik lijepoj našoj, Antuna Mihanovića), obuhvatio i Etno selo Kumrovec.

Roditelji su se - vele - preplašili da je izlet pripremljen samo da bi se posjetilo spomenik Tita. Međutim, iako je pravo roditelja da svoje dijete puste ili ne puste da vidi spomenik Tita, izlet nije uopće imao u planu razgledanje rodne kuće i spomenika, nego stare zanate koji su prikazani u Etno selu Kumrovec. Unatoč toga, bilo je prigovora i sa strane školskih vlasti. Mogli bi redati još desetine primjera iz dnevнog tiska, tjednika i TV emisija o toj ofenzivi, ali o tome drugom prilikom.

Juraj Hrženjak

Bijeg ustaša i domobrana iz Zagreba, svibanj 1945.

Dr. Josip Jurčević potru-dio se da nas »zadivi« buj-nom maštom i proizvoljnim zaključcima o NOB-i, postu-paju NOV i njenih orga-na krajem II. svjetskog ra-

ta i poraću. Sustavno nastoji sugerirati zločinački karakter KPJ, a time i Hrvatske i cijele NOB-e.

U knjizi »Crna knjiga komunizma u Hrvatskoj«, u nakladi Počasnog blajburškog voda, Zagreb 2006., namjerno prešućuje ustaške zločine počinjene od travnja 1941. do svibnja 1945. godine i kasnije, ali zato do nevjerljatnih razmjera uveličava one koje pripisuje NOV-i.

O kakvoj se knjizi radi i s kojom je namjerom izdata vidi se iz činjenice da je nakladnik »Počasni blajburški vod«, dakle isto ono ustašo-nostalgičarsko društvo koje sustavno pokušava ustaški poredak opravdati, a stvarni poraz prikazati kao hrvatsku tragediju. Kada se vidi da su sunakladnici emigrantske organizacije istog političkog usmjerjenja kao i glavni urednici i recen-zenti, tada je slika potpuna.

Nebulozne brojke

U predgovoru ovog djelca javlja se **Janko Vranyczany Dobrinović**, bivši domobranci časnik. Pozivajući se na navodne britanske izvore, kaže da je svibnja 1945. kod Blajburga zarobljeno 200.000 vojnika i 500.000 civila, naravno sve samo Hrvati. U stvari te su brojke iznijeli ustaški pregovarači u razgovoru s Britancima iako su dobro znali da je to običan blef. Gospodin Dobrinović je mogao, da je htio, navesti stvarne brojke zarobljenih i kod Blajburga i na drugim ratištima u Jugoslaviji svibnja 1945. godine. Podaci o broju zarobljenih kod Blajburga objavljeni su u knjizi »Pobeda« generala Koste Nađa još 1972. godine. No, istina bi rušila njegove i Jurčevićeve navode o neviđenom stradanju hrvatskih vojnika kod Blajburga i na tzv. »Križnom putu«.

Činjenice su slijedeće: Iz izvještaja štabova Armija (JA je 1945. imala četiri Armije), o broju ratnih zarobljenika proiz-lazi da je I. armija do 16. svibnja 1945. godine ukupno zarobila 42.630 osoba, od toga 6.423 ustaše, 16.259 domobrana, 600 četnika, 153 bjelogardejca, 17.864 Nijema-ca, 1.275 Talijana, 45 Poljaka i 11 Čeha.

III. armija (koja je zarobila glavninu

Ocrnjivanje antifašističke NOB-e

•U »Crnoj knjizi komunizma u Hrvatskoj« autor dr. sc. Josip Jurčević od ratnih zločinaca pravi junake i domoljube, a poražene faštice i njihove sluge pokušava promovirati u pobjednike

vojske NDH kod Blajburga) izvjestila je da je do 19.V. 1945. zarobila 130.000 osoba od čega 40.000 Nijemaca, 40.000 ustaša i domobrana, 20.000 civila, 5.000 četnika i 25.000 Kozaka i bjelogardejaca.

IV. armija (nastupala preko Rijeke i Istre) izvjestila je o zarobljavanju, zaključno do 23. svibnja 1945. godine, 90.800 osoba, uglavnom Nijemaca.

Prema tim izvještajima JA je svibnja 1945. ukupno zarobila 263.563 osobe. Među zarobljenicima bilo je 62.682 ustaša i domobrana i 20.000 civila. Glavnina zaro-bljenika odnosila se na njemačke vojnike.

Postavlja se pitanje gdje je nestalo onih 180.000 civila na koje se poziva Dobrinović, kao i oko 138.000 vojnika. Jer, da su navedene stvarne brojke zarobljenih tada ne bi slijedio nebulozni zaključak Dobrinovića o tome da »u cijeloj Hrvatskoj povijesti, uz stoljetnu obranu od Turaka i brojne rato-vje za Habzburgovce, ne postoji ni jedan primjer koji bi se po broju žrtava mogao usporediti s Blajburškom tragedijom«. Nai-me, Dobrinović uz navođenje enormnog broja zarobljenih sugerira čitatelju i da su svi ti ljudi ubijeni.

Kada bi to bilo tako tko je onda bio na Križnom putu, tko se nalazio u zarobljeničkim logorima i tko se to na kraju vratio kući da bi i danas 2007. godine činio udrugu Hrvatskih domobrana s preko 36.000 članova, ako su svi poubijani. (Možda su uskrsli od mrtvih)

Na sličan način Dobrinović komentira izvještaj šefa OZNE Jugoslavije Aleksandra Rankovića, prema kojem bi u Jugoslaviji od 1945. do 1951. bilo likvidirano 686.000 zarobljenika. I sam Dobrinović uvida da se radi o pretjeranom broju pa se u nekoliko od nje ograđuje. Kako je ukupno bilo zarobljeno 263.430 osoba proizlazilo bi da je svaki za-robljeni najmanje tri puta ubijen, e da bi ih ogromna većina ipak živa došla kući.

Nadalje Dobrinović lamentira o tome što bi bilo kad bi bilo da je uspio puč Vokić-Lorković o da je Maček preuzeo vlast u Hrvatskoj. Na takve fantazije suvišno je trošiti riječi. Zaboravlja da je Maček i 1941. godine odbio služiti Nijemcima i Talijani-ma i da su i 1945. u onom dijelu Hrvatske koji nije bio pod vlašću NOV, bio u vlasti Nijemaca, a ne ustaša.

Dakle, počevši od pregovora pa do kraja knjige Dobrinović i dr. Jurčević fal-sificiraju proizvoljnim zaključcima i nastoje-

nametati svoja politička stajališta umjesto povijesnih istina.

Aboliranje ustaških zločina

Sugeriraju da su zločine nad Hrvatima počinili isključivo Srbi, a to je slično tvrdnjama velikosrba da su Srbe ubijali jedino Hrvati. To, naravno, nema utemeljenja. Od oko 200.000 svih Hrvata stradalih u II. svjetskom ratu (prema ing. Žerjavić i demografu Kočoviću) u NOV je poginulo 50.000, a 45 000 poginulo je u ustaškim i domobranskim formacijama u borbi protiv NOV, 18.000 ubili su četnici, 12.500 je ubijeno u logoru Jasenovac, 20.000 ubili su talijanski faštisti u logorima i na terenu, a toliko i Nijemci. U okviru ustaško-domobranske legije pod Stalingradom poginulo je 4.000 Hrvata, 6.000 Hrvata ubile su ustaše u Dotrščini i 1.000 u Lepoglavi (ima onih koji tvrde da je ubijeno 3.000 u Lepoglavi) te do Blajburga i nakon njega 45.000 do 49.000 Hrvata.

Kada bi bila točna tvrdnja dr. Jurčevića da je antifašistička borba bila uperena protiv Hrvata, kako objasniti da je upravo Hrvatska imala najjači antifašistički otpor u Europi i da je svaki sedmi Hrvat na neki način sudjelovao u tom otporu.

Kada bi tu činjenicu Jurčević priznao cijela konstrukcija o antihrvatskom karakteru NOB-e bi automatski propao. Zato preuvečavanje broja ubijenih Hrvata ima isključivo za cilj relativizirati ustaške zločine i uvećavanjem partizanskih zlodjela preba-citi krivnju za sva zla na komuniste i Srbe i time maksimalno abolirati zločine ustaša i produbiti mržnju prema Srbima. Ujedno se na taj način želi sugerirati da su borci NOV počinili još više zločina od ustaškog poretku, što nekritički prihvaćaju i mnogi odgovorni u najvišoj vlasti RH, te mnogi visokodostojanstvenici Katoličke crkve, razni neodgovorni novinari i, dakako, politički oponenti antifašistima.

Dr. Jurčević od ratnih zločinaca pravi junake i domoljube, a poražene faštice i njihove sluge pokušava promovirati u pobjednike. Time objektivno radi protiv Hrvatske i njenog ustavnog poretku. To proizlazi i iz »Crne knjige komunizma u Hrvatskoj«, kao i iz ostalih njegovih uradaka.

U povodu Dana antifašističke borbe i Dana državnosti »Vjesnik« je 30. lipnja objavio prilog profesora zagrebačkog Fakulteta političkih znanosti dr. sci. Ivana Šibera, koji prenosimo uz našu redakcijsku obradu u ovom broju »Glasa«

Prof. dr. sc. Ivan Šiber

Dugi toplovi kренд, zahvaljujući dvama državnim blagdanima, u prvi je plan stavio probleme na cestama i veliku vručinu, i da nije bilo »principijel-nog« zadarskog

gradonačelnika, teško bi se tko zapitao za povijesnu vezu i važnost 22. lipnja 1941. i 25. lipnja 1991. godine.

Dan antifašističke borbe mi u Hrvatskoj vezujemo uz prvi organizirani otpor tom povijesnom zlu, dok se u Europi (ali, svakako, i u Hrvatskoj) slavi 9. svibnja 1945. kao Dan pobjede i završetak Drugoga svjetskog rata te, ujedno, kao Dan Europe. Ako cijela demokratska Europa smatra da se temelji na tekovinama antifašističke borbe, Hrvatska ima puno pravo da se smatra dijelom takve Europe i da se ponosi svojim doprinosom toj borbi.

Ne treba mnogo povijesne imaginacije da se shvati što bi se dogodilo da nije bilo te borbe velikog dijela hrvatskog naroda, ali i svih ostalih naroda na prostoru nekadašnje Jugoslavije. Borba za hrvatsku neovisnost bila bi znatno teža i upitnija, s mnogo više žrtava. Samostalnost pojedinih naroda i uspostava država povijesni je proces koji zahtijeva i određene pretpostavke. Sisački partizanski odred,

»principijel-nog« zadarskog

SIMBOLI I NJIHOVO ZNAČENJE

zasjedanja ZAVNOH-a i AVNOJ-a, ustavne odredbe iz 1974. godine - sve su to pojedini elementi na kojima se temelji i povijesna odluka iz lipnja 1991.

Partizanski pokret imao je za simbol crvenu zvijezdu. Ona je, kao i svaka zvijezda, znak nade u bolje sutra, a cr-

Simbol zrvene zvijezde na spomeniku u Zadru, kao i drugdje, simbol je borbe velikog dijela hrvatskog naroda koja je ugrađena u današnju samostalnu hrvatsku državu - zadarski bi gradonačelnik toga morao biti svjestan

vena je boja oznaka pokreta za socijalnu pravdu. Nema nikakve sumnje u to da između te crvene zvijezde, njenog značenja i simbola, koja se nalazi na svim spomenicima antifašističke borbe na ovim prostorima, pa i onom u Zadru, i ostataka crvenila na zvjezdama one vojne sile koja je granatirala Zadar, nema puno zajedničkog. Možda bismo mogli reći da je zvijezda na njihovim šljemovima po-crvenjela od stida. Uostalom, nije dugo trebalo da bude zamijenjena četničkom kokardom.

Simboli su svojevrsno prepoznavanje neke ideje, pokreta, svjetonazora. Često su zlorabljeni, često im je i promijenjeno značenje. Koliko je samo zločina

počinjeno u ime križa, krsta ili polumjeseča? Na žalost, i u ime crvene zvijezde. Crvena zvijezda na grobovima poginulih u Drugome svjetskom ratu, na spomen-obilježjima, njihovož žrtvi, junaštvu i zaslugama nije crvena zvijezda pomahnitale soldateske ostatak JNA. Uostalom, navodimo nekoliko primjera simbola i njihova značenja. Tri prsta oznaka su Svetog trostva. Za one kojima srce još uvijek kuca za poraženu stranu u Drugome svjetskom ratu na znanje - Pavelićevi ministri polagali su zakletvu s tri podignuta prsta. Zadarski gradonačelnik, kad sljedeći put bude slušao hrvatsku himnu, neka se sjeti da su kninski četnici polagali zakletvu talijanskom generalu Roatti s rukom na srcu. Godine 1925. u Srbiji je organizirano udruženje dobrovoljaca i ustaša Srbije. U 19. stoljeću skupština grada Zagreba dodijelila je građevinsko zemljište četniku X. Y. (čin u domobranskoj vojsci).

Ono što želim naglasiti jest da se svaki simbol mora promatrati u vremenu i prostoru, da zloupotreba simbola ili njegovo promijenjeno značenje ne smije dovesti u pitanje ono što je taj simbol značio u vremenu kad se pojavio. Simbol crvene zvijezde na spomen-obilježju u Zadru, kao i drugdje, simbol je borbe velikog dijela hrvatskog naroda koja je ugrađena u današnju samostalnu hrvatsku državu. Zadarski bi gradonačelnik toga morao biti svjestan.

Nova knjiga

Zapisnici Politbiroa CK KPH 1945-1952

Hrvatski državni arhiv objavio je u dva sveska »Zapisnike Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952«. Tekstovi zapisnika objavljeni su u izvornom obliku uključujući i jezična, stilska i gramatička obilježja. Da bi se olakšalo razumijevanje Zapisnika tekstovi su opremljeni bilješkama u kojim se ukazuje na relevantnu literaturu te na drugo izvorno gradivo.

U predgovoru knjige se kaže: »Razdoblje o kojem je u zapisnicima riječ obuhvaća vrijeme potkraj i nakon II. svjetskog rata, iz kojega je KP izšla kao najmoćnija politička skupina u zemlji. Proces stvaranja i učvršćivanja državno-pravnih ratnih stećevina kroz provođenje izbora, saziv Ustavotvorne skupštine DFJ i donošenje Ustava,

definiranje granica sa susjedima i međunarodno priznanje učinjenih promjena uslijedio je neposredno nakon rata. To je doba saniranja ratnih posljedica, obračuna s političkim neistomišljenicima, obnove zemlje, administrativno vođenoga gospodarstva te stvaranja društveno-političkih prepostavki za plansko gospodarstvo.«

U recenziji knjige dr. Marijan Maticka ističe da izdavanje ove arhivske građe »ima izuzetnu važnost za historiografsko istraživanje, a ujedno su prilika široj čitalačkoj publici susresti se s izvornom dokumentacijom, upoznati materijale na temelju kojih povjesničari grade rekonstrukciju prošlosti, daju objašnjenja i interpretacije prošlih događanja«.

Piše: Toma Šević

Ministar je Dragan bio razdragan

Nakon kardinalne posjete Bleiburgu kardinala Bozanića, »Glas koncila« je tiskao posebnu brošuru u kojoj je objavljena »povijesna« blajburška propovijed.

Iz te propovijedi u »povijest« će ući i kardinalovo pastirsko upozorenje: »Grozna je pomisao da su to like godine zajedno s nama živjeli i žive ubojice; da su protkali sve pore svakodnevice te možda ni njihovi najbliži ne znaju istinu o njima i da su se prikazivali u najljepšem svjetlu boraca za slobodu«. Nakon tako grozog saznanja ljudi svaki dan vjerljivo strepe od straha i mole za spas od ovakve svakodnevice pa se možda kriju u mrak i od najljepšeg svjetla.

Da je bar pojašnjeno na koga se misli i koje su to ubojice što se prikazuju kao »borci za slobodu«. »Glas koncila« samo upućuje da bi kardinalova propovijed iz Bleiburga »trebala postati predmet studijskog čitanja i nezaobilazno polazište svih društvenih faktora, svih nositelja državnih vlasti na svim razinama, pripadnika svih političkih opcija...«. No, Crkva se kod nas ne petlja u politiku, nego se samo bavi vjerom, ako i kad stigne.

Bilo je nagađanja u javnosti da bi kardinal Bozanić mogao uskoro posjetiti i Jasenovac, ali to nije potvrđeno. Kako je i moglo biti kada se na memoraciji u Jasenovcu pojavljuju i antifašisti od kojih neki pokazuju čak i crvenu petokraku. Teško bi se to moglo tolerirati, za razliku od bezazlenog ustaškog znakovlja na Bleiburgu.

U međuvremenu biskup šibenski Ante Ivas, nakon prigodnih nacionalističkih i protueuropskih izjava u prodici na svečanoj misi za Domovinu, otišao je u Čavoglave na dernek kojeg je u povodu Dana pobjede i domovinske zahvalnosti organizirao pjevački domoljub M. P. Thompson.

A došao je tamo i ministar Dragan Primorac. Ne znamo je li ministrirao biskupu Ivasu, ali znamo da je nedavno, čak i pod gromovima, munjama i pljuskom u Zagrebu išao nazočiti koncertu pjevačkog idola. Pa ispada da Primorac prati Thomposna kud god

ovaj krene. Ima li on namjeru postati njegov prateći vokal na koncertima, nije rekao. Doduše, Čavoglave su u Dalmatinskoj Zagori pa bi se ministar, možda, više umilio da bar privremeno prezimenu Primorac doda i Zagorac. Uglavnom na derneku je ministar Dragan bio razdragan.

Thompson pjeva o genima kamenim. Dr. Primorac je stručnjak za genetiku. Eto odakle je njihova čvrsta sveza. Dragan je usput i ministar znanosti, obrazovanja i športa. Nakon ovakvog ludovanja za genetskim pjevačem možda dr. Primorac primora sve sudionike obrazovnog procesa da izbace van Van Beethovena, Mozarta i sve klasike glazbe te ubace Thompsona. A najpovoljniji uvjeti bi bili kada bi se gusta magla spustila i prevladalo crnilo u obrazovanju.

U međuvremenu su, točno na Dan antifašizma, jazavčari krenuli u novo forsiranje Jazovke. »Dobrotvorna« novinarka Vesna Kljajić omogućila je da čelnik tek formirane, ganc nove udruge, znakovitog naziva »Hrvatski obredni zdrug Jazovka«, bude specijalni gost na TV Z1 i opširno najavi pohod na Jazovku. Teško je reći je li Z1 u tom trenutku bila dalekovidnica ili kratkovidnica.

U »Proglasu«, kojeg su hrvatski mediji prenijeli urbi et orbi, fantomski obredni Zdrug je obznanio da je »praznik tzv. antifašističkog ustanka bremenit zločinstvima i terorizmom protiv hrvatskog naroda i države«.

S takvim predtekstom Misu zadušnicu za obrednike predvodio je pater Vjekoslav Lasić. Izgleda da i nema združenog skupa protiv antifašista, a da u njemu svoj obol obilno ne daje i netko iz redova Crkve u Hrvata. A pater Lasić je već stekao iskustvo, jer je godinama održavao mise zadušnice za poglavnika, uz adekvatno veličanje Pavelića i NDH. No, veličao je i zločine antifašista, tako da mu se ne može prigovoriti pristranost, glede veličanja.

Zbog najave ponovnog postavljanja 40-ak srušenih antifašističkih spomenika u Dubrovniku, Županijski čelnik HSP-a Željko Kuljić prozvao je

gradsku vlast za »opasno koketiranje s antifašizmom«. Nije postavljao pitanje tko je s kim »koketirao« kada su spomenici rušeni eksplozivom i je li tada bila opasno.

Ima i jedan Živko koji je također živčan kada je u pitanju antifašizam. Šiza je, naime, uhvatila, zadarskog gradonačelnika Živka Kolegu i bogami ga dugo drži i ne popušta. Opet je Kolega, povodom Dana antifašizma, odbio položiti vjenac kod spomenika na kojem je crvena petokraka. Izgleda da ga irritira crvena boja. Poznato je da u Španjolskoj, na primjer, u nekim borbama u areni samo pokažu crvenu krpu i odmah nastaje pomahnitala reakcija.

Bilo je mnogo uzbudjenja i zbog jedne TV emisije. Tako je »Glas concila« ocijenio da je »zloupotrijebljena javna Hrvatska televizija« kada je emitirala »Latinicu« o temi »Život i smrt u NDH«. List upozorava da je »neprofesionalno obrađivati neku temu bez uvažavanja novijih studija i rezultata znanstvenih istraživanja«. Jutarnje propovijedalo don Živko Kusić bio je otvoreniji i javno zapitao: »Zašto je onda trebalo u ovoj Latinici toliko ponavljati snimke Stepinca s Pavelićem?« Sad bar znamo koji dio istine ih žulja. Tu su još i snimke poglavnika s Hitlerom i eto ti opet nezgodne sveze. Kako sad u to uklopi dr. Jurčevića i ostale sličnike s njihovim novijim »istraživanjima«.

Ali i dr. Kujundžića, na primjer, i njegovo »otkrice« u »Fokusu« u kojem kaže da su »partizani u Jugoslaviji poslije Hitlera jedini u Europi imali improvizirane plinske komore za masovno ubijanje ljudi«. Bez obzira na to što Kujundžić ispred svog imena stavlja titulu doktora, ne bi bilo loše da poslije ovakvih nebulozu možda ipak ode doktoru. Ali pravom, adekvatnom liječniku, na ozbiljan, a ne improvizirani pregled. Ako mu uopće može pomoći. Valjalo bi da mu ispitaju i zdravje živaca i kostiju, jer mu se i u njih izgleda uvukla mržnja. Pa mu remeti brojne funkcije. I onda se jadan takav još upušta u bolesno »krojenje« povijesti.

»OTKRIĆA« PROFESORA KUJUNDŽIĆA

Prateći pisanje »Fokusa«, barem do sada, uglavnom ste obrađivali ozbiljne teme, bez obzira da li se tko s političkom orijentacijom Vašeg pisanja slagao. Međutim, objavljanjem članka prof. dr. Nedjeljka Kujundžića pod naslovom »Plinski pomor Albanaca na Babinom Kuku« počeli ste se baviti crnim humorom.

Do sada su otkriveni svjetovi, ali novo »otkriće« prof. dr. Kujundžića da su partizani na Babinom Kuku u plinskim komorama pomorili Albance nadilazi sva otkrića. Nas stotine tisuća koji smo ratovali protiv fašista i njihovih slуга zaista »zadivljuje« podatak da smo mi, a ne Nijemci, koristili plinske komore

•Nas stotine tisuća koji smo ratovali protiv fašista i njihovih slуга zaista »zadivljuje« podatak da smo mi, a ne Nijemci, koristili plinske komore

kako se maršal Tito veoma efikasno dogovorio s Nijemicima o borbi protiv naših neprijatelja – Rusa. Zato je Tito slao pod Staljingrad ustaško-domobransku legiju, koja je u napadima na Crvenu Armiju do 1943. izgubila 4.000 vojnika. U istu svrhu partizani su još svibnja 1941. godine s Musolinijem sklopili ugovor o ustupanju Dalmacije i otoka fašističkoj Italiji. Prema »otkricima« dr. Kujundžića, Tito je osobno oformio logor Jasenovac i druge, a zatim je jedne nevine ustaše i ostalu

bratiju dao ubiti nakon Bleiburga.

Naravno, sve zlo su počinili antifašisti, komunisti i Tito, i to samo da se osvete velikim domoljubima dr. Paveliću, Artukoviću, Bobanu, Luburiću i domoljubivom ustaškom poretku.

Onih preko 500.000 Hrvata koji su na neki način učestvovali ili pomagali NOP, prema velikom »stručnjaku« za povijest dr. Kujundžići, treba smatrati izdajicima. Oni su mogli pomagati Hitleru, pa se sada ne bi baktali s državom, jer je nebi imali!

Iako Vam je poznato da je Vatikan jasno osudio izjednačavanje fašista i antifašista (»Vjesnik« od 16.7.2007.) dr. Kujundžić sustavno podupire fašističke ideje, u čemu nažalost nije usamljen, zaključuje se u otvorenom pismu tjedniku »Fokus«, koji je u ime SABA RH potpisao član Predsjedništva mr. sc. Ivan Fumić.

JAZOVKA - LAŽNI MIT

Već nekoliko godina zaredom kod Jame Jazovka u Žumberku okupi se poprilična grupa ustaša-nostalgičara na čelu sa poznatim svećenikom Lasićem, a svrha okupljanja je pariranje proslavi Dana antifašističke borbe, 22. lipnja, državnog praznika Republike Hrvatske - obrana ustaške ideologije i vlasti.

Za razliku od ranijih godina kada su govornici tvrdili da je NOV u Jazovku bacila 6.000 ubijenih Hrvata, ove se godine govorilo o 460 žrtava. Uporno su tvrdili da su u jamu bačeni ranjeni ustaše i domobrani zatečeni u bolnicama Zagreba po ulasku NOV u Zagreb, kao i drugi ubijeni nevini hrvatski vojnici.

Svećenik Lasić je pak izjavio da će se okupljati kod Jazovke dok Hrvatska ne ukine Dan antifašističke borbe kao državni praznik. Ako je i od svećenika, previše je!

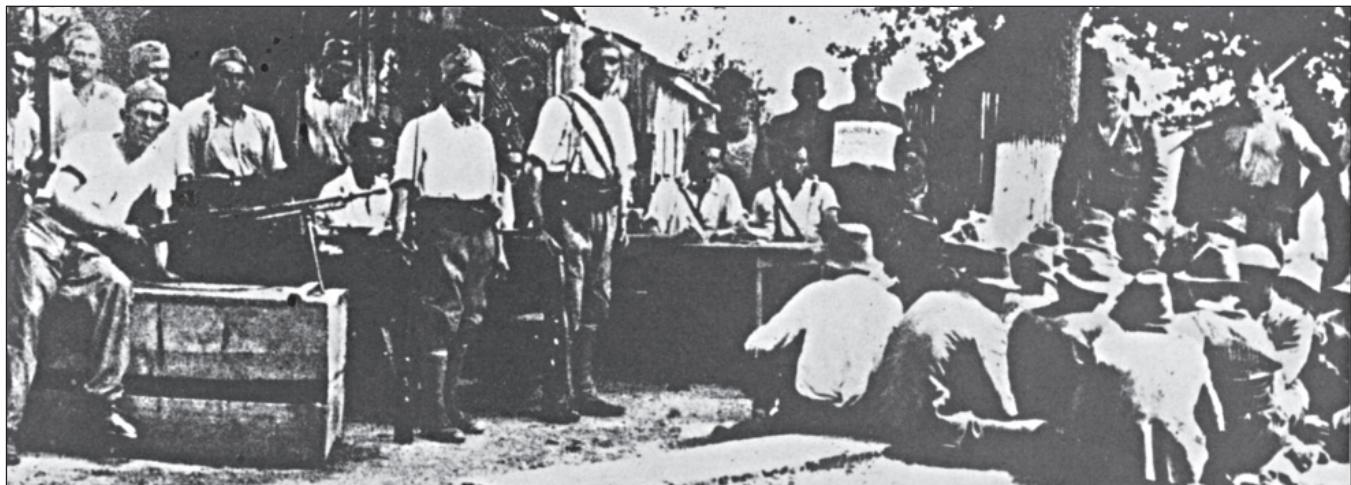
Oko Jazovke se uporno stvara mit o mjestu stradanja nevinih Hrvata. Istinu stvaratelji mita ne žele prihvati iako je općepoznata. Naime, ustaše su 1942. ubile i u Jazovku bacile 72 ranjena partizana i nekoliko civila. U tu jamu su, nakon bitke za Krašić siječnja 1943. bačeni i poginuli i streljani ustaše, koje su do te bitke počinili nečuvena zvjerstva u tom kraju. Jamu je pregledala Saborska komisija za utvrđivanje žrtava rata i poraća i pronašla ukupno 246 kostura. Taj broj je za velečasnog Lasića i

•Svojim istupima neoustaški nostalgičari sustavno čine štetu Hrvatskoj

nemu slične očito nedovoljan, jer negira ubijanje ranjenih vojnika svibnja 1945. pa se zato bave izmišljanjem i uveličavanjem broja ubijenih. Pri tome gospodin Lasić i okupljeni jasno i nedvosmisleno negiraju Republiku Hrvatsku zasnovanu na antifašističkoj borbi naroda Hrvatske.

Svojim istupima kako kod Jazovke, tako i na Pliberškom polju, gospodin Lasić i neoustaški nostalgičari sustavno čine štetu Hrvatskoj, kao što su je činile i ustaše na čelu sa svojim poglavnikom.

Mr. sc. Ivan Fumić

Grupa seljaka iz okolice Gline na željezničkoj stanici u Banskem Grabovcu okružena ustašama prije odvođenja na pogubljenje

ANTIFAŠISTI TRAŽE OBNOVU SPOMENIKA

♦Pisali smo Gradu više puta, bez odgovora, kaže Ante Adorić

Aktivisti Udruge antifašističkih boraca Splita dvije godine su obilazili grad, propitivali građane i analizirali književnu građu te utvrdili da je od ukupno 108 spomeničkih obilježja NOB-a u Splitu, uklonjeno ili devastirano gotovo 50 posto.

Radi se o 48 ploča, mozaika i bista. Za manji dio znamo gdje se nalaze, dok je većina uništena, kaže **Ante Adorić**, predsjednik Udruge.

Na širem području Splita situacija je još gora. Naime, od 127 raznih spomen-obilježja srušena su, devastirana ili uklonjena tri spomenika, 49 spomen-ploča, 20 spomen-poprsja i tri druga spomenička obilježja, dakle ukupno njih 75 ili 59 posto.

U svjetlu najava aktualnih državnih vlasti o poduzimanju konkretnih koraka u obnovi spomeničke baštine NOB-a (najave gradonačelnice **Dubravke Šuice** o obnovi 44 spomenika u Dubrovniku, inicijativa potpredsjednika Sabora **Luke Bebića** o ob-

novi zgrade Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a u Topuskom) i splitski antifašisti traže primjeret tretman.

Dvanaest i pol tisuća Spličana je sudjelovalo u NOB-u i oni nisu zaslužili ovakav ignorantski odnos. U nekoliko navrata smo pisali Gradu, ali nikad nije bilo odgovora. Prema najavama, Ministarstvo kulture će se pobrinuti za obnovu zaštićenih spomenika kulture, dok su svi ostali spomenici u nadležnosti lokalnih vlasti. Tražimo od Grada i Županije da barem vrate spomen-ploču na hotelu »Park« koja je obilježavala kapitulaciju talijanske divizije »Bergamo«, da se iz kanjona rijeke Žrnovnice izvadi spomenik palim borcima toga kraja i postavi na novu lokaciju te da se uništena spomen-ploča splitskoj omladini koja je 1943. godine na Klisu pokušala zaustaviti proboj Nijemaca i ustaša prema Splitu stavi na spomen-groblje na Lovrincu - zatražio je Adorić.

D.P.

Dubrovnik

HSP protiv spomenika NOB-e

♦Pravaši prozvali gradsku vlast za »opasno koketiranje s antifašizmom«

Zbog mogućeg ponovnog postavljanja 40-ak spomen-obilježja na području Dubrovnika, koja se odnose na razdoblje Drugoga svjetskog rata, predsjednik Županijskog vijeća HSP-a Dubrovačko-neretvanske županije **Željko Kulišić** prozvao je gradsku vlast za »opasno koketiranje s antifašizmom«.

-Doznali smo da je u prigodi Dana antifašizma 22. lipnja na prijemu za županijsku i gradsku udrugu antifašista gradonačelnica Dubravka Šuica podržala povratak 44 ploče i drugih spomen-obilježja iz vremena jugokomunizma. S tom namjerom se ne slažemo zato što se u Dubrovniku otvara mogućnost povratka i nekih naziva koje smo odbacili 1990-ih, poput Bulevara Lenjina ili Ulice 10. hercegovačke brigade. Kod vraćanja spomen-obilježja antifašizma postoji i opasnost da se nekažnjeni ratni zločinci, krivi za pokolje hrvatskih domoljuba na Daksi i Orsuli rehabilitiraju i dobiju spomenike – ustvrđio je Kulišić.

-Na primanje koje spominje Kulišić nije donesena nikakva odluka jer se radilo o protokolarnom skupu. Gradonačelniku smo upoznali sa stajalištem predsjedništva o potrebi obnove svih devastiranih spomen-obilježja, što je uostalom akcija na razini države – kazao je **Marinko Vlašić**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Dubrovnika.

Vlašić je dodao kako za obnovu i povrat 47 spomen-obilježja iz NOB-a postoji procedura i osigurani novac. Među njima je i najpoznatiji spomenik borcu na straži, djelo kipara **Frana Kršinića**, s trga podno dubrovačke tvrđave Revelin. Spomenik je nakon demontaže većim dijelom pohranjen u improviziranom depou Umjetničke galerije, dok borčeva glava, ukradena iz prostorija antifašista potkraj 2004. godine, do danas nije nađena. V.M.

Spomenici nikoga ne vrijedaju

Željana Kalaš, čelnica HDZ-a, stranke koja obnaša vlast u gradu i Županiji, ističe privrženost HDZ-a antifašizmu koji se ne smije poistovjećivati s komunizmom. Govoreći u ime HDZ-a, mogu reći da je naša čvrsta opredijeljenost privrženost antifašizmu i odbacivanje svakog oblika ekstremizma i totalitarizma. Spomenici simboliziraju uspomenu na život, nikoga ne vrijedaju, nikomu ne prijete i ne skrivaju istinu. U Domovinskom ratu je nastajala moderna Hrvatska koja ne zaboravlja prošlost, a upravo pobjeda antifašizma nad zločinom posebna je vrijednost utkana u modernu Europu i modernu Hrvatsku - zaključila je Željana Kalaš.

Zagreb

Renoviran spomenik

Spomenik Josipu Debeljaku, jednom od sedmorice legendarnih sekretara SKOJ-a, obnovljen je u ulici Divka Budaka u Zagrebu. Bista Josipa Debeljaka srušena je u noći između 24. i 25. travnja, iako je desetljećima stajala na tom mjestu okružena cvijećem i zelenilom.

Nitko taj spomenik nije dirao niti u vrijeme kada su u Hrvatskoj devedestih godina srušena preko 3.000 antifašističkih spomen-obilježja. Većina od njih nisu obnovljena, ali primjer iz Budakove pokazuje da se odnos prema antifašističkoj spomeničkoj baštini mijenja. Nakon samo dva mjeseca bista je postavljena na mjestu gdje je bila prije reušena, ali je prije toga temeljito renovirana i uređena. A i cvijeće i zelenilo oko nje. Još samo kada bi se počeli ozbiljno pronalaziti i oni koji su rušitelji antifašističkih spomenika. Nadamo se da će se i to početi događati. S.T.

NOVE KNJIGE

Ivan Kovačić: Tragedija sela Podhum

♦Svjedočenje o zločinima talijanskih okupatora na Grobničini 1941 - 1942.

Savez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Čavle organizirali su u Čavlima predstavljanje knjige prof. Ivana Kovačića »Tragedija sela Podhum - zločini talijanskog okupatora na Grobničini 1941 - 1942.«, u izdanju Izdavačke kuće Adamić iz Rijeke.

Iako je tragedija sela Podhum i njegovih mještana ušla u kolektivnu svijest hrvatskog naroda, ipak je trebalo proći više od tri desetljeća da svjetlost dana ugleda jedno ovakvo djelo, kazao je zamjenik direktora Adamića Goran Moravček. On je pročitao dio bogatog predgovora prof. Kovačića, u kojem, između ostalog, opisuje okolnosti u kojima se dogodio ovaj zločin.

Tragedija se dogodila u nedjelju, 12. srpnja 1942. godine, kada je po nalogu riječkog prefekta Teste na strijeljanje odvedeno 108 muškaraca u dobi od 15 do 62 godine, a sve preostalo stanovništvo iz 184 obitelji s 889 članova deportirano u razne talijanske logore. Tome treba pribrojiti i materijalne gubitke, za koje, kao niti za ljudske, stanovništvo Grobničine nije bilo nikada obeštećeno, a niti je bilo tko od talijanskih ratnih zločinaca bio pozvan na odgovornost i procesuiran za velike ratne zločine na grobničkom području, prije svega u Podhumu. Recenzent knjige dr. Mihael Sobolevski predstavio je samog autora te kazao kako je riječ o jednom od najplodnijih riječkih istraživača i znanstvenika, koji

je objavio mnoga djela s tematikom Drugog svjetskog rata, posebno na području Istre i Kvarnera, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, s naglaskom na Grobničinu. U posljednjih deset godina ovo je već četvrta monografija prof. Kovačića, koja na pravi način odaje počast žrtvama podhumskog terora te predstavlja značajan prilog hrvatskoj povijesti.

Svoj doprinos predstavljanju knjige dao je i akademik Petar Strčić, koji je iznio povijesne činjenice koje su prethodile tragediji u Podhumu te kazao kako je Grobničina stoljećima bila na udaru stranih moćnika, s obzirom da je bila u centru trgovačkih puteva.

N.L.

Svjedočenja

NEVINO SAM OPTUŽEN

♦O sudskom procesu u Rijeci 1942. na kojem su talijanski fašisti osudili 121 domoljuba, od kojih 17 na smrt

Uožujku 1942. godine na Rijeci je održan veliki proces na kojem je bila osuđena 121 osoba s područja Sušaka, Grobinštine i Hreljina. Proces je održan pred ratnim sudom 2. armate - seconde armate, a na listi osuđenih na smrt ja sam bio 17. po redu. U nemogućnosti da ulazim u optužbe ostalih osuđenih ovom će se prilikom zadržati na mom slučaju uz priložene dokumente.

Mene se optužuje da sam između rujna i prosinca 1941. godine prisustvovao zarobljavanju, a potom i strijeljanju dvojice talijanskih vojnika u zoni Veli Dolac i Mrzle Vodice u Gorskem Kota-

ru. Optužba je neutemeljena i lažna jer sam tada bio u Zagrebu i legalno živio sve do konca prosinca 1941. godine, kada prelazim u strogu ilegalnost i postajem član MK SKOJ-a za Grad Zagreb zajedno s Jožom Manolićem i Ivicom Kranželićem.

Kako nisam bio dostupan Talijanskom fašističkom vojnemu судu, jer sam za vrijeme suđenja bio na oslobođenom teritoriju i aktivan u NOV-e i na području Kordunе, zapadne Bosne i Like, okomili su se na moju obitelj.

Prema kazivanjima mojih roditelja i braće (otac, mati, dvije sestre i mlađi brat)

za talijanske fašističke vlasti prilijepili su na vrata kuće gdje su stanovali /Piazza Tre Re. 1/ veliki plakat sa sadržajem moje optužbe. Bio je to i prvi plakat te vrsti na teritoriju Grada Rijeke.

Par dana iza toga cijela je moja obitelj uhapšena, odvedena u logor Lovran, a nakon toga u internaciju u Gatinaru provincija Vercelli.

Ovo je samo jedan od niza dokaza iz kojeg se vidi kakvim su se metodama služili talijanski fašisti i htijući uništiti Hrvate, odnosno »Slave«, kako su nas nazivali zajedno sa Slovincima.

Dr. Mauricije Magašić

Fužine

Poziv na sudjelovanje na 4. sportskim susretima udruga antifašističkih boraca i antifašista s područja Primorsko-goranske županije u Fužinama odazvao se i pedeset ljudi, među kojima je bilo i desetak dragovoljaca Domovinskog rata. Željni odmora, zabave i uživanja, sudionici ovogodišnjeg susreta u Fužine su prispjeli s područja Krka, Crikvenice, Novog Vinodolskog, Općine Vinodolske, Rijeke, Delnice, Brod Moravica, Fužina, Skradu, Mrkonjija, Lokava i Ravne Gore. Prigodnim su ih riječima pozdravili Miljenko Fak u

SPORTSKO DRUŽENJE

♦Održani četvrti susreti antifašista Primorsko-goranske županije

ime Međuočinske udruge UABA Delnice, Mato Kočić kao jedan od inicijatora

Druženje Primorsko-goranskih antifašista

Susreta, predsjednik SAB-a PGŽ Marko Pavković koji je posebno istaknuo zadovoljstvo činjenicom da susretu nazoče i dragovoljci Domovinskog rata te Marinko Kauzlaric, načelnik Općine Fužine, koji je otvorio druženje.

U organizaciji priredbe uvelike je mogla Općina Fužine, koja je za ovo natjecanje uredila zapušteni teren kod bivšeg objekta sindikalnog odmarališta te tako oplemenila još jednu lokaciju koju će, po završetku susreta, moći koristiti i turisti.

M.K.

BAKAR

Godišnjice oslobođenja grada Bakra s pripadajućim mjestima bakarskog područja, 17. i 19. travnja, obilježene su polaganjem cvijeća i paljenjem svijeća na svim spomenicima i spomen-obilježjima podignutim u znak sjećanja na poginule u oslobođilačkom ratu od 1941. do 1945. godine. Nakon Zlobina, Praputnjaka i Hreljina, učinjeno je to i na Krasici, Kukuljanovu, Škrlevu i Bakru.

Spomenuta događanja organizirala je Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Bakra, uz potporu Gradske poglavarstva Bakra i Istravina Rijeka. Uz brojne antifašiste i borce iz bakarskog, ali i šireg riječkog područja, događanjima su nazočili i predstavnici Grada Bakra.

R.I.

Polaganju vijenaca nazočili i predstavnici Grada Bakra

BOROVO

U organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista i podršku općinske vlasti obilježena je 62. godišnjica oslobođenja Borova. Uz članove udruge i druge građane prisutni su bili i predstavnici udruga iz Osijeka, Vukovara i Županje, te vojvođanskih gradova Apatina i Sombora. Sudionike svečanosti, koji su odali počast i položili vijence na spomenik poginulim borcima NÖR-a i žrtvama rata, pozdravio je predsjednik borovske udruge **Đorđe Miroslavljević**, a potpredsjednik **Siniša Rakazović** podsjetio na događaje iz travnja 1945. godine kada su partizanske jedinice oslobodile ovo mjesto.

Svečanost s kulturno-umjetničkim programom uveličali su učenici osnovne škole, a općinske vlasti na čelu s načelnikom **Radom Bosićem** podmirile sve troškove i osigurale 80 tisuća kuna za uređenje spomen-parka, u kojem se uz spomenik partizanima nalazi i spomen-ploča 12-torici poginulih redarstvenika iz Domovinskog rata.

D. Miroslavljević

Svečanost u novouređenom spomen-parku

BUZET

Vodenim antifašističkom idejom i čvrstom voljom za slobodnim životom naši su prethodnici dali živote kako bi se Buzeština mogla nakon Drugog svjetskog rata organizirati i krenuti u razvoj. Te činjenice obvezuju nas da i dalje razmišljamo tako, da u duhu antifašizma i suživota znamo cijeniti slobodu, život u njoj te potrebe svakog čovjeka, ali i da intenziviramo daljnje aktivnosti u pravcu razvoja Buzeštine, istaknuo je gradonačelnik **Valter Flego** na prigodnoj svečanosti u Spomen parku kojom je obilježena 62. obljetnica oslobođenja Grada Buzeta. Na svečanosti je govorio i predsjednik Saveza antifašista **Stjepan Sulimanac**.

Evocirajući sjećanja na događaje iz NOB-e, na ličnosti koje su u toj borbi dale izuzetan doprinos, želimo onemogućiti iskrivljavanje povijesne istine, poručio je Sulimanac.

Delegacije Grada Buzeta i Saveza antifašista položile su cvijeće i zapalile svijeće kod središnjeg spomenika u Spomen-parku. U kraćem programu nastupio je zbor Osnovne škole »Vazmoslav Gržalja«.

Č.Š.

Obilježena 62. obljetnica oslobođenja Buzeta

BELI MANASTIR

Jedina baranjska udruga antifašističkih boraca i antifašista, ona u Belom Manastiru, održala je godišnju skupštinu i izrazila nadu da će lokalne vlasti ove godine imati više sluha za njihove probleme, a potaknut će i pitanje obnove spomen-obilježja iz vremena NOR-a. O svemu tome opširnije je izvjestio predsjednik udruge **Nikola Opačić**, koji za uspešnije djelovanje udruge rješenje vidi u proširivanju članstva ljudima iz mladih generacija, kao i većoj prisustnosti u javnosti.

S.D.

DUBROVNIK

Uz potporu Saveza antifašista Dubrovačko-neretvanske županije, umirovljeni dubrovački hotelijer **Rafo Rodin** zatražio je od Grada Opuzena postavljanje spomenika antifašistu i narodnom heroju **Stjepanu Filipoviću**. Ovu inicijativu Rodin je bio pokrenuo već 2000. godine, ali nije provedena zbog nedostatka novca.

Brončani spomenik tom metalском radniku nalazio se nedaleko od Jadranke magistrale, između Vlake i Opuzene. Autori spomenika podignutog 1978. godine i miniranjem uklonjenog u kolovoz 1991. godine, akademski su kipari **Miro Vuco** i **Stjepan Gračan**. Poznata fotografija Filipovića s rukama prkosno dignutim ispod vješala 22. svibnja 1942. godine krasi i zgradu OUN-a u New Yorku.

Ostaci miniranog spomenika su u skladistu bivšeg PIK »Opuzen«. Rodin očekuje i angažman županije, a pomoći su obećali i autori spomenika.

A.K.

X X X

Dubrovačko-neretvanska županica **Mira Buconić** je u prigodi Dana antifašističke borbe 22. lipnja u palači Ranjina primila predstavnike Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije. Antifašisti su iskazali zadovoljstvo suradnjom sa županijskim vlastima, te upoznali županicu s programom rada Zajednice, od izdavaštva do obilježavanja značajnih obljetnica iz Drugoga svjetskog rata.

S.D.

ČABAR

Nismo zadovoljni suradnjom s gradskom vlašću i podrškom od strane lokalne samouprave, rekao je **Dragutin Vrus**

predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Čabra na redovnoj godišnjoj skupštini. Potom je govorio o suradnji s Udrugom umirovljenika grada Čabra koja je na niskoj razini te je treba pospješiti, dok je suradnja sa srodnim udrugama na razini PGŽ i Slovenije na zavidnoj razini.

Naglasio je potrebu kvalitetnije pojačane brige o spomenicima NOB-e u čabarskom kraju i njihovom evidentiranju. **Josip Janeš** spomenuo je dosadašnja istraživanja vezano uz spomenike revolucije i partizanske logore te ukazao na potrebu da se sve to objedini i tiska kao dokument jednog vremena.

U novi sastav Sekcije interniraca ušli su: **Antun Erent, Borut Zbašnik, Rudolf Janeš, Slavko Malnar, Adam Rede, Slavko Ožbolt i Zdenka Jenko**. Nakon skupštine članovi su na spomen obilježju u Tatinskoj dragi položili cvijeće i upalili svjeće.

M.Z.

Sa skupštine Udruge antifašističkih boraca grada Čbra

BIOGRAD

U povodu obilježavanja Dana antifašistitke borbe na biogradskom Gradskom groblju su položeni vijenci i zapljene svjeće. Kao i u svim sličnim prigodama vijence su kod glavnog križa Gradskog groblja položili predstavnici Grada na čelu s gradonačelnikom **Ivanom Knezom** i članovima Poglavarstva, stranački predstavnici kao i predstavnici udruge proizašli iz Domovinskog rata. Tako je ovim činom odana počast svim žrtvama poginulim u borbi protiv fašizma, koja je utkana i u temelje današnje slobodne hrvatske države.

Z.L.

Izaslanstvo Grada Biograda odalo počast žrtvama borbi protiv fašizma

ČAVLE

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Čavle i općine Čavle, položili su vijenac na centralni spomenik antifašističkim borcima u centru Čavla, čime je obilježena 63. godišnjica oslobođenja općine Čavle od fašističkog terora. Odmah nakon polaganja vijenaca u čavljanskom Domu kulture održana je godišnja skupština čavljanskog UABA, na kojoj je predsjednik udruge **Branko Čargonja** izvjestio o aktivnostima realiziranim u prošloj godini, kao i planovima za tekuće razdoblje.

U prošloj smo godini prigodnim događanjima obilježili sve značajne datume iz naše povijesti, izradili smo novi statut udruge, organizirali posjete bolesnim i nemoćnim članovima te nastavili dobru suradnju s ostalim antifašističkim udrugama, općinom Čavle i SDP-om. Slične aktivnosti očekuju nas i ove godine, uz naglasak na pomladivanjem članstva, kazao je Čargonja.

R.I.

Polaganje vijenaca u Čavlima

OPATIJA

U sklopu projekta »Edukacija o ljudskim pravima i holokaustu« opatijski gimnazijalci su od 25. do 31. svibnja boravili u Berlinu. Na studijsko putovanje krenulo je 17 učenika opatijske gimnazije i tri nastavnice koji na ovom projektu rade već petu školsku godinu, te dva gosta iz Prve riječke hrvatske gimnazije. U sklopu posjeta Berlinu upoznali su mesta terora i otpora u razdoblju uoči i za vrijeme Drugog svjetskog rata, razgledali muzeje i spomenike uz stručno vodstvo, sudjelovali su na jednodnevnom seminaru na Wannsecu, bili gosti u Sophie Scholl gimnaziji, a imali su vremena za šetnju i upoznavanje suvremenog Berlina.

- Cilj putovanja je upoznati na koje se načine u suvremenoj Njemačkoj, vlast i građani bore protiv zaborava i potiskivanja strahota prošlosti. Nakon povratka prezentirat ćemo putovanje roditeljima, učenicima, ali i građanstvu na razne načine - ističe **Tatjana Matetić**, voditeljica projekta.

M.K.

LABIN

Sastanak na kojem su prije 65 godina labinski komunisti, dotad članovi Komunističke partije Italije, dogovorili suradnju s KPH te postali dio NOP-a imao je međunarodnu važnost, rekao je na obilježavanju tog događaja na Griži kraj Labina **Ruđer Faraguna**, predsjednik ovdašnjeg UAB-a. Delegacija UABA, Grada i SDP-a položila je na spomenobilježe vijenac.

Predsjednik labinskog SDP-a **Valdi Gobo** podsjetio je na više od sedam tisuća sudionika NOP-a s Labinšćine te 1.326 pогинулих, koji bi trebali biti trajna spomena. Založio se za dvostruku solidarnost - bogatih prema siromašnima i zdravih prema bolesnima.

G.I.

Sudionici sjećanja na događaje na Griži kod Labina

XXX

Kod prije dvije godine postavljane biste Josipa Broza Tita, članovi labinske Udruge antifašističkih boraca i antifašista i Društva koje nosi njegovo ime, položili su cvijeće u povodu 62. godišnjice oslobođenja i odali počast kao vrhovnom zapovjedniku Narodnooslobodilačke vojske. U prigodnom satu povijesti za učenike labinske škole »Mate Blažina« **Ruđero Faraguna** je podsjetio da je ujedinjavanje naroda na ovim prostorima u borbi protiv fašizma Titova povjesna zasluga koju mu cijeli svijet priznaje, dodajući da bez njega ne bi bilo AVNOJ-a, ni ZAVNOH-a i ne bi bilo Pazinskih odluka. Sudjelovanje mladih Labinjana na ovakvim manifestacijama antifašista postaje ustaljena praksa, zahvaljujući dobroj suradnji s upravom škole, što pozitivno djeluje među mladima, s obzirom na oskuđnu povijest koju uče u nastavi.

R. Faraguna

Sat povijesti kod Titove biste

KOTORIBA

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista, općinskog poglavarstva i političkih stranaka Kotoribe obilježili su Dan antifašističke borbe i Dan državnosti polaganjem vijenaca za žrtve u NOB-i i Domovinskom ratu. Vijenci su položeni na spomen-ploče na mjesnoj knjižnici i na grobu Božidara Mardetka, pognulog u Domovinskom ratu.

M.I.

S komemoracije u Kotoribi

FUŽINE

U organizaciji Županijskog saveza udruga antifašističkih boraca i antifašista i pod pokroviteljstvom Primorsko-goranske županije, na legendarnoj Matić - poljani početkom lipnja održan je ljetni dio tradicionalne manifestacije Memorijal mira 26 smrznutih partizana. Obilježavanje poznatog događaja iz NOB-e realizirano je kroz sat povijesti, koji su učenicima osnovnih škola održali preživjeli sudionici tog tragičnog događaja i povjesničari.

G. V.

MARČANA

Obnovljen je spomenik borcima NOR-u središtu Marčana, koji podsjeća na tri marčanska borca strijeljana 10. listopada 1943. godine u vodnjanskom fašističkom zatvoru. O pognulim borcima Antonu Depratu, Jerolimu Radoloviću i Dragutinu Siljanu, kao i antifašističkoj borbi Istrana, govorio je Petar Dragešić, član UABA Marčana, rekavši da je u NOB-i sudjelovalo 90-tak žitelja tog mjesta, a njih 43 dali su u borbi i svoje živote.

G.I.

NAŠICE

Brončani spomenik žrtvama fašizma koji je iz središta Našica uklonjen prije desetak godina prilikom temeljitog preuređenja glavnog gradskog trga, pronađen je, a za to su - prema riječima gradonačelnika Krešimira Žagara - zasluzni lokalni ribolovci koji su spomenik pronašli odbačen u odvodnom kanalu prilikom čišćenja prilaza parku i okoliša.

Spomenik je ipak ostao neoštećen i sada je smješten i zaštićen kod spremišta gradskog komunalnog poduzeća. O njegovoj daljnjoj sudbini, restauriranju i lokaciji odluku tek treba donijeti, što je bila tema rasprave i na gradskom vijeću.

N.V.

SPLIT

U povodu Dana antifašističke borbe delegacijs Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Splita položila je vijenac na Spomen-groblju borcima NOR-a na Lovrincu i na spomenik palim borcima u Žrnovici. Praznik je bio povod i za primanje kod gradonačelnika Zvonimira Puljića i splitsko-dalmatinskog župana Ante Sanadera, kojem su prisustvovali predstavnici antifašističkih udruga, brojni borci NOR-a i antifašisti. U prigodnom priopćenju splitska udruga posebno je podsjetila na ogroman doprinos stanovnika Dalmacije i Splita u oslobođenju grada i zemlje. U Splitu je Udarni odred djelovao čak mjesec i pol prije službenog početka otpora okupatoru.

S.D.

SAMOBOR

Članovi UABA Samobora i Svete Nedjelje obilježili su Dan antifašističke borbe polaganjem vijenaca na 23 spomen-obilježja na području ovog dijela Hrvatske. zajedno s njima počast pognulim borcima i antifašistima odali su i suborci iz Zvezze boraca iz Brežica te Trešnjevke i Novog Zagreba. Obilazak je počeo na Trgu Matice hrvatske kod spomenika borcu i u Parku domovinske zahvalnosti kod spomenika pognulim braniteljima u Domovinskom ratu, gdje su predsjednik udruge Alojz Cvetković, dogradonačelnica Marica Jelenić i predsjednik Gradskog vijeća Boris Makarun položili vijence i zapalili svjeće.

Ovaj susret s drugovima iz Slovenije iskorišten je i za dogovor o novim zajedničkim akcijama, jer kako su istakli, »nas borce NOB-e i antifašiste nikakva granica ne može razdvojiti i podijeliti, jer smo se borili za iste ideale, toleranciju, razumijevanje i suradnju«.

J.C.-A.H.

Odavanje počasti borcima i braniteljima

LUDBREG

UABA Grada Ludbrega obilježila je 63. godišnjicu druge bitke za Ludbreg, u kojoj su pognuli svi borci II. i III. čete bataljona 17. slavonske udarne brigade. Tog jutra, 6. srpnja 1944., vođene su ulične borbe s višestruko brojnijim fašističkim jedinicama. Pružajući posljednji otpor junački je poginuo i narodni heroj **Mojca Birta**, komandant III. bataljona s grupom boraca koja su, da ne bi pali u ruke ustaša, znajući da će biti mučeni i ubijeni, radije izvršili samoubojstvo. Na spomenik koji se nalazi na poprištu bitke u ulici Ljudevita Gaja, položen je vijenac. O tom povijesnom događaju govorio je predsjednik udruge **Zdravko Pahor**.

Svečanosti su prisustvovali, osim članova uduge, **Štefica Pavković**, dopredsjednica Gradskog vijeća Ludbrega i kćerka **Dorice Kranjčec**, koja je spasila jednog od boraca, **Nada Kapusta**, predstavnica SDP-a, **Milka Kučeković**, predsjednica Vijeća srpske nacionalne manjine te **Tito Grah**, predsjednik i **Milan Turkalj**, tajnik ZUABA Varaždinske županije.

Milan Turkalj

Svečanost kod spomenika žrtvama bitke za Ludbreg

VARAŽDIN

Na području Kalnika u vrijeme antifašističke borbe djelovale su dvije partizanske bolnice: ona u šumi Stupe na području Koprivničko-križevačke županije uređena je prošle godine kao jedan od spomenika NOB-i, dok je druga - u šumi Gabrinovec na području Varaždinske županije - dugo vremena zapanjena i skrivena u šumskom gustištu. Zbog toga su članovi antifašističkih udruga županije pokrenuli inicijativu da se i ostaci nekadašnje bolnice ne samo urede i tako spase od zaborava, nego i prepuste na korištenje, održavanje i brigu planinarima, izviđačima i drugim zainteresiranim. Kako samo uređenje ne iziskuje velika sredstva, tajnik varaždinske udruge **Milan Turkalj** se nuda da će to biti realizirano do Dana antifašističke borbe sljedeće godine.

V.M.

DELNICE

Na značajan doprinos Gorana borbi protiv fašizma i antifašističkoj ideji su polaganjem vjenaca i paljenjem svijća kraj nekoliko spomen-obilježja podsjetili članovi Udruge antifilističkih boraca i intifašlsta Delnice, članovi Poglavarstva Grada Delnica i Gradskog vijeća te predstavnici nekoliko delničkih stranaka. Već po tradiciji prvi korak u iskazivanju poštovanja svim žrtvama fašizma i antifašističkim borcima bilo je okupljanje pred zgradom delničke gradske uprave odakle je kolona s vijencima kroz Park kralja Tomislava krenula do spomenika smještenog na samom ulazu u park. Nakon postavljanja cvijeća i svijeća te minute šutnje krenulo se prema središnjem spomeniku na delničkom groblju te potom još i do spomen-obilježja u Ciganskim dragama i Podštoru.

K.M.

KARLOVAC

Iako su sve antifašističke udruge na području Karlovačke županije obilježile Dan antifašističke borbe, a u nekim su gradovima i općinama to napravili i zajedno s vlastima, u Karlovcu već godinama nije tako. Unatoč tome što je Karlovac bio značajan centar antifašističke borbe, vodstvo grada i županije to i dalje zanemaruje, ističe Martin Jendrašić, predsjednik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije.

Veselilo bi nas da nas gradonačelnik i župan na taj dan ugoste i čestitaju nam, ali oni tome ne poklanjaju pažnju i time rade i kontravrh države - dodaje Jendrašić i priznaje da je ove godine zakazala i karlovačka Udruga antifašista koja nije obilježila svoj dan.

K.I.

PULA

Predstavnici Grada predvođeni gradonačelnikom **Borisom Miletićem** primili su članove Udruge antifašističkih boraca u povodu Dana grada Pule. Ponosni smo na tradiciju antifašizma i činimo sve da ne zaboravimo što su antifašisti napravili. Osobno sam ponosan na vaše djelovanje i nadam se daljnjoj suradnji, rekao je Miletić.

Predsjednik Gradskog vijeća **Denis Martinčić** izrazio je zadoljsvo susretom upravo u povodu Dana grada, koji se obilježava 5. svibnja, kada je prije 62

godine Pula oslobođena u nizu akcija. Ti su dani odredili noviju povijest Hrvatske i svaki građanin Pule mora biti ponosan na vašu borbu, poručio je Martinčić.

Zamjenik gradonačelnika **Fabrizio Radin** istaknuo je da su i pripadnici talijanske manjine dali značajan doprinos antifašističkoj borbi te na taj način stvorili dio povijesti grada.

Livio Blašković je u ime Udruge čestitao praznik građanima te dodao da bi se praznik 5. svibnja mogao nazvati i Danom oslođenja grada kako bi se znalo zbog čega je upravo taj datum bitan u pulskoj povijesti. Nekolicina se boraca prisjetila tih dana ističući dobru organiziranost akcije oslobađanja Pule.

G.I.

Prijem za antifašiste

ŠIBENIK

Predstavnici Državne uprave, Županije, Grada Šibenika, Saveza antifašističkih boraca i SDP-a, predvođeni pročelnicom Državne uprave **Editom Grubišić**, županom **Goranom Paukom** i gradonačelnicom **Nedjeljkom Klarić** povodom Dana antifašističke borbe položili vijence pred Središnjim križem braniteljima poginulim u Domovinskom ratu i spomen-kosturnicom palih antifašista na Gradskom groblju Kvanj.

S.D.

RIJEKA

Zajedničkom svečanom sjednicom vijeća Mjesnog odbora Krima i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grad Rijeke - podružnica Kirme na Krimu je obilježen 20. lipnja, Dan Mjesnog odbora i 22. lipnja, Dan antifašističke borbe naroda Hrvatske. Tom prigodom, na povijesne činjenice ova dva važna događaja podsjetili su predsjednik Vijeća Mjesnog odbora Krima **Zoran Miličević** i predsjednik krimskih antifašista **Sladić Keserović**. Svečanost je uveličala i podjela dvadeset i dva priznanja i zahvalnica zaslužnim antifašistima, koje im je uručio predsjednik riječke UABA **Dinko Tamarut**. Nakon svečane sjednice, delegacije UABA Grada Rijeke - podružnica Krima i VMO Kri-

meja položile su vijence i zapazili svjeće na spomenik u obležnjem parku.

R.I.

X X X

Poneseni zanosom na putu do »Kuće cvijeća« članovi riječkog Društva »Josip Broz Tito« prvo su stigli do spomen-obilježja Sremski front u mjestu Adaševci, gdje smo se podsjetili na strahote rata i odali počast nedužno stradalih žrtava. Svatko je poželio jednu nezaboravnu uspomenu, a to je, zna se, fotografija, koja će jednoga dana postati dragocjeni suvenir svima nama kao draga uspomena nas još živih svjedoka ratnih strahota. Mi smo danas promicatelji mira i ljubavi potrebne za budućnost naše mladosti, jer samo u miru možemo raditi, graditi i sretno živjeti.

Emilija Ivošević

Riječki antifašisti kod spomen-obilježja Sremskom frontu

ZAGREB

Na godišnjoj skupštini Udruge antifašističkih boraca i antifašista zagrebačke Trešnjevke razmotreni su i usvojeni izvještaji o radu u prošloj i prihvaćen program s kalendarom glavnih manifestacija u ovoj godini. Članovi su u raspravi pozitivno ocijenili svoju i aktivnost drugih antifašističkih organizacija, naročito u obilježavanju 65. godišnjice ustanka, istakavši da je poseban značaj tom jubileju dala činjenica što su u većini mjesta organizatori ili suorganizatori bile nadležne državne vlasti i druge društvene institucije, kako na nivou Republike tako i lokalnih vlasti.

Medutim, upozorenje je da je u praksi malo urađeno na pravednjem rješavanju statusa i prava boraca NOR-a, što su u svojim istupima podržali i predsjednik Zajednice udruga Zagrebačke županije i Grada Zagreba **Vladimir Jurak** i član predsjedništva SABA RH **Antun Magić**. Naglasili su da će vodstva antifašističkih udruga na svim nivoima ustrajati na zahtjevu za rješavanje otvorenih pitanja sudionika NOB-a, pogotovo na stanje članstva, koje je sve starije, bolesnije i nemoćnije.

Dušan Labus

IN MEMORIAM

BRANKO ŠKOTI 1923-2007.

Rođen u Šibeniku. U proljeće 1942. godine fašistički ga agenti hapse kao ilegalca. Robiju izdržava u Trstu, Veneciji, Bolonji... Nakon kapitulacije Italije, priključuje se partizanima internacionalne brigade »Garibaldi«. Poslije oslobođenja Splita obreo se u jedinicama Narodnooslobodilačke vojske.

Poslije oslobođenja zemlje, školuje se i usavršava, službuje u JNA gdje u garnizonu Zadar u činu pukovnika biva umirovljen. Odlikovan je brojnim odličjima. Bio je vrlo aktivna u djelovanju društveno-političkih organizacija a posebice u Predsjedništvu Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadra.

DAUT PEĆANIN 1925-2007.

Rođen u Sjenici (Sandžak-Srbija). Pred Drugi svjetski rat dolazi u Zagreb, radio je kao obrtnik. Godine 1943. uključuje se u Kalnički partizanski odred. Kao borac opredjeljuje se za sanitetsku službu, neprekidno se tokom borbi usavršava. Rat je završio kao glavni bolničar u ambulantni 32. divizije 10. zagrebačkog korpusa.

Nakon oslobođenja, s činom potporučnika ostaje u službi u JA. Školuje se i usavršava tokom karijere. Umirovljen je 1974. godine u činu potpukovnika. Bio je angažiran u društveno-političkim organizacijama i posredstvom Republičkog odbora Crvenog križa na edukaciji stanovništva u pružanju prve pomoći u izvanrednim prilikama. Bio je dugogodišnji tajnik Sekcije antifašističkih boraca i antifašista 32. divizije 10. zagrebačkog korpusa.

JOSIP ŽUŽUL 1923-2007.

Rođen u Grubini (Imotski). Kao skojevac, 1942. godine pristupa Biokovskom partizanskom odredu. Kasnije, s 10. hercegovačkom brigadom prolazi trnovit ratni put, među ostalima u bitkama na Neretvi i Sutjesci. Bio je ranjavan, a po oporavku postavljen je za komandanta 13. južnodalmatinske brigade.

Poslije oslobođenja zemlje nastavlja školovanje na vojnim akademijama te službuje u jedinicama JNA (JRM). Odlikovan je brojnim ratnim i mirnodopskim odličjima. Umirovljen je u činu admirala. Bio je član CK KPH i vijećnik u Saboru RH.

BRANKO LJUBIĆ 1917-2007.

Rođen u Splitu. Okupacijom zemlje uključuje se u Narodnooslobodilački pokret rodnog grada, a 1943. godine odlazi u partizane. Bio je komandant Dinarškog partizanskog odreda, komandant Splitskog partizanskog odreda, komandant Šibenskog partizanskog odreda i komandant Osme dalmatinske brigade.

Poslije oslobođenja ostaje u aktivnoj službi JA. Umirovljen je u činu generala 1982. godine.

MILAN GRUBAČEVIĆ 1921-2007.

Rođen u mjestu Kolarevo Selo. Godine 1943. priključuje se partizanskim jedinicama u Moslavini. Nakon oslobođenja zemlje radio je u državnim službama a kasnije vraća se u rodno selo baveći se poljoprivredom.

Bio je aktivna u društveno-političkim organizacijama u regiji i član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Čazma. Za zasluge u ratu odlikovan je s više odličja.

VLADO PEZELJ 1920-2007.

Rođen u selu Gardun (Cetinska krajina). Godine 1942., priključuje se Kamešničkom partizanskom odredu. Bio je komandir čete i komandant bataljona, kasnije komandant 9. dalmatinske brigade.

Nakon oslobođenja zemlje ostaje u aktivnoj službi JA. Umirovljen je u činu general-majora. Odlikovan je brojnim ratnim i mirnodopskim odličjima. Bio je sudionik sinjske Alke (slavodobitnik 1949. godine).

ANA ŠIROLA (rođ. Čalić) 1927-2007.

Rođena u Marčani (Pula). Kao omladinka početkom 1944. godine odlazi u partizansku četu »Krnička«. Djelovala je u partizanskom zboru i dramskim sekcijama. Na 1. oblasnoj konferenciji AFŽ-a za Istru postaje član Oblasnog odbora AFŽ-a.

Za ratne zasluge odlikovana je brojnim odličjima. Bila je aktivna u radu društveno-političkih organizacija, posebice u Mjesnoj zajednici »Kozala« iz Rijeke.

MITAR POPOVIĆ 1924-2006.

Rođen u Nikšiću. Po okupaciji zemlje pristupa Nikšićkom partizanskom odredu a zatim u redove 5. crnogorske brigade. Ratni put završava pred Trstom.

Nakon oslobođenja sudjeluje u brojnim akcijama obnove, član je istaknutih društveno-političkih organizacija gdje je dao velik doprinos u razvoju armije i društva. Posebno, nakon umirovljenja, bio je aktivna u radu Udruge antifašističkih boraca i antifašista zagrebačkog Maksimira.

ANTICA JURIČEV ŠPIRIĆ 1916-2006.

Rođena u Tribunjku. Od 1933. godine aktivno sudjeluje u partijskoj organizaciji Vodice, u »Seljačkoj slozi«, sakuplja »Crvenu pomoći«. Za vrijeme okupacije zemlje organizira žene na pomoći NOP-u. Sredinom lipnja 1942. godine pristupa partizanskim jedinicama. Tokom NOB-a obnaša rukovodne funkcije u AFŽ-u Vodica, kao članica kotarskog NOO i okružnog i oblasnog odbora AFŽ-a, te kao članica općinskog komiteta Stankovaca i Vodica.

Poslije oslobođenja bila je član kotarskog NOO Vodice, te kotarskog, okružnog i oblasnog odbora AFŽ-a za Dalmaciju. Nositeljica je Partizanske spomenice 1941., te nekoliko odličja.

VLADO VUJOVIĆ 1923-2007.

Rođen u Nikšiću. Snove o studijama prekinula je talijanska okupacija, pa je nakon strijeljanja bliskih drugova i sam morao u progonstvo. Uspio je pobjeći iz koncentracijskog logora Colfiorito u Italiji.

Nakon oslobođenja završio je studij vanjske trgovine i vojnu akademiju. Službovaо je u brojnim garnizonima. Pri kraju uspješne vojničke karijere obnašao je dužnost glavnog urednika vojnog lista »Za domovinu«. Nakon umirovljenja uređivao je »Tribinu« SSRN Hrvatske, bavio se publicističkim radom. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine te više ratnih i mirnodopskih odličja te počasnog građanina triju talijanskih gradova. Autor je više knjiga – najpoznatija »Otkrivanje Italije« – trilogija, izdana 2002. godine.

Spomen-područje Jasenovac s novom muzejskom postavom i pratećim obrazovnim centrom nezaobilazno je odredište skupina i pojedinaca koji dolaze iz zemlje i inozemstva da se poklone desecima tisuća žrtava tog užasnog ustaškog stratišta. Posjeta članica i članova riječkog Društva »Josip Broz Tito« zabilježena je perom naše vjerne čitateljice i suradnice *Emilije Ivošević*, ali i okom kamere.

TUGA I PONOS

Na Dan antifašističke borbe ogranak Zamet riječkog Društva »Josip Broz Tito« okupio je svoje članove i autobusom smo se uputili u Jasenovac. Mnogi tamo nikad nisu bili, a dio njih pamti posjete iz mladenačkih dana. No, svi smo se osjećali kao da smo tu prvi put, jer su nas sve zaokupile emocije koje na tom mjestu nadilaze razum. Pogotovo što je mlada kustosica *Maja Kućan* mirnim tonom i objašnjenjima ulivala poštovanje prema nedužnim žrtvama strašnog ustaškog režima.

Gledali smo: s jedne strane rijeka Sava, a s druge pruga kojom su željezničkim vagonima dovažani nevini ljudi, svirepo ubijani i u tu istu Savu bacani. Strašno, strašno, tiho smo izgovarali.

Uz recitaciju stihova Goranove »Jame« položili smo vijenac kod Kamenog cvijeta, tog simbola stradanja, i poklonili se zanim i nezvanim žrtvama Jasenovca.

Razgledali smo i muzejski dio spomen-područja, kao i obrazovni centar, koji na svoj način svjedoče i upozoravaju na zločine koji su se tu dogodili prije šest i pol decenija.

Iz Jasenovca smo krenuli u posjetu još jednom povijesnom spomeniku iz naše antifašističke borbe - u šumu Brezovica, iz koje je prije 66 godina zapaljena prva iskra otpora i u oslobođilačku borbu krenula naša prva partizanska jedinica.

Vraćajući se kući nakon posjete Jasenovcu i Brezovici, bili smo tužni zbog tolikog broja žrtava i patnji, ali i ponosni na svoju antifašističku prošlost. U Rijeku smo se vratili uz našu staru partizansku pjesmu »Druže Tito, mi ti se kunemo«.

Vijenac za jasenovačke žrtve položen je kod Kamenog cvijeta

Nevine žrtve transportirane su do stratišta željezničkim vagonima

Predsjednik Društva Branko Vlah evocirao je uspomene na partizansku borbu

Odavanje počasti desecima tisuća žrtava

Franđo Mihelić: Partizanski logor